

వేదాంత సారము.

త్రై లోక గవద్రామానుజాచార్య

విరచితము

వేదాంత సూత్రములకు
అర్థము వైన వ్యాఖ్యానము.

— తోబిడ్డ

త్రై పరవస్తు వెంకటరంగాచార్యులయ్య

వారలు గారి చే

పరిష్కరింపఁబడి

ముద్రింపఁబడెను.

VIZAGAPATAM.

Printed by

V. Bhavanishankarasastry.

ARSHA PRSS. 1881.

నమః పరమమహిమ్యః.

శ్రీమతే రామా నమః

వేదా న సారః.

శుభశ్రుతిదధిష్ఠు శరీరాయాభిలాత్తే!

శ్రీమతేని మూలానమో దన్వతే విష్ణవేనమః ॥

పరమపురుష ప్రసాదాద్విదాస్తసారాధనా ద్విధియతే.

(బ్రహ్మజిజ్ఞాసా) ౧

అత్రాథశబ్దఆవస్థ ర్యేవర్తతే అతశ్శబ్దశరణత్వాత్ | అతశ్శబ్దోవృత్తశ్శ్రుతిమేతథావే | పూర్వవృత్తం చ కర్తృజ్ఞానమితి జ్ఞానతే-ఆరిప్సితశ్శ్రుతిప్రజ్ఞానశ్శ్రవేతార్థ విచారైకదేశత్వాత్ అధితవేదశ్శ్రుతిరుషశ్శ్రుతికర్తృప్రతిపాదనోపక్రమత్వాద్విదానాంకర్తృవిచారః ప్రథమం కార్యత్యథాతో బ్రహ్మజిజ్ఞాసేత్కుక్తుమేకర్తృజ్ఞానప్రకృతివికృతిరూపాణాంధర్మార్థభావరూపపురుషార్థసాధనత్వనిశ్చయః పురుషత్వాచార్విజ్యమితి శ్రేస్తసూత్రకలాపేన శుభజ్ఞానానాశ్చతః - ఏవంధర్మవేదసార్థ పరత్వేకమేవ జ్ఞానదధనత్వే తేషాంజ్ఞేవలానాం తివగ-ఫలవత్వేనిశ్చితేనతివేదైకదేశభూతవేదాన భాగవేవల కమనామూల్యాశ్చైరఫలత్వం బ్రహ్మజ్ఞానశ్శ్రుతానన్తస్థిరఫలత్వమాచారతోదృష్ట్యైవ సర్వం ముముక్షోరవధారితకరిష్యన్నవస్తుబోధజనకశబ్దశ్చైః పురుషశ్శ్రుతిప్రబుభుత్వా జ్ఞానత్యత్యథాతో బ్రహ్మజిజ్ఞాసేతికర్తృవిచారాన సర్వం తతఏవకాతోర్బ్రహ్మవిచారః కర్తృవ్యతిక్రమ్యైవ తి-తద్విదమామహితి-ః-పరిక్ష్యలోకాన్మమనానితాన్బ్రహ్మజ్ఞానిర్వేదమానాన్మస్త్యైకతఃకృతేనతద్విజ్ఞానార్థంశుగురుమేవాధిగచ్ఛేత్పమిత్వాచిత్తోతియంబ్రహ్మనిష్ఠంతస్మైశ్రుతిద్వామనశ్శాన్యశ్శ్రుతికాన్తత్రాయశమాన్వితాయయేనామరంపురుషంవేదశ్శ్రుత్యంప్రవాదతాంతర్వతోబ్రహ్మవిద్యామగతిప్రబ్రహ్మజ్ఞానవేదాభ్యాసరతఃకమనానానిపాదిరాన్లోకాన్మరాభ్యంతయ

శ్చ త్వేన మయస్వకావాన్మహామీనాం సయ తరీక్ష్య ఆత్మ
తో నిత్యః తరహపురుషః కృతేన కమణాన సంపాద్య ఇలియో
నిర్యవహాయా త్వద్విజ్ఞానాథం గురుమేవాభిగచ్ఛే త్వయి
త్పాదీశోత్రియం వేదాస్తవేదినం బ్రహ్మనిష్ఠం సాక్షాత్కృత
తరహపురుష స్వరూపం సగురుస్సమ్యగుపసన్నాయ తస్మై
యేన విశ్వావిశేషేణ తమక్షరం సత్యం వరహపురుషం వి
శ్వాత్ తాంబూనిత్యాం ప్రియాయాదిత్యధాః సగురు
మేవాభిగచ్ఛేత్తస్మై సవిశ్వాత్ ప్రియాచేత్యవ్యయాద ప్రి
ప్తత్వాత్పు విధావపిలిటో విధానాత్ ఛన్దసిలుకోలకోలిటఇతి-

(ః స్వాద్యస్వయితః) ౨

ఆశ్చ విదిత్యేవిదిత్యే శ్రీశ్చ వ్యవస్థితసుఖదుఃఖా
పభోగస్య జగతో జన్మస్థితిలయః యతః తద్భిత్తై తి ప్రి
తిపాదయతి శ్చితిరిత్యధాః - "యతో వా ఇమాని భూతా
ని జాయంతే యేన జాతాని జీవన్తి యత్ప్రియం త్యభిసంశం
తిరద్విజ్ఞాన స్వరూపైశ్చైతి - సూత్రేయత ఇతి హేతౌ
ఉచ్ఛమి, జన్మస్థితిలయానాం సాధారణత్వాత్ - జనిహేతుత్వం
చ నిమిత్తో హేతానరూపం వివక్షితమ్ - యత ఇతిహి శ్చితిరు
భయవిషయా - తథమితిచేత్ - యతో వా ఇమాని భూతాని తిప్ర
సిద్ధ వన్నిర్దేశాత్ శ్చితిర్ధృశ్చోభయ విషయత్వాత్ - సదేక
సోమ్యేతదుగ్ధ ఆసీదేక మేవాద్వితీయం తదైక్షరబహుస్యాం
ప్రిజాయేయేతి తత్తేజోశ్చ జత్యేతే సదేక సోమ్యేదమగ్ధవి
కమేవాసీ దిమ్యుకాదానతాం ప్రతిపాద్యాద్వితీయమిత్యధిష్ఠా
త్యేతరనివారణాత్పరబ్ధతాద్యం బ్రహ్మేవనిమిత్తమువాచా
సంజేతి విజ్ఞాయతే - తదైక్షరబహుస్యాం ప్రిజాయేయే త్యా
త్సవివదిత్యస్థితిత్యసరూపేణ బహుభవనం సద్బ్రహ్మతయై
వశ్చస్థితవసాత్పు - అతః శ్చిరావపియత ఇతి హేతౌ ఉచ్ఛమి -
అత్రైవబ్రహ్మణో జగన్నిమిత్త త్వయి హేతానత్వచ్చ ప్రి తి హ
దితమ్ ఆర్థ విరోధోహి అస్త్యైత్యానాన్యజతేవిశ్వమేతదిత్యాదితి

శేషశ్రుత్యాచాక్షర్యప్రకృత్యుపగ్రహేద్ధృష్టాద్భుతానామకరోభా
 తః అధిభోగ్యతదాచ్యుతామౌభయాయామౌనాతః, ఆత్మశ్చ
 తేరిత్యాది మూత్రైః పరిహరిష్యతే - సమసర్వజ్ఞం సర్వశక్తి స
 త్యసద్గుణం నిరవద్యతయా నిరస్త సమస్తా పురుషార్థా ౧౦
 భంబ్రహ్మేవాత్మానం విచిత్రవిదవిద్వి శ్రజగద్యూపమిదం సర్వ
 మసృజతేలి కథముచవద్యతే - సదేతయ్యుత్పత్తికారస్వయ
 ముపహరిచోద్యపరిహరిష్యతి, అపితాతద్యత్పత్తిసద్గుణసమంబ
 ధానావతరవ్యవదేశాద్ధి తాతరవాదదోషచ సత్తిరితిచోద్యన్ -
 పరిహరస్తు - సమదృష్టాన్తభావాత్ - అధికశ్రుత్యభేదాద్దేవాది
 తర - త్వరంత్యవిద్యావ్యామృతం తు విద్యావిద్యావిద్యే తు శతే
 యస్తు సోస్యః - సకారణం కరణాధిపాధిపాసమృత్యుశ్చేష్టా
 తానచాధిపః - త్వరం చిత్తానమమృతాత్తరంహరః త్వరాత్త
 నావీశతే దేవవీశః - అమృతాత్తరంహరః అచిద్యగం సర్వ
 మాత్త నూభోగ్యత్యైవ హరణీతిహరః భోక్తాహరభిత్వచ్యతే -
 ద్యావిమా పురుషులూకే త్వరశ్చాత్తర ఏవచ - త్వరస్పర్వాది
 భూతాని మాటస్థాత్తర ఉచ్యతే - ఉత్తమః పురుషస్త్యస్యః పత
 మాత్మేత్యుతాహురిః - యోలోకత్రయమావిశ్వవిభర్త్యవ్యం
 తుశ్వరః - యస్తాత్తరమవీలోకామక్షరాదపి చోత్తమః - అతో
 స్తిలూకే వేదేచపృథివః పురుషోత్తమః ఇత్యాదిక్రితి స్మరిక
 రైః చిత్త్యాగాత్త నూభేదేన బ్రహ్మణోనిదేశాత్ , ఆ పురుషార్థ
 భాగః చిత్త్యాగాత్త నూర్థాన్తరణాతం బ్రహ్మ-తచ్చ చిత్త్యాగా
 త్తశరీరతయావితస్యాత్తనః ఆత్మభూతమ్ - చిత్త్యాగాత్తనస్తచ్చ
 రీరత్వం బ్రహ్మగత తాత్తత్వంచయ ఆత్మనిష్ఠన్ యస్యాత్త
 శరీరమ్ ఏష సర్వభూతాన్తరాత్తాపహతపాప్తాదిప్యాదేవఏకో
 నారాయణ ఇత్యాదిక్రితికతసమధికతమ్ - చిత్త్యాగాత్తశరీర
 స్యాత్తనః తార్యావస్థా చిత్తావస్థానుగదోషవ్యవస్థితేర్బ్రహ్మ
 స్థభావాత్ బ్రహ్మణీనదోషచిత్తీసత్తిరితి ససామంబస్యం వేదాం
 తవాక్యస్యేతి సతుదృష్టాంతభావాదితుక్తం - దృష్టాన్తశ్చదేవ
 మనుష్యానికబ్రహ్మచ్య శరీరస్యాత్త నూమనద్యౌబాలోయవా

శ్రీ విరజితవాసా విభావస్థాపాస్తావపిబాలవ్యయువస్వస్థం
 రత్నావయవశ్రీరగతాదోమనాత్మనం స్పృశన్తి, ఆత్మగతా
 శృణ్వనముఖాదయేన శరీరమితి- అతః కార్యావస్థం కాంతా
 వస్థాబ్జిప్తాప్రిశ్నగాత్తశరీరతయా తదాత్మధాతమితి- పృ
 త్యగాత్తతావిగాత్యైవ బ్రహ్మభిధానేతచ్ఛబ్దసామాన్యధరణ్యే
 చోకాతుం వస్తుం సరసనీయంకుతద్వయం పృతిజ్ఞాసేద్ధర్మిం
 గమాత్తరభ్యః ఉత్క్రమిష్యతవీవంభావాదిత్యేదులూమిరుత్య
 వస్యస్యప్రవర్ణితేతితాశక్త్యుత్పత్తిజితిహేతురుక్తః-నిర్విప్రస్
 తదేవానుపాద్యో తదనుప్రవిశ్యనర్పత్యచాభవదిత్యాది
 నాపృత్యగాత్తన ఆత్మతయోవస్థానాత్ బ్రహ్మణస్తచ్ఛబ్దేనా
 భిధానంతత్పూనానిధిరణ్యేవ్యపదేశశ్చేత్తుక్తమ్-తథావై
 నిత్యైర్బ్రహ్మణ్యేన సాపేక్షత్వాత్, నకమాభిధాగాదితేనా
 నాదిత్యాదుపపద్యతేచాపుపలభ్యతే చిదిదేవకుసుమ్యాదిప
 కుస్మప్తైఃస్వాదీన తదానమిత్త్వం జీవానాం తత్త్వార్థ
 పృవాహణాంచానాదిత్వంప్రతిపద్య తదనాదిత్వస్యనిత్యేన
 త్యానాం చేతనశ్చేతిసానాం జ్ఞాజ్ఞాత్వావబోధిత్యాది కృతి
 షూపలభ్యతేవిత్తుక్తాతదనాదిత్వేపి పృరీయతాలేవిదవిద్య
 ముసూక్ష్మక్తృభోగ్యయేర్నాకు రూపవిభాగా భావాత్
 ఆత్మవాదదమేకవివాగి ఆసీత్, నాస్యస్మిన్స్యమిషదిత్యా
 దావేక త్యావధారణము ప పద్యతఇతి సూత్రకారేణ స్వయ
 మేవోక్తమ్-తథానాత్మాకుతేర్నిత్యత్వాచ్చ తాభ్యజితిప్రిశ్న
 గాత్త సూనిత్యత్వాదనుద్భిక్తియుక్త్యా జ్ఞాతవీవేతితస్యజ్ఞా
 త్యర్థమేవస్వరూపమిత్తుక్తమ్-ఉత్క్రమిగత్యాగతీనామి
 త్యాదినా ఆణుత్వం చోక్తమ్-తద్గుణసారత్వాత్తద్వ్యపదేశః
 ప్రాజ్ఞవత్, యావత్తథానిత్యాచ్చనదోషస్తద్దేశానాదిత్యై
 తురేవాత్త సూజ్ఞాన శబ్దేనవ్యపదేశః జ్ఞానగుణ సారత్వాత్
 జ్ఞానైక నిరూపణీయ స్వరూపిత్వాత్, పాజ్ఞవత్ య వ
 దాత్తథానిత్యాచేత్తుక్తమ్-నిత్యోపలబ్ధ్యనుపలబ్ధి ప్రసజ్ఞా
 న్యతరనియమోవాస్యథేతి జ్ఞానమాత్రస్వరూపాత్తదాతా

త్వంతరాయత్తజ్ఞానవాద సర్వగతాత్తవాదచరణాదుక్తః
 కర్తాకాస్త్రాక్షణాత్వాత్, ఉపాదానాద్విహారోపదేశాచ్యవ్య
 ఉదేశాచ్యక్రియాం సచెన్నిగ్దేశ వివరణయః, ఉపలభ్యుద
 నియమః, శక్తివివరణయోగ, సమాధ్యభావాచ్య, యథార
 త్విధయథేత్యాత్మనవన కుభాకుభేషు కమః సుకర్మత్వం పృ
 కృతేరకర్మత్వం పృకృతేశ్చ కర్మత్వేతస్యాన్వాహరణత్వే
 న సర్వేషాం ఫలానుభవ పృసజ్ఞాదితి పృరిపాదితవ- పరా
 త్పుతస్యైతః, కృతప్రయత్నాపేక్షిస్తు విహిత పృరిపిద్యా నై
 యర్థ్యాదిభ్య ఇత్యాత్మనః కర్మత్వం పరమపురుషసు బలిస
 హకృతమిత్యక్తమ్. అంశోనానావ్యపదేశాదన్యథా చాపిదా
 శక్తితవాద్విమిషియత ఏతే, చుప్రవహాత్, అపిస్తర్వతే, పృ
 కాకాదిపత్తునైవం. పరః, స్మరన్తి చెతి. అనీశయాశోచతోమున్యో
 మానః జాప్తంయచా పశ్యత్యన్యమిశమస్య మహిమానమితివీత
 శోకః క్షరంత్యురద్యావ్యాప్యస్తూరిద్యావిద్యావిద్యకుళతేయ
 స్తుసోన్యః, ప్రాజ్ఞేనాత్మనానంపరిష్యక్తోనబాహ్యంకించనవే
 దనాస్తరం, తయారన్యఃపిప్పలం సావదన్త్యనశ్చస్తూన్యతి
 భిచాకతీతి, జ్ఞాజ్ఞావాపజావీశనీతా, స్మరగాత్మాసంపేరితార
 జ్ఞామత్వాజ్ఞాస్తతస్తేనామృతత్వమేతి, యచా పశ్యః పశ్యతే
 గుక్తవర్ణం కర్తారమిశం పురుషంబ్రహ్మయోనిం తదావిద్యాన్
 పుణ్యపాపే విధూయనిరంజనః పరమం సామ్యముపైతి, స
 తారణం కరణాధిపాధిపోనచాస్యకృజ్జనితానచాధిపః, య
 స్సర్వజ్ఞ స్మరన్తి, పరాన్యశక్తిర్వివిధైవ క్షూయితే స్యా
 భావీజ్ఞానబలక్రియాచ, నిష్కలం నిష్క్రియం శాస్త్రం నిరవ
 ద్యం నిరజ్ఞానమ్, నిత్యోచిత్యానాం చేతనశ్చేతనానా మేకోబ
 మనానాయోవిదధాతికామాన్, నిత్యానాంచేతనానాం య
 వికోనిత్యశ్చేతనః కామాన్విదధాతీత్యర్థః - పరిం విశ్వస్యే
 త్యాదిషు పృత్విగాత్మనః పరమాత్మనశ్చ, కర్మవశ్యత్వేనశో
 చిత్వత్వేన అసర్వజ్ఞత్వేన పరోహసనాయత్తముక్తిత్వేన స
 మాతన్యభావ నిరవద్యత్వేన సర్వజ్ఞత్వేన సత్యసంకల్పత్వేన

సర్వేశ్వరత్వేన సమస్తకల్యాణగుణాకరత్వాదినాచ స్వరూప
 స్వభావనానా స్వవ్యవధికార తయోరపరిత్యజసి, అయమా
 బ్రహ్మ, యో సో సో హం యో హం యో సో, అథయేన్యాం దేవ
 తాముపానై ఆస్యోపావన్యోహ మస్తీ లిసస వేద ఆర్య తోష్ఠి
 హ్యుపి, ఆత్మై త్యేవోపాసీత, బ్రహ్మదాకాబ్రహ్మదానా బ్రహ్మై,
 ముక్తివాదిరసర్వజీవాత్మవ్యాపిత్యేనాభేదవ్యవధికార్యు
 భయ వ్యవధికా విరోధేన పరమాత్మాంశో జీవాత్మై
 శ్యభ్యుపగన్తవ్యమ్ - సతేవలం వ్యాప్తయసిద్ధమిదంకు
 తిస్త్రిత్యాంచాంశత్వయత్తం జీవాత్మనః - పాదోస్యవిశ్వా
 భూతాని, మమైవా శోజీవలోకే జీవభూతస్స నాతనఇతి - అం
 శత్వస్యైవామౌక్త్యవస్యైకదేశత్వమ్, కథాసమ్యుభయైరేక వస్తు
 త్యేవిరోధానన్యాదిత్యాశంక్య ప్రకాశాదివస్తువైవంపరఇతి
 పరిహరతి - అన్యవిశేషగతైక స్వభావ ప్రకాశ జాతిగుణశ
 రీరవిష్టానన్నివృత్తి గుణ్యాత్మనః ప్రతిప్రకాశజాతి గుణశరీ
 రాణాం యథాంశత్వత్వ ఏవం పరమాత్మానం ప్రతిప్రత్యగా
 త్తమీదం శత్యమ్ - ఏవకుంశత్యైర్వ్యాభావోంశ భూతో
 జీవః నైవకుంశీ పరమాత్మా సర్వత్ప్రవిశేషగ విశేష్యయోఃస్వ
 రూపస్వభావభేదాత్ - ఏవశ్చ కర్తాకాప్రాప్తా వత్త్వాత్,
 పరాత్మతచ్చుప్రతిత్యవస్తోక్తశ్చాన విరుద్ధతే - ఏవంప్రకా
 శశరీరవగ జీవాత్మ నాకుంశత్వంపరాశరాదయన్పురన్తర-
 ఏకదేశసిద్ధి స్యాన్మోక్షోక్త్యాబిప్రారణీయథా - యద్విం
 చిత్ప్రజ్ఞతేయేవసత్త్వజాతేన వైద్విజితస్య సృజ్యస్య సంఘా
 తౌతస్సర్వం వై పారన్నయః - తేసర్వేసర్వయాతస్యవిష్టారం
 త సముద్భవాఇతి - అన్యథా పారమాధికా పారమాధికోపా
 దిసమాశ్రియజేన ప్రత్యగాత్త మ్మాంశత్యై బ్రహ్మగవివ వేదా
 బ్ధాన్మనివర్యాస్సర్వఏవదోషాభవేయరిత్యాభాసావేదత్యాది
 వాక్యమైత్యుక్తమ్ - అతస్సర్వదాచిదవిద్యస్సు శరీరతయాతతా
 స్యతరస్యోరమేకబ్రహ్మ కతాచిదవిధక్త నామరూపచిదవిద్యస్సు
 ఏతత్కారణావస్థం కతాచిద్ర విధక్త నామరూప చిదచి

జ్ఞాను శరీరం రత్నాగ్రావ్యవస్థం బిచ్చ - సర్వకాచిదవిద్య
 న్ను శరీరతయ తద్విశిష్టత్వేపి బ్రహ్మణః పరిణామిత్వాపురు
 తార్థశయత్వే శరీరజాతచేతనాచేతనవస్తుగతే - అత్త
 యాతం బ్రహ్మసర్వకానిరస్తనిఖిలదోషగన్ధానవధికారియ
 జ్ఞానానందాద్యపరిమితో తారగుణకులత్వైకైతి బ్రహ్మైవజగ
 తోనిమిత్తమునాదానం చేరియతో నా ఇహానిధాతానీత్యాది
 నాకళంప్రతిపాదయత్వేవైదిజన్మాద్యసృష్టతః పద్భిప్రేతిను
 ఘ్నాత్తమనదవ సోమ్యేదమగ్ర ఆసీదకమేవాద్వితీయం రదై
 తతబహుస్యాం ప్రజాయేయేతి - అన్యచాయజుర్థః - యస్యా
 త్తా శరీరంయస్య శృణోమి శరీరంయస్యాక్షరం శరీరం య
 స్యావ్యక్తం శరీరమివ సర్వభూతానామైతాత్మైతా నాతానాన్తజ్ఞా
 వ్యోదవపిమీనారాయణఇత్యాది ప్రతేక్ష్యప్రాణస్పర్శకాచి
 దవిద్యను శరీరకత్వార్ నదేవేదమిదానిం స్మూలవిదవిద్య
 న్ను శరీరత్వేన విభక్తనాకు రూపమగ్రే ప్రళయకాలే సూ
 క్ష్మవికాపన్నవిదవిద్యను శరీరకతయానాకురూప విభాగా
 సహామేకమేవాసీత్, స్వయమేవ సర్వజ్ఞం సర్వశక్తి విమిత్త
 న్మరానమేకమిదవ్యతీయం చారిష్ఠ్యో, దదైక్షతబహుస్యాంప్ర
 జాయేయేతి తన్నాకు రూపవిభాగా సహాసూక్ష్మ విదవిద్య
 న్ను శరీరకతయైకమేవావస్థితం నాకురూప విభాగానాన్త
 లవికాపన్నాబహు ప్రకారం స్యామిత్వైక్షతేతిస్యాం ప్రజా
 యేయేతి వ్యప్తిసమప్తివ్యవధేశః - విదవితోః పరస్పరప్రళ
 యకాలేపి వ్యవహారాసహా సూక్ష్మభేదః సర్వవేదాన్తిధి
 రభ్యుపగతః - ఆ విత్యాకృతభేదస్సోపాధి కృతభేదస్యచా
 న్విద్యాభ్యుపగతాత్ - ఇయావ్యిశేషః - బ్రహ్మైవాజ్ఞాన
 కాధిశబ్దం చేతి సర్వకులి స్యాం విరోధోన్యేమేతద
 భావాదవిరోధశ్చాస్తాకమితి.

(శాస్త్రయోనిత్వాత్) 3

ఏవంవిదవిద్యను శరీరతయా తద్విశిష్టస్య బ్రహ్మణ విజయక

పాపానశత్వంబుమిత్త త్వచ్చ నానుమానగమ్యమితిశాస్త్రైకప్రమా
ణకత్వాత్త స్యయతో నానుమానీత్యాదివాక్యం నిఖిలజగదకతా
రణం బ్రహ్మైవ బోధయత్యేవేతి సిద్ధమ్-

(తత్త్వ సమున్వయాత్) ౪

పురుషార్థాత్యా-ఽవ్యయస్యేవస్వయః శాస్త్రై
భ్య ప్రమాణస్య పురుషార్థావగమ్యవసాయిత్యేపి బ్రహ్మస్వస్య
చ పరస్యచానుభవతు స్వరూపేణగతైర్వియత్యాచానవధి
కాతిశయానందరూపమితిపురుషార్థ త్వేనాభిధేయత్యావ్య
యాద్భిప్రాయాన్యప్రమాణకత్వముచపన్నమితినిరవద్యం.

నిఖిలజగదక తారణం బ్రహ్మవేదాన్మాః ప్రతిపాదయ
స్త్రైశ్చక్రం-తస్యైకస్యేకదైవకృత్పరిణమిత్తస్యం తస్యై
వోహదానతయా జగదాత్మికత్వచ్చ నానుమానాదిగమ్యమితి
శాస్త్రైకప్రమాణకత్వాత్ తస్యచానవధి కాతిశయానందరూ
పతయా పరమపురుషార్థత్వాద్వదాన్మాః ప్రతిపాదయన్త్యై
వేతి స్థిరీకృతమ్-అతః పరం పాదకేషేణ జగత్కారణతయా
ప్రధాన పురుష ప్రతిపాదనా నవాతయా సర్వజ్ఞం సర్వస
త్కల్పం నిరస్తాదిద్యాదిదోష గన్ధమపరిమితో దారగుణ
సాగరం బ్రహ్మైవవేదాన్మాః ప్రతిపాదయన్తీత్యుచ్యతే-తత్ర
ప్రతిభాసం వేదాన్త ప్రతిపాదనానవా మిత్యాహ.

(ఈక్షతేనాశబ్దమ్) ౫

అశబ్దకానుమానికం ప్రధానమ్- నతద్వేదాన్త
వేద్యంకురః ఈక్షతేః - సదేవసోమ్యేద మగ్ని ఆసీదకమేవా
త్వీరియమితి ప్రస్తుత జగత్కారణ వ్యాపారవాదిన ఈక్షతే
ర్థాతో శ్చ్యవజాత్తదైక్షత బహుస్యామితి.

(గౌణత్యేన్నాత్మశబ్దాత్) ౬

తత్తైజ విక్షతత్యాదావచేతవేది వస్తునీక్షతి
స్పృంక్షతే తత్రగౌణః విజకుత్యావీ ప్రతిభాస ఏవేక్షతిర్దాద
దితి తేన్నరకుతచద్యతే ప్రస్తుతే సర్వజ్ఞవాచ్యే సృంక్ష

మనాశ్చేతనవాస ఆత్మశబ్దార్థ - సత్యశబ్దార్థ మనిత్యత
 తోఇతిమ్యుత్తరతీక్యాంత - తేజఃప్రకృతిమ్యపిగోగమ
 తం తేజఃప్రకృతి శబ్దరపిచ్యరీతం బ్రహ్మచారిధీయతే-
 అనేన తేవేనాత్మనాను ప్రివిశ్య- సచ్చిదానందాభివత్ నిరుత్తం
 చాసేరుత్తం చ నిలయనం చానిలయనాన్య స జ్ఞానం చా
 నిజ్ఞానాన్య సత్త్వం చాన్యతాన్య సన్యతానందాభివేతనమతే
 తనాన్య సృజ్యదిశ్యతమయమనుప్రివిశ్యసత్యచ్యుజ్ఞవా
 చ్యోభవతి సమాన చ్చికరణస్పష్టమభివేతనమ్

(తస్మిన్మన్యమోక్షోపదేశాత్) ౭

ఇతశ్చ ప్రధానా దధాన్తరభూతం సచ్చిదాభివీ
 తం జగత్కారణం సచ్చిదాభివీత తత్త్వస్య మోక్షోపదేశ
 శాన్-తస్యతావదేవ చిరంయావన్నవిమోక్ష్యే ఆభసంవత్సర
 ఇతిహితస్మిన్మన్యమోక్ష ఉచ్యతే ప్రధాన కారణవాదినా
 మపి ప్రధాన నిష్కన్య సమోక్షోభివేతనః -

(హేయత్వావచనాచ్చ) ౮

యదిప్రిధానమత్ర నివక్షీతం తథాతస్య హేయత్వా
 జగద్యంత్యముచ్యతేనచ తదుచ్యతే మోక్షసాధనతయా తస్య
 యత్యమతోచ్యతే తత్త్వమనిత్యతతో ఇత్యాదినా-

(ప్రతిజ్ఞావిరోధాత్) ౯

ఇతశ్చ ప్రధానమపికజ్ఞానేన సర్వవిజ్ఞానప్రతిజ్ఞావిరోధాత్-
 సచ్చిదాభివీతత్త్వజ్ఞానేనతత్త్వ రహితయాచేతనాదేతన సర్వవ
 స్తుజ్ఞానంయేనాశ్రుతమగురంభవతీత్యాదినాప్రతిజ్ఞా మేతద్ధిప్ర
 ధానకారణవాదమధ్యతే-చేతనస్యప్రధానకార్యత్వాధావా
 త-ప్రధానాదధాన్తరభూత బ్రహ్మకారణవాదేవిద-చ్యరీతంబ్ర
 హ్మవాదమయావ విభాగాభిభాగాభ్యాం కార్యకారణంచేతి
 బ్రహ్మజ్ఞానేన కృత్స్నస్యజ్ఞానతోపపద్యతే-

(స్యాప్యయాత్) ౧౦

ఇతశ్చ ప్రధానం సర్వస్మాత్తం మనోమ్యుచ్యతే

హీతి నుత్తైః త్సురుషస్త్వః తినామ సతా సోమ్యుతదాసం త
 స్మూథవతి స్మమపీతోఽవతి తప్తా దసం స్వపీతీత్యాచక్షతే
 గం చ్యవీతోఽవతి తేన స్వ సుమత్రస్య తతా సు
 చన్మ స్మస్వాప్యయవచ నాత్ ప్రధానాదిర్ధాన్తరయతం
 సచ్యబ్జనాచ్యవితిజ్ఞాయతే - స్వమపీతోఽవతి ఆత్మానమేవ
 జీవానతోఽవతిర్వ్యధః - విద్యసు శరీరకం నదాత్మభూతంబి
 ప్రహవ తీవశబ్దేనాధిధీయతఇతి నామరూపవ్యాకరణాక్షం తిజ్జీ
 వశబ్దాధిధీయం తరంగబ్రహ్మత - సుమప్తికారే కరయ కా
 లవసామరూప తరిష్యం గాభావో కేవల సచ్యబ్జాధిధీయ
 మితి సతా సోమ్యుతదా సంత స్మూథవతీత్యుచ్యతే - తదాసమా
 న ప్రకరణే నామరూప పరివ్యం గాభావేన ప్రాజ్ఞేనైవ పరిష్య
 జ్ఞాత్ ప్రాజ్ఞేనాత్మనాసంకరిష్యక్తోన బాహ్యం క్షిప్తనవేద
 నాస్త గమియ్యుచ్యతే - ఆమాత్మజ్ఞేవస్య నామరూప పరిష్యజ్ఞాదే
 వహిష్యతిర్క్త విషయజ్ఞా నూపయః - సుమప్తి కారేహ నామ
 రూపేవిహయ సతా సంత పరిష్యక్తః తునరపిచాగరవకాయాం
 నామరూప పరిష్యజ్ఞతత్త్వామరూపాధివతీనికృత్యస్త రేస్ప
 ష్టమధిధీయతే - యథాసుమత్రః స్వక్ష్మంకథంచ నపశ్యతి -
 తాన్తీక ప్రాగివీవైకభావతి ఎతప్తాద్యుత్పత్తనః ప్రాణా
 యథాయథం విచీరితిష్ఠస్తేతథాత ఇతావ్యాఘ్రావాసిం ము
 తావ్యకోవావ రాహునాం ద్యభ్యవన్తి తదాభవన్తి త -

(గతిసామాన్యత్) ౧౧

శకలా చనిష ద్గతి సా మాన్యత్ - ఆస్య గు
 చనిష ది న ప్రకానం కారణమితిజ్ఞాయతే - ఆత్మానా ఇ
 వమేకవిదాగ్రహిత్ నాన్యత్క్రించనమిషత్ కవిక్షతలాకా
 న్ము స్మజాఇతి - నఇహుల్లాకానస్పృశత - తప్తాద్యవిదప్తా
 తాత్మన ఆకాశస్యంభూతః - సకారణంకరతాధిపాదిపోనచా
 శ్యకర్పిజ్జనితానాధిపః ఇత్యాది సకలాపనిషత్సు సర్వశక్త
 ఏవహి సర్వజ్ఞః కారణమితి ప్రతిపాద్యతే -

(ప్రసక్త్యాపి) ౧౨

ఈత మేవభూత్యానుపపద్యతే-అన్యఃసాగత్యుచితా
ఇత్యాకావాత్సవేన సర్వోపనిః- అతః ప్రధానాదితేనా
వర్తనరథాః సర్వజ్ఞః పురుషోన్మవన జగత్కారణంబి
ప్రేరిపితమ్-

(ఆనందమయోభ్యాసాత్) ౧౩

యదస్మి ప్రధానా వర్తనరథాఃసర్వ ప్రాప్తి
గాత్సన శ్చరసస్యేతగయోగ సృజ్యంతి తథాపి ఉత్కృగా
త్సాద్యో ముక్తశ్చసజగత్కారణమ్- తస్మాద్వాపితస్మాద్వాత్స
న ఆకాశసృజ్యుత ఇత్యారభ్యతస్మాద్వాపితస్మాద్వాత్స
యో అస్మోన్మర ఆత్మానందమయఇతిహ్యవస్థ మయత్వ
ప్రతిపాదనాత్ కారణతయావ్యపదప్రయమాత్వాత్సనందమయః
ప్రత్యగాత్సమాధానరథాఃసర్వజ్ఞః పరమాత్మైవకుఃఆ
భ్యాసాత్ ఆనందమయశ్చవిరతిశయదశాశిస్కానందమయ
త్వేనాభ్యాసాత్- తెయేశశం ప్రజాపతేరానందాః సుఖోబప్త
న ఆనందః,యతోవాచోనివర్తనా అప్రాయశమనసాసహ,ఆ
నందంబ్రప్తశోదిత్వా కా సభిభేతికులిశ్చనేతి హివేద్యత్వేనా
యమాత్వానందమయసవధికారికయోభ్యాసతే-

(వికారశబ్దాన్నేలిచేన్నప్రాచుర్యాత్) ౧౪

సహవిషపురుషోన్మరసమయఇతిహితా రాధామయప్రకృత
వాదానందమయఇత్యన్యవికారాధాత్వంప్రతీయతే అతో
యమానందమయేనావికారరూపః పరమాత్మైలిచేన్న,అర్థవిరో
ధాత్-ప్రాచుర్యాధామనమయదిలిజ్ఞాయతే- తస్మాద్వాపిత
స్మాద్వాత్సఆకాశసృజ్యుతఇతిహ్యవికారఆత్మాప్రకృతః- ప్ర
కరణేచ వికారాధాత్వం ప్రాదమయవ పరిత్యక్తమ్- ఉక్తన
న్యాయేన ఆనందప్రాచుర్యాత్ పరమపురుషవివానందమయః

(తద్దేతువ్యపదేశాచ్చ) ౧౫

ఎవ హ్యేకానందయా తితి జీవాన్మిత్యానందహేతుకం.

జానన్దమయోమ్యుపదిశ్యతే. తతశ్చాయంసప్రీత్యగాత్తా-

(నూన్త్ర)ననీకమేవచగీయతే) ౧౬

సత్యంజ్ఞానమనన్తంబ్రహ్మతమన్తఃసోదితమేవతస్తా
దిత్యాదిసాసన్దమయఇతియతే-అతశ్చసప్రీత్యగాత్తా-

(నేతరోనుపపత్తైః) ౧౭

ఇతఃప్రీత్యగాత్తామన్త్రేవర్ణోదిత్యాదిశబ్దనీయమ్-సో
క్తుతేనర్వాహ్లాహంత్రికాబ్రహ్మణోవిపశ్యతేఅప్రీత్యగాత్తానూ
బద్ధవ్యమన్తస్యచేద్యశచిపశ్యత్వానుపపత్తైః-సోకామయ
న-అచలశ్యాంప్రీత్యామయేతివిచిత్రీభీరత్యసర్వాపబహు
శవనశబ్దబ్రహ్మసమిదంవిపశ్యత్వమిక్కుత్తరత్యవ్యజ్యతే-
ముక్తస్యసర్వసా్యపిదగద్యాపారాభావాదీద్యశచిపశ్యత్వ
సమ్యుపః-

(భేదవ్యపదేశాచ్చ) ౧౮

ఇతశ్చ-తస్తాద్వాపితస్తాద్విజ్ఞానమయూత్అస్మాన్తంఽఽత్ర
నన్దమయఇతిహివిజ్ఞానమయూత్ప్రీత్యగాత్తానూభేదనాయమా
నన్దమయోవ్యపదిశ్యతే-నరవిజ్ఞానమయవిషయతదోదాహృ
తేన్తోకేవిజ్ఞానంశుజ్ఞానమతఇతివ్యపదేశాద్విజ్ఞానమయేనబుద్ధి
మాత్రమిత్యాశబ్దనీయమ్యతస్మాన్త్రకారఎవేమంశజ్ఞాం
పరిహరిష్యతి,వ్యపదేశార్చక్రియాయాంసచేన్నిర్దేశవిపర్య
యఇతి-విజ్ఞానంయజ్ఞానమతఇతియజ్ఞాదిక్రియాయాంజీవ
శ్శక్తర్త్యవ్యపదేశాచ్చజీవశతా-విజ్ఞానశబ్దేనజీవస్యా
వ్యపదేశేబుద్ధిమాత్రవ్యపదేశచవిజ్ఞానేనేతినిదేశవిపర్యయ
స్పృశ్, బుద్ధేఃకరణత్వాదితి.

(కామాచ్చనానుమానాపెత్తౌ) ౧౯

ఇతశ్చసోకామయతబహుస్యామితిస్వీకామాదేవాస్యజగత
స్యగఃస్మృత్యతే-ప్రత్యగాత్తానూహియస్యకస్యచిత్తగః
సోకామాపేత్తద్వ్యతే-అనుమానగమ్యంప్రధానమనుమానమ-

(అష్టిన్నస్యచలద్యోగంశాస్తి) ౨౦.

ఇత్యాధిష్ఠానస్థమయే లస్య ప్రత్యగాత్మన అనన్తయో
గ్యతాస్తిరసానైసః; రసగ్ శ్చేవాంఽలభ్యాన స్థితీ పతి
తతః ప్రత్యగాత్మమైర్ధాంతరభూతస్సర్వజ్ఞః పురుషా
త్మమిదగ్ త్కారణమానన్తమయః:-

(అన్తస్తద్ధర్మోపదేశాత్) ౨౧.

అయంజగత్కారణభూతో విశ్వభానన్తమయః : కర్మ క
శచిరపుణ్యవిశేషా దేవవిశేషా దేహయాగాద్విజ్ఞాయతే కా
యం పరమాత్మేతి నాశజ్ఞనీయమ్- యవిహస్తరాదిత్యేహిక
జ్ఞయః పురుషఇత్యాదౌ శ్రూయమాణః పురుషాకారః పరజ్ఞా
తేజ-తు తః-తద్ధర్మోపదేశాత్ - శబిషసర్వమేంలా కానామిక
స్సర్వమేం కామాచాంతస్యోదితినామవిషవర్త్యకః సామ్రాజ్య
విదిత ఇతిసరుపాధిక సర్వలోకసర్వకామేశ్వర్యం స్వత విచా
కర్తవశ్యత్వం చ ప్రత్యగాత్మమైర్ధాన్తరభూతస్సహి పరమపు
రుషవైష్ణవ ధర్మః-వేదావామెతం పురుషంకుహస్త మేతిదిత్య
వర్గం తమసఃపరస్తా దిత్వాదిమత్రిగుణాత్తక ప్రకృత్యనన్తర్థ
తాప్రకృతస్థానాధారణరూప త్వం చ జ్ఞా నాదిగుణవత్ స్త్యై
వశ్రూయతే- తజ్ఞానాదయోపినత్యంజ్ఞా నకునన్తంబ్రహ్మాయ
స్సర్వజ్ఞస్సర్వవిత్, పరాశ్యశక్తి స్త్విదైవశ్రూయ తేస్వారాదితీ
జ్ఞానబలక్రియాతే, త్యాదిమత్రివత్త్వాత్తస్యైవగుణాదిజ్ఞాయన్త
తథాప్రదిత్యవర్గం తమ సఃపరస్తాదిత్వాదిష్యప్రకృతస్థానా
కారణరూప త్రతజాత్మ ద్వత్తా చ విజ్ఞాయతే- తదేవవాక్యకా
తక్చాన-హితర్థయః పురుషద్వశ్యతకలి (పాజ్ఞస్సర్వాన్తక
స్సౌజ్ఞాక కామేశ్వోపదేశాత్ భోవ యాత్ సామ్ర
వామిక్యత్వాత్తద్రూపస్యకార్యత్వంకూయామయత్వంచేతి
స్థాద్రూపం కృతకమనగ్రహర్థం తచ్చేతసామై శ్వర్యాదినిక
శబిషంకుతముపస్యస్మరూపమర్హియ మన్తకరణ ప్రత్యమ
నిర్ణవాదిత్యాన-త్యాభ్యాంతం చ ద్రమిదాచాన్త్యః; సహిమా

తూర్పుపార్వతి వారా యుగః సూర్యాగ్రాంతస్యైవార్థమార్థా
త్తరణితోనిభిజగదక కారణమితిన్ద్రమ్

(ఆకాశస్థి శాస్త్రం) ౧౩.

(అతఃపః ప్రాణః) ౨౪.

[illegible]

(జ్యోతిష రక్షాభిధానాత్) ౨౫.

[illegible]

తాత్పర్యవిరోధంబున నద్యుత్పత్తిరేఖావళూర్వస్త్యావళూర్వకాదోస్య
 తస్మాద్భూతాం త్రిపాదస్యాద్యుత్పత్తం దివి తిమ్రసాదితస్య సర్వ
 భూతకర్తవ్యస్య పరమపురుషస్యైవ ద్యుత్పత్తంబంధితయ్యైతాం
 త్రివర్ణభిక్షాహారో నవివల్యోతిశ్చజ్ఞేన సర్వప్రాన్తరత్వేన సకలకా
 రణతయో భిధీయతే, తస్యచకౌషేయజ్యోతిష్మత్యాభిధానం
 భూయోవేదిత్యనైవరీతకృద్విరోధోఽభిలషకదకకారణభూతః
 పరః పురుషోహృత స్వాసాధారణాదిత్యుత్పత్త్యదిత్యుదూచస్య
 మనుఃపరస్మాద్ద్యుత్పత్తినిత్యవనిరతిశయ దీప్తియోగాజ్ఞోతి
 శ్చబ్రాహ్మణయత్వం విశ్వతఃపుష్కలస్య నుత్తమేషాత్తమేషా
 తేషుప్రాక, సేవవాసశ్చ యజ్యునివః॥

(ఉదయోభిధానాన్నై తిచెన్నత ధాచెలోర్వణి

గమూత్తధాహిదర్శన మ) ౨౬.

తూర్వత్రగాయత్రీవాగ్విదంసర్వమితి గాయత్ర్యాభ్యంభంః
 త్రస్తురమితి గాయత్ర పరమపురుషభిధాన మితిచెన్నైతన్ పరమ
 పురుషస్యైవ గాయత్రీ సాదృశ్యానుసం భాసూచకేశకత్వాత్
 శ్శృంగంబోమ్నాత్రస్యసర్వభూతాత్తకత్వానుపపత్తేనైవనిగద్య
 తతస్యత్రాపిహ్యస్యభుదస్సాదృశ్యాభ్యంబోనిర్దోయజ్యతే
 తేవావీతేతంబాస్యేపంచాస్యవిత్వారభ్య నైవమిరాదిత్యాదౌ
 (భూతాదిపాదవ్యవదేశోపపత్త్యైవం) ౨౭.

భూత కృత్వికరీర హృదయ పాదత్వా చృకుష్మదేవ స్వరదేశ
 శ్చుతరమపురుషే గాయత్రీకల్పనిర్దిష్టే హ్యుత్పత్తిద్యుత్పత్తి త్తూ
 త్వోక్తప్రకారవివసమంబసః॥

(ఉపదేశభేదాన్నై తిచెన్నోభయస్సెన్నప్యవిరోధాత్)

తూర్వత్ర త్రిపాదస్యాద్యుత్పత్తం దివి తిమ్రసాదితస్య సర్వ
 తేజత్రత్రయదకరఃపరోదివాజ్యోతిరితి దివఇతి తంబహ్యనిర్ది
 ష్టశ్శృంగంబంధిజ్యోతిరితి త్రవర్ణభిక్షాచేన్నైతన్ తిశయస్సెన్న
 దివ్యవతేతేవిరోధాభావార్, య కావ్యజ్ఞగ్రేత్వః పృథ్వా
 నాన్తరత్యేనభివ్యతేతః॥౨౮దివతరత్వమనోభయత్రా

కవిరమ్యభూతి

(ప్రాణస్తానానుగమాత్) ౨౯.

అత్తాం హిరణ్యయాశమాన్ సాధనాపాశశక్తరయా శ్రీ
 భాగవతేవభావస్యేంద్రశక్తిప్రాణాద్విరజ్జితానామాతాతాతా
 రమిశ్చైవస్వేంద్రవిభావార్థవిశిష్టానాం, కారణాపాశం
 హిమేక్ష సాధనానాశ్చర్యావదేవదరం యోగస్మరమేష్ట్యైవ
 నంపత్వ్య ఇత్యుతే రతి నాశంకనీయమ్ - (ప్రాణశక్తి సమానాది
 తరణం దశబ్ద నిర్దిష్టదేవాదిభ్యాం రథాత్ దత్తలక్షణః శర
 మాస్త్ర-పతురః-రథానుగమాత్ - శరణాత్ సాధారణా శస్త్రా
 రామ్యరాదివ్యస్యేంద్రప్రాణాద్విభావస్య సుగమోపదేశశక్తే శప
 కప్రాణవిశ్రాంత్యానన్దోజరామ్యుపదేశ

నవన్మ రాత్రి పదేశాదిచేద } ౩౦-
 ఛాయాస్థానంబద్ధభూమా హ్యప్రిన్

అనక్రమే మామేవ నిజాని హిరిత్వా స్త్రీవభాదినా (కర్ణాత్ తే
 వభావస్యేంద్రస్యా పతేశాదు విశంపాశశక్తరయా శ్రీవర్ణవీర్య
 తేనైవైతే - అభ్యాత్తశబ్దం యామాహ్యైక - అభ్యాత్తం
 శరణాత్తధర్మ - శరణాత్తధర్మం బద్ధబహుస్వరూప్తీంద్రీక
 భూధిదేయవాన్వితం) ప్రాణశక్తి సమానరాద్యశక్తే-యతి
 ర్విందునుమ్యాయహిరణ్యం దుష్టసాధి హిరణ్యమోపాసనం (ప్రా
 ర్థ్యరవ్యశరణాత్తధర్మతమేవం విశ్వావస్యవదనాభవనినాన్విత
 శక్తి ఇత్యాదిక్రమే - అభావిషమ్యేవసాధుకర్త కారయతీత్యాది
 కాసర్వస్యకారయతీత్యం, ఏకమేవైతా యా తమాత్రాదిత్యాది
 శక్తిప్రజ్ఞామాత్రాః ప్రాణేతా ఇతి సర్వాధారత్వం రథాసంహ
 వయశ్చపి పలాశాధికతిత్యాదివాసర్వశక్తిరత్వంబ

(శాస్త్రదృష్ట్యానూపదేశోవామదేవవత్) ౩౧-

నాకయాసన్యాకరణాదికాస్త్రా శస్త్రేశ్వరైః కుంభ - తైవాధిశ్
 తతర్థిదివ్యప్రకృత్యా వనాయాయుం ప్రశస్తైః శరణాత్త
 శక్తేః (శాస్త్ర) సా హి. నాక రణావయవైః కుంభ-శస్త్రైశ్చ

శ్లోకముపి ర్వాచకతః శ్రుతపదే అహం మనరభకం
సూర్యశృంగి ॥

(జీవముఖ్యప్రాణలింగాన్నేతిచే నోపాసాత్రైవి
ధ్యాదాశ్చితత్వాదిపాతధ్యోగాత్) ౩౨-

అగ్నిరగం త్వాప్రజుహసం యాదదస్త్రే శరీరే ప్రా
ణా వసతి తావదాయురిత్యాదిచేవలింగముఖ్యప్రాణలింగం
చ అగ్నిః ద్విశ్యోజతి నైవమితిచేన్న-దివానవా త్రైవిధ్యా
త్థేవోః జీవశబ్దేన ప్రాణశబ్దేనచ సమాత్మసూచిధానం-౩
శ్లోకరాపి సకలత్వసమ్యుధిపేణాపానసం భోక్తృశరీరక
త్వేవభోగ్యభాగశాంతం గతరీరకత్వేనైతి త్రివిధం హిసరమా
త్మోపాసనమాత్రే తం- యథా శక్యం త్వాన మనన్తం త్రి
హూరిస్వయాపేణ తదనుచవిత్తా సర్వత్యచ్ఛాభవదిత్యాది॥
సర్వంచా నృతంచా సర్వమభవదితి భోక్తృకసీంశ్చేనభో
గోపకరణశరీరేన్నైవ-చపాపి తద్విధానాదేవముచితకః ॥
బ్రాహ్మస్యయతనత్వాదిత సద్బ్రహ్మతేతి పామా న్యకబైర్దగ

తాగ్రగంప్రకృతపురుషభ్యామర్థాం సరమితిపాథిం౧౧ బోధ్య
తత్పరణాధిభానాదిన్యైకా సూత్రే శుభపసూక్ష్మోద్భవో
మహాపురుషః జగత్కారణమితి విశేషలొనిస్తీతం సమీక
ప్రజ్ఞాత్వజీవవాంఛి రిం బ్రాది శబ్దైరపి త్వలిల్ల-వలిచ్చాప్ర
కృష్ట్యశీతగృహీరకతయా చోపాసకత్వాయోపకళ్యతఇతి
తాప్రద్యష్ట్యై రూపదేవో వామదేవిత ఉపాసాత్రైవి
ధ్యానివాదతం ॥ ఇతి శ్రీగణేశచారిక న జరిరటత్వేనతా
ప్రసారవిధమసాధ్యాయస్య విధాన పాద్య-

(సర్వత్రప్రససిద్ధోపదేశాత్) ౧-

సర్వత్ర సర్వశక్తివిదమితి సర్వశక్తిత్వామావాధికరణ్యేక
నిర్దిష్టం బ్రహ్మ పరమాత్మా-మతః- సాక్షిత్వాదేశాత్. తద్వి
దాసతి సామక సృశ్వాత్త్వోపదేశాదత్యర్థం ॥ అగ్ని ద్వి

హి శూరురయో వ్యవధిశ్చైతే। శశలో వనిషశ్చ బ్రహ్మజా
హి జగజ్జన్మయో జీవన శూరురయో వ్యవధిశ్చ॥ యతో హ
విహసేత్పాదీభిః

(వివక్షిత గుణోపపత్తేశ్చ) ౨-

మనూ మనుష్య స్య సంత్య త్యాదియావివక్షిత గుణా
బ్రహ్మ జ్యేష్ఠోపపత్తేశ్చ

(అనుపపత్తేస్తు సవారీర్య) ౩-

జగతి మిత్ర) ఉపమిత్ర సుఖ లాభాని వారీర్యేజేహం
గుణానా మనుష్యే ర్మహారీర్యం॥

(కర్మకర్మస్యోపదేశాచ్చ) ౪-

౨-మిత్ర) ప్రతా ప్యతే తాన్తీ త్యనిసంభావ్యరిసం,
శాంత్యేవ ప్రస్తుత ల ప్రాజ్ఞయ్యోవ్యవధిశ్చ
వ్యంబ్రహ్మ జీవాదిత్యాదివ॥

(శబ్దవిశేషాత్) ౫-

ఏష ము తాత్పర్య త్యని లాభాని వారీర్యే
య భ జీవో బ్రహ్మచ ర్యవధిశ్చై త్త్యాదిత్యాదివ॥

(స్తుతేశ్చ) ౬-

ప్రత్యేకాని ఉద్ధమయ నిర్దిష్టః పురషార్థమైత
నిర్దిష్టయే॥ తస్యైవ వాచా త్యాదిత్యాదివ్యవధిశ్చైత్యని॥

(అర్థకాకి స్వాగ్రహ్యోపదేశాన్నేతిచేన్నసచాయ్య
త్వాదేవవ్యోమవచ్చ) ౭-

ఏషమత్యాత్పర్యత్యాదియోనియ స్వీకృత్యాది
అర్థకాని స్వాగ్రహ్యోపదేశాన్ని వ్యాదిత్యాది వ్యాది
ఇతి తస్మైవ త్యాదిత్యాది త్యాది త్యాది వ్యాదిత్యాది
స్వీకృత్యాదిత్యాది, స్వీకృత్యాదిత్యాది త్యాది
త్యాదిత్యాది॥ త్యాదిత్యాది త్యాదిత్యాది

త్యాదిభా||

(సంభోగ ప్రాప్తిరితి చేన్నవై శేష్యాత్)౫.

చిహ్నః సై క్షరీర జన్మితశ్చైర్ జీవన్ముఖముః ఖాళి తో
గప్రాప్తి స్వాదితి చేన్న|| కాతువై శేష్యాత్|| చరస్య హి శస్త్ర
తో జీవరహితైః శరీరాస్తర్యాసః

(అత్తా చరాచర గ్రహణాత్)౬.

యస్య (బ్రహ్మ చక్షుర్తం చాథే భవరజః దశః కృత్సుకృ
ప్యాపనేరసం క్షణతావదయత్ర స ఏత్యత్ర ఓంవాచనేచన
శూచితో త్వాచరఃపురుషః బ్రహ్మత్రోపలక్షింశ్చచరాచర
శస్త్రత్పక్షస్యకృత్యాపనేరసత్వేవాదనీయరయ గ్రహణాత్
(ప్రకరణాచ్చ)౧౦.

మహస్తం విభు మత్తానం మత్వా ధీరో న తోచతి నాయ
మత్తాప్రవచనేన లభ్య ఇత్యాదివాచరస్త్యేవ శ్రేయరత్వాత్.
శవీవాయ||

(గుహ్యంప్రవిష్టావాప్తానై హితద్దర్శనాత్)౧౧.

ముతః విబలైః మత్సరస్య లోకేగుహం ప్రవిష్టా విత్యా
దివాజీవచరమాత్మ సూరవ ప్రయోజ్య ప్రయోజకభావేన కర్త
వలాశనేఽన్వయైర్ ఉపపిష్ట తయోరన్నాప్రకరణే గ్రహ
ప్రవేశదర్శనాత్ తం దర్శ్యంగూఢమను ప్రవిష్టం గుహ
హితమితి చరస్యయాప్రాప్తేన సర్వవిత్పదిర్దైవతామయ్యా గు
హం ప్రవిత్పతిష్టన్తి తి జీవస్య కర్తృఫలాదనాద దిర్ఘీవః.

(విశేషణాచ్చ)౧౨-

జీవ చరాచర హి శరత్త్రా స్త్రీస్రకరజ కృత్యతే నకాయతే
యై యతేవాచిశ్చిదిత్యాదో జీవః (బ్రహ్మచ లణా రజీయా
స్త్రహతో మహియా విరి మహస్తం విభు మత్తానం| కాయ
మత్తాప్రవచనేన విజ్ఞానసారధిర్యస్తుమనః ప్రగ్రహణాన్నరః|
సోఽభ్యసః పారమాత్మి రద్విష్టః చరమం చదంశకా వ
శ్యస్తి మారయః అభయవతః త రోదితో త్యోరి ద్దీశ్యతే విత్స

క: కృష్ణాను సర్వతః కృష్ణాను అనుక్త మేషా కృష్ణాను క
ర్ష సులూకేష్యితి విశ్వతః (హర్షతాత్ పానాత్ చురితం వి
ష్టాః పరమస్యా వరిహిసుసా రాధ్యవః పారభూతం మునుక్త
తః (హవ్యంకద్విష్టాః పరమంపదం సతా విశ్వన్వి రూకయః తత
క్షరే పరమే వ్యోమకా క్షయన్త మస్మరజః పరా క విశ్వం
పురాణం తతః పరస్తాత్ తేనావాకం మహిమాన కృతస్త
యత్ర పూర్వే సాధ్యా స్మరి దేవాదిత్యాది సక లా తప
కత్త్ర నిర్ధం.

(అన్తర ఉపపత్తేః) ౧౩-

యభిదున్నరక్షిణి పురుషావ్యశ్యతే ఎష్యతై తి మూలా
క విక తమృత మథ య మే తద్రుప్తైర్వి ఆక్ష్యంతరః పరమపు
రుషః పురుషాధి కామృతత్వా తదంత్య సం యద్యామకా వ్వి
కాం తస్మిన్నై వోపపత్తేః.

(స్థానాద్వివేషదేశోచ్చ) ౧౪-

యశ్చక్షుః తిష్యన్తి త్యాదిగా న్నితి నియమాదివ్యవర్తకా
చ్యాయం తరః

(సుఖవిశిష్టాభిధానాదేవచ) ౧౫-

కం బిప్తా ఖం బిప్తైర్వి పూర్వకా ప్రేక్ష సుఖ విషయక యా
భికావాచ్యా యం తరః

(అతపవచసబిప్తా)

అతస్తగ్గి య తయభికాయోప హి సలాయ బిప్తాక్షాశ
తకం బిప్తా ఖం బిప్తైర్వి సేషిష్ట యత్వావకం తదేవని
తి సుఖస్వరూపః భక్త్యాధిధేయ ఆకాశః పరమేవ బిప్తా

(శ్రుతోపనిషత్సంగత్యభిధానాచ్చ) ౧౬-

సీతబిప్తా స్వరూపాణా మధిగం తవ్యాయా ర్విరాది గతి తక్ష
పురుషంకృతతతో ర్వివకువాభి సంభవతి త్యాదిసాధికావా
యం తరః పురుషః

(అనవస్థి తేరసంభవాచ్చ నేతరః) ౧౭-

శరన్నాదికరో జీవాది ర్వాత్సహకః కమపినియమనావత
శ్చితేకమృతత్వాద్యసంభవార్థం॥

(అంతర్యామ్యునిదైవాభి లోకాదిమతద్ధర్మవ్యవధే
శాత్) ౧౯-

యః పృథివ్యాం రిక్తస్మి త్వాదిష్య ధిదైవాభిలోకాదిశుకది
స్మి తేషువాత్సేషుశ్రూయమాణాం ప్రర్యామిషకః తురుషః సర్వా
త్తకస్య సర్వకీర్తికస్య సర్వవియంగ్య త్వాదిపరధ ర్మస్య పదే శాత్.
(నచస్తార్తమతద్ధర్మాభిలాషాచ్ఛరీరశ్చ) ౨౦-

నామం వ)ధాకం జీవశ్చ తమో రన-భావితం. సర్వావిది
త్తత్వాది ధర్మాభిలాషాత్ అసంభావనయా యథానన్యత్తథా
జీవాపీత్యర్థః

(ఉభయైపిహి భేదేనైవమధీయతే) ౨౧-

దీక్షయోగాగ్నాహుధ్యం దివాశ్చయోజ్జ్వానైర్వ్యసేయ అత్త
నిర్వికల్పితి శ్చ) స్యాద్ధామో భేదైశ్చం అత్తర్యామిని శుభియ
తేజః శుభివా యం॥

(అవృశ్య త్వాదిగుణకోధర్మోక్తైః) ౨౨-

అథ వరామ యా తపఃకరమధికమగ్రే యత్తవద్రేక్యది
గ్రాహ్యమిక్యాకర్య మమృతమూరింపాపశ్చన్యధీరాః అన్
రాపీరతః చ క ఙ్గిక్యాదా ప్రధానాన్య త్యగత్తన శ్చార్థా
త్తరః శుభాత్ప్రవలవాద్యతే య స్సర్వ జ్ఞ స్సర్వ విద్యా
దిభర్తృశ్చ॥

[విశేషభేదవ్యవధేశాభ్యాం చ నేతరా] ౨౩.

మత విజ్ఞానన సర్వ విజ్ఞానాది విశేషణ వ్యవధేశాన్మత్ర
భావనో-అమృతాత్పరతః శుభ ఇతి ప్రధానాత్పరతః వ్రత్యగా
త్తనూపి శుభ ఇతి భవ వ్యవధేశాన్మత్ర వ్యగత్యర-అథవా
శామనాదికన్యైశ్చ శుభతో మరాత్ శుభవికలాత్పరఇతి
వ్యవధేశః॥

(రూపోపన్యాసాచ్చ) ౨౪

ఆగ్నిర్ముర్ధత్యాదితా వైతాత్మకరీతాఃకన్యానామృతమా
బ్రా॥

(వైశ్వానరస్సాధారణశబ్దరేఖేమాత్)

ఆత్మా మేకం నైశ్వానరం శుక్రతీత్యాదౌ వైశ్వానరః
శరణాత్మ-శరణాగ్నిప్రసాధారణస్యాపి వైశ్వానర శబ్ద
శాస్త్రేన ప్రకరణే పరిమాత్మా నాభాః ప్రసూర్యాత్మరూప్య
ప్రకృత్యాదిభిస్తవ్యమాణత్వార్ ॥

[స్మర్యమాణ వసుమానంస్యాదితి]

మృలాకాది భృగివృన్తం రూపం ఆగ్నిర్ముర్ధత్యాది ఘా
తృత్యత్ర ప్రత్యక్షిజ్ఞానమునం లెక్క నా మత్త్వైత్యనుమా
నం లింగ విశిష్టః

[శబ్దాదిభ్యోన్మేషణిప్తా నాచ్చ సేచేన్నరథాద్య
ప్రత్యవదేశాదనంభవాత్పురుషవపిషైవ వాచ్యయేతే]

స ఏవగ్నివైశ్వానర ఇత్యగ్ని శబ్ద నామా నా ధికరణ్యా
త్మా నామైత్యాధారత్వాదిభ్యః ఉదాహరణః ప్రతిష్ఠితమి
త్యాదేశ్యవాయిం పరాం ప్రతిచక్షేత్సరిత జాతరాగ్నిశరీరేవై
సూపా న్యత్వోపదేశాత్ కలలజరరాక్షేఃప్రత్యాత్మకరీరక
త్వాద్య సంభవాత్సంపదీకృత్యైశ్వానరం యత్పురషాద్యై
కం వైశ్వానరం పురుష విధియతేవాచిన్మిం రూపాధకపురుషశ
బ్దశ్చ శరణాత్మక సారాయగవివసనా ప్రకీరమండేమిత్వా
కభ్యవిశ్వమేవేకం పురుషమిత్వాదిభి

[అతేషవనదేవతా భూతంచ] ౨౫.

యతోయం నైశ్వానర : ప్రత్యాత్మకరీరః పురుషశబ్ద విధి
ప్రకృత్యోతోయం నాగ్నిశ్వాదేశకాత్మరీయమనాభాత్సంభ

[సాత్మాదవ్యవిరోధంజైమినిః] ౨౬.

కావశ్యమగు శరీరత్వము పాశ్వరయే న మగ్ని శబ్ద పా
కానాధికరణ్య మగ్రసయవాదీ యుగేనకరమాత్మ స్వేదాగ్నిశ
బ్దశబ్దాద్యవస్తుత్తేనా తానాధికరణ్యాదిలోపం జైమినీరాచా
ర్యోచనశ్చేతి ॥

[అభివ్యక్తైరిత్యాశ్చరభ్యః] ౩౦.

యస్యైవమేవం ప్రాదేశికాత్రమితి త్వంవచ్చిన్నశ్యత్యత్ర
శ్చుతిత్రుతాశ్చిచ్చిన్నత్య ముపాసకాభివ్యక్తశ్చవిత్వాశ్చ
తభ్యః॥

— [అనుస్మరేత్పాదరిః] ౩౧

త్యక్తశ్చుతి పృథివ్యస్తానాం మూర్ధ్వాది పాదాస్తానంత
శ్చవంతకానుస్మరేత్ ॥ అన్యః శక్తిపాదంతర ఇతిపాదరిః

[సంపత్తేరితిజైమిని స్తథాహిదశః యతః] ౩౨

ఉరవంత పాదర్థాని బద్ధిర్మృదయం గార్హ పశ్యమి
త్వాదిపాదపాశ్చివ్యవయాదీనాం వేత్త్యాదికల్పనం విత్వాం
గర్హతాయాః ప్రాతామితే రగ్నిమూత్ర సంపాదనార్థమి
తిహ జైమినిర్దర్శయతి--భయపిపం విత్వా నగ్నిమూత్రం
కామూత్రీ-వితే పశ్యస్మీశ్చతాః పూజార్థమచార్యగ్రహ
ణత్.

(అమనన్తిచైనమప్రిన్) ౩౩.

విశంశకమాత్మాన మస్మిన్ను పాశ్చ శరీర ప్రాతామలిక
కాయామ మసంధానార్థం రశ్యపాపా విశశ్య మూర్ధ్వా తను
తేజా ఇత్యాత్యా మనన్తిర ఉపాశక మూర్ధ్వాది దేహశ్యతక
మాత్మ సూమూర్ధ్వాదిత్యక్తశ్చుతిరిత్యర్థః

ఇతి శ్రీ శంకర బ్రాహ్మణవివరణితే వెదాన్త సారప్రథమస్కా
ధ్యాయశ్చంద్రికాః పాదః॥

ద్యుభ్యాద్యాయతనంస్వశబ్దాత్. ౧.

యస్మిన్ ద్యౌః పృథివీచాన్తరిక్షమిత్యాదౌ ద్యుః పృథివ్యాదీనా
మాంతరేన కూఢారః-పురుషః పరః తేనైవ కజ్జానీధాత్వాన మి
త్యాత్త కజ్జాన్మిరుపాధికాత్తత్వంహి పరమపురుషస్యైవ-అ
మృతస్యైష సేతురితి-తదేవ వ్రతయతి-బహుభాజాయమాన ఇ
త్యపి పరత్వం సవారయతి - అజాయమానో బహుభావిజా
యత్యైతి కమ-భిర జాయమానస్యైవా శ్రితవార్యల్యాదృప్త
తో జనసం తస్య కూర్మయతే-

ముక్తోపస్మప్యవ్యపదేశాద్ద్యు. ౨.

తథావిక్వాన్ముగ్యపాపే విధూయని రజ్జునః పరమంసా
మ్యగుపైతి, తథావిక్వాన్నామ యాపాద్విముక్తః పరశ్చే
రం పురుష ముపైతి దివ్యమితిచ పుగ్యపాప నామహవ విని
రుక్తాశాం ప్రాప్యతయా వ్యవదేశాచ్ఛాయం పరః-

నానుమానమతచ్ఛబ్దాత్ప్రాణభృచ్చ. ౩.

యథాన ప్రధానం తచ్ఛబ్దాత్ ప్రాణభృదపీత్యర్థః-

భేదవ్యపదేశాత్. ౪.

అనీకయానోవతి ముహ్యమానోజాప్తం యదాపక్యత్యవ్య
మీశమిత్యాదినా ప్రత్యగాత్త సోభేదేన వ్యవదేశాచ్ఛాయం
పరః-

ప్రకరణాత్. ౫.

అథ శ్రుతాయయా తదక్షర మధిగమ్యత ఇత్యాసి పరశ్యే
హిదం ప్రకరణమ్.

స్థిత్యదనాభ్యాఞ్చ. ౬.

తయోరస్యః పిష్పలం స్వాద్విత్వైశ్చైవమస్యో అధిచాక
శీతిరి జీవశ్య కమ-భూతన మధిచాయానశ్చతోదీప్యమా
నశ్య స్థిత్యధిచానాచ్ఛాయం పరమాత్మా.

భూమాసంప్రసాదాదధ్యుపదేశాత్. ౭.

సుఖం చైవ విచిత్రానికవ్యం యాచ్యతే సుఖమిత్యుక్తాన్
 యాచ్య సుఖరూపమాచ్య - యత్ర సాన్యత్వశ్చ సాన్యచ్ఛ్రు
 తాం సాన్య ద్విజానాం సుఖమేతి గుప్తేన సుఖమయ
 మాన తద్వ్యతిక్తమపి సుఖత్వేన నశశ్చ సశ్చ సాన్యసవి
 జానాం సుఖమేత్యుక్తశ్చే - అథయత్రాన్యత్వశ్చ సాన్యచ్ఛ్రు
 తాన్యశ్చ ద్విజానాం తదల్పమివచనాత్ - తథాచక్షమాభాత
 తే. దివ్యాని కామచారాణి విజానాని సుఖాస్సథా-ఆక్రీడా
 నివికారాణాం శక్తిస్యోపమలోదతాః. ఎతే వైనిరయ్యాస్తా
 తస్థానస్య పరమాత్మనః - ఎవతువా అనివదతి యస్య త్యేనా
 తివదతీతి ప్రస్తుతంచాత్రాని వాదిత్యమేవని సమష్టసమ-
 అతివాదిత్యం హి సోపాస్యస్య పురుషధాధిక్య వాదిత్యం
 తదల్పమిత్యుక్త ప్రతియోగిత్వేన యామేత్యుక్త ప్రకార వి
 ష్ట సుఖ స్వరూపవాది శబ్ద వ్యవధిష్టః పరమాత్మా-శక్తిస్సా
 వాదధ్యుపదేశాత్ - శక్తిస్సావతః ప్రత్యగాత్మా - అథయవిష
 శక్తిస్సావ ఇత్యాది కుతః - ఎవతువా అనివదతియస్య త్యే
 నత్యాదిగా ప్రాగశబ్దనిదిః ప్రాప్తిత్యగాత్మన డోర్వ్యవధాన్
 తత్వేనాసోపదేశాత్.

ధర్మోపపత్తేశ్చ ౮.

సకలం కన్తిక ప్రతిష్ఠితః స్వేమహిమిత్యాదౌ ఉపతి
 ష్టానాం స్వమహిమ తిష్ఠత్వసర్వ కారణ్యసర్వాత్తత్వా
 దిధర్మానాం పరస్తి న్మహిమ తత్తే శ్చ యాచ్యతః.

అక్షరమమృరాంతర్యతేః. ౯.

విరద్యైతదక్షరం గాగి-బాప్తానా ఆభివదన్యస్థూల మ
 శక్తిత్యాదిసా ఆభిహితమక్షరం బ్రహ్మ అమృరాన్తర్యతేః-య
 తార్థ్యం గాగి-దివ ఇత్యారభ్యసర్వవికారాధారతయూనిర్వి
 ష్ట ఆకాశః కన్తి స్మృతశ్చ ప్రాతశ్చేతి శృష్టేవరద్యైవదక్ష
 రమితినిదిష్టశ్యాక్షరస్య వాయుమదమృరాన్తర్యతేః సర్వవి
 కారాభారోహ్యయ మాకాశోవాయు మదమృరాన్తః కా

రగము.

సాచప్రశాసనాత్. ౧౦.

సాచధృతిరతస్యహ అక్షరస్య ప్రకాశనే గాగీత్యాది ప్రకృష్టాన్నియ (వియమానామ)యతే - అక్షరములకురం ప్రకృష్టాన్నియ సభవతీత్యధా:-

అన్యభావవ్యాప్త్యైశ్చ. ౧౧.

అన్యభావోన్యత్వం అదృష్టం ద్రిప్తిత్యాదిహ సరహత్త సాన్యత్వంసాన్యత్వరస్య వ్యాపరణయతివాక్యకాః. అతి శ్చ పరవిష-

ఈక్షణికమివ్యవదేశాత్. ౧౨.

యఃపునరేతద్విమతేనా విల్యనేనైవాక్షరేణ పరమ పురుషకుభిధ్యానా తేత్యారభ్యసంపరస్తాజ్జీవ సునాత్పరాన్ని రగ పురిశయం పురుషమిక్షత ద్విప్తిత్యాదియతి పురస్కే త్తతి కథానాః ప్రకాశితా సరహత్తైత్యధా:- ఉత్తరత్రత మోక్షారేదై వా యతనేనాన్వతి విద్యాన్యత్వచ్ఛాన్యతా జ రమహ తమళయం పఞ్చేతి పరమపురుష సాధారణధర్మ వ్యవహారా - యత్తత్కయో వేదయన్త ఇతి తదీయచ్ఛా సస్య సూరిభిర్ద్వ్యవ్యవహారా

దహర ఉత్తరేభ్యః. ౧౩.

అథయదిదమస్మిన్ బ్రహ్మపురందహరం పుష్టరీకం వేత్తద హాసాస్మిన్ననర ఆకాశస్మిన్ స్యదన్తస్మిన్ దనైష్టవ్యస్తహ్వా వివిజ్ఞానీత వ్యమిత్యరగహరాకాశశబ్ద నిదాన్తః పరమా త్తా ఉత్తరేభ్యో వాక్యగతేభ్య స్మదసాధారణ ధర్మేభ్యః ఉ త్తరగ్రహరాకాశస్యసర్వాధారతయా ౨లినుపాత్సమితి ధాయత స్మశ్యం బ్రహ్మభ్యం పురమితి నిదాన్త్యతస్మిన్ బ్రహ్మ స్య పురందహరాకాశ తస్మిన్ కామాస్మహాహితా ఇత్యుత్త రేయం దహరాకాశః కేవలామా ఇత్యాకాంక్షయామ్. ఏ ఆత్మసహత్త పాక్షికాన్యరభ్యసర్యకాను స్మత్యసంకల్ప ఇ

త్యనైస దహరాశశ ఆత్మకామశ్చాపహత హస్తత్వాద
యస్తద్విశేషణ భూతగుణాంతి జ్ఞానయతి దహరాశస్త్రస్త
త ఆకాశస్తస్త్రిస్యదస్త్రస్తదస్త్రేష్టవ్యమ్. అగ్నిదహరాశశస్త్ర
దస్త్రవ్యతిశయస్త్రదుభయమస్త్రేష్టవ్యవిశ్వక్తమితిజ్ఞాయ
తే. ఆదయశ్చాత్మాన మనువిద్యవ్రజస్త్రేతాంశ్చ సత్సాస్త్రే
మానితిహివ్యజ్యతే

గతిశబ్దాభ్యాస్త్రభాషాస్త్రప్ర. ౧౮.

ఎవమెవమాస్మర్యాః చైవా అహర హస్తచ్యవ్య పీఠంబి
హ్మలోకంనవిస్త స్థితి అహరహస్తర్యాసాం ప్రజానాస్తమ
జ్ఞానతీనాస్త హరాశాశో వరిగ్తేర్వర్తమానత్వం దహరాశా
శ శూనాపాధికరణో బ్రహ్మలోకశబ్దశ్చ దహరాశాశః పతం
బ్రహ్మారిజ్ఞానయతి - తథాహ్యవ్యతి సర్వాసాం పరమా
త్మో పరివర్తమానత్వం దృష్టం - తస్మిన్ లోకాశ్చిత్రాస్త్రస్త
తదక్షరే పరమే చైవా ఏవబ్రహ్మలోక ఇత్యాహ . ఆసన్
త్రి దర్శనాభావేపి ఇదమేవ సర్వాత్మమ ఆస్య పరమాత్మత్వే
లిక్తం యదహరాశాశో పరివర్తవ్య పరమానత్వం బ్రహ్మ
లోకశబ్దశ్చ.

ధృతేశ్చనుహిమోస్త్రస్యస్మిన్నపలభ్యై. ౧౯

అథను ఆత్మసానెతుర్విధ్యతిలి జగద్ధృతైః పరమాత్మనా
మహిన్నుః అస్తిస్తహరాశాశో ఉపాధ్యేషాయం పరస్య
హిపరమాత్మనా మహిమా ఎవ సెతుర్విధరణ ఇత్యాదిక్రూతైః.

ప్రసిద్ధేశ్చ. ౧౦.

ఆకాశశబ్దస్య యఏష ఆకాశతనం వ ఇతిపరమాత్మ
స్యపి ప్రసిద్ధేశ్చాయం పరస్యత్య సజ్జాబ్ధత్వాది గుణభృ
స్సోపబృం హితాప్రసిద్ధియృతా కాశ ప్రసిద్ధిర్బలీయసీ
త్యథా.

ఇతరపరామర్శాత్ ఇతిచెన్నాసేష్యవాత్. ౧౬.

అథయ ఏష సమ్ప్రసాద ఇతిపరస్య పరామర్శాత్ప్రకృతా.

కావచ్చు ఇతచే న్నైరన్ ఉత్తనుగా నాం రతా శిష్యువన్.

అత్తరా ద్వై దామిన్యూన స్వరూపస్య. ౧౭.

ఉత్తరత్రయ ఆత్మానమాత పాపైలి జీవస్యా పహతపా
క్షత్వాదిక) వాత్ నాశిష్యుః - జాగరిత స్వప్న సుషుప్త్యా
ద్యవస్థా సువతః మానత్వాత్ సహజీవ ఇలిచేత్ నైరన్ - ఆ
విమృశ స్వరూపస్సు కమాన్తరీక శిష్యుర్భిత్వేనా స్వతః
తిగోహితా పహత పాపక్షత్వాదికః పశ్చాత్పరం జ్యోతిరుచ స
మ్యక్తావిర్భూత్తరూప శత్రా) పహతపాక్షత్వాది నుణో
జీవః ప్రితిపాదికః - దహరాకాశ స్వతి రోహితకల్యాణ
సారవలినాయం జీవః.

అన్యాయః పృథగ్విధిః. ౧౮.

అన్యాయరూపములైనా మనరం బోధించుచున్నద్యస్మేన
రూపేణాభినివృత్తత ఇతి జీవాత్రి నూదహరాకా శోపసంప
త్త్యా స్వరూపవిర్భూతా పాదినరూపమాహత్వప్రతిపాదనా
భోత) జీవపరామగ్నః -

అల్పప్రతితిచేస్తమస్తం. ౧౯.

అల్పస్థానత్వ స్వరూపాల్పత్వ ప్రతిత్తరూపం పరమా
త్వేతిచేత్తో) తరణుక్తం - సచాయత్వాదేవం బోధయ

అనుకృతేస్తస్యచ. ౨౦.

తస్యదహరాకాశస్య పరజ్యోతిషోఽనుకారశ్రవణాద్వ
జీవస్య సజీవోదహరాకాశః సత్య) పరైలి జగత్ప్రీత్య) వ
మహానాత్వాదిభిన్నమపశిష్టత్వాద్యర్థకృత్తి రూప
దనుకార స్మృత్యైతే.

అపిష్టర్యతే. ౨౧.

ఇదం జ్ఞానముపాశ్రిత్య మమసాధమ్యం మాగతాః - స
గోపి నూనజాయన్తే సగోపయే నవ్యభిన్న చేతి.

శబ్దాదవప్రమితః. ౨౨.

అబ్దుల్లాకాశి: శురుజుకుథ్యతత్సరిస్థతి ఈశానాభూ
రథవ్యస్యేత్యాదా బబ్దుష్టశ్రమితః శరకూర్తా ఈశానా
భూత రథవ్యస్యేతిసర్వశ్రవ్యోత్పకబద్ధదశ-

హృద్వపేక్షయాతుమనుష్యాధికారత్వాత్. ౨౩.

అనవచ్ఛిన్నస్యా శ్రవణశక్త్యుపాసకహృదివతఃకూర్తా త్యాపేక్ష
యా-బబ్దుష్టశ్రమితత్వంకుమమ్యజామేవోపాసనసంభావన
యాత ద్విషయత్వార్థకాస్మిన్ శ్రవ-స్థితితంతావత్.

తదుపర్యపి బాదరాయణస్సమ్భవాత్. ౨౪.

అబ్దుల్లాకాశి: శురుజుకుథ్యతత్సరిస్థతి ఈశానాభూ
రథవ్యస్యేత్యాదా బబ్దుష్టశ్రమితః శరకూర్తా ఈశానా
భూత రథవ్యస్యేతిసర్వశ్రవ్యోత్పకబద్ధదశ-

విరోధఃకమణీతిచెన్నానెక ప్రతిపత్తైర్దర్శనాత్.
విగ్రహాదికుత్సేపకస్యానెకత్రయగవత్సన్నిధ్యయోగాత్క
ర్తణివిరోధఇతిచెన్న సాశంశిశ్చతిషుయగవదనక దనా
ప్రతిపత్తివశానాత్.

శబ్దఇతిచెన్నాతఃప్రభవార్పిత్యక్షాను

మానాభ్యామ్. ౨౬

వైదికతు శబ్దవిరోధప్రసక్తిరైహశ్యసావయవత్వేనాత్మ
త్రికుత్సాదిధిదోషమాత్మతైః హిగ్నినాకా దూర్ధ్వభృవై
దికేష్టాదిశబ్దానామధానూత్యత్వమవిద్యత్వోపాస్యాదితిచే
న్న-అతఃప్రభవత్ -వైదికాదవేష్టాదిశబ్దాదిన్ద్రా-ద్యధశ్రీ
ష్టే - సహేష్టాదిశబ్దాఃషష్ఠిక్రివాదకాః - అపికుగవాదిశ
బ్దకవాక్యతివాదినః పూర్వస్త్రిన్ద్రాదోసష్టే వైదికేష్టాది శ
బ్దాదవ బిప్రప్రూర్వేష్టాద్యాకృతివికేషం ప్రృత్వాతదాకా
తం పరమిష్టాదికంకులాలాదికం ఘటాదికం శృంగిలికం శ్చ

ద్విరోధః - కుత ఇదమగమ్యతే క్విరిష్ట్యతిభ్యామ్ - క్విరిష్ట్య
 తే. - వేదసయాపెవ్యకకరో నతాసతి విజాతతిః -
 సభారితిభ్యావారో - సభామిమసృజతేత్యాదిః - స్ఫులిర
 పి - సర్వసామస్తనవాహనికమాణిర వృథకృథకో - వెదకదై
 శ్శ్యనివాసోదవాదీనాంకారసః - వృథకృం స్థాశ్చనిమా
 మిత్వాది.

అతపవచ నిత్యత్వమ్. ౨౭.

యతోబ్రహ్మవైదికాచ్యజ్ఞాదధానాస్త్రుత్వాశ్చజతి. అ
 తపవ మస్త్రీకృతోవృణీతే, విశ్వామిత్రీశ్యసూక్తం కవతితివి
 శ్వామిత్రాదీనాం మస్త్రాదికృత్యైవి మస్త్రాదిమయ వేదశ్యని
 త్యత్వం తిష్ఠతి - అనధీతమస్త్రాది దశాన శతాన పూర్వ
 విశ్వామిత్రాదీం ప్రత్యైదిక శబ్దైస్త్రిత్యుత్తరకారానచ
 రాంప్రచ్ఛత్తి యక్తాన్యజతిహిబ్రహ్మ - నైమిత్తిక పీఠయా
 నస్తరమృషయోనధీత్యైవతావేవి మస్త్రాన స్థలితాస్త్రుత
 నైమం మస్త్రీకృత్త్వం వేదనిత్యత్వశ్చిత్తమి -
 పూర్వత పృథకుచతురుధే వేదాభ్య శబ్దావౌచ వికష్టక
 థం వేదశ్యనిత్యత్వ మిత్యత ఆహ -

సమాననామరూపత్వాచ్చా వృత్తావప్య

విరోధోదశానాన్యైశ్చ తేశ్చ - ౨౮.

అతపి స్ఫుట్వాం సమాననామ రూపత్వాత్పూర్వత
 పీఠయా వృత్తావపి సవిరోధః. ఆదికతావరః పురుషాహి
 పూర్వ సుంస్థానం జగత్ప్రత్యుత్వాతక తారమేవ జగత్ప్రజతి,
 వేదాంశ్చ పూర్వామ పూర్వీ విష్ణు సా విష్ణుశ్చరతుర్ముఖా
 యకదాతి - క్విరిష్ట్యతిభ్య ఆదికతా - పూర్వవత్ప్రజతిత్య
 వగమ్యతే - క్విరిష్ట్యతే - సూర్యాచస్త్రీ మపాథాతాయథా
 పూర్వమకల్పయదిత్యాదికా - యోబ్రహ్మగంధిద తాతిపూర్వతి
 యోదైవేదాంశ్చ ప్రిహిణాతి తస్త్యుతిచ - స్ఫులిరపి - యథ
 తుగవస్త్రితు లిక్లావి నానాయాపాణి పర్యయే - దృశ్యనైతా
 నితాన్యక తథాభావాంశ్చాదిస్త్రి - వేదశ్యనిత్యత్వశ్చ

పూర్వపూర్వాచారణ కర్మమఃస్మయైవ సర్వదోషావృత్త
త్వత్.

మధ్యాదిష్వ సమ్భవాదసర్గికారః సైమినిః. ౨౯
మధువిద్యాదిష్వవివస్వాది దేవతానామేవ శాస్త్రత్వార్
హ్యత్వార్థాత్తత్రైవిన్వాదీనాం కర్మకర్మణావవిరోధః
సూహస్యోన్య సమ్భవాద్యనూనాం సతాంవశుత్వం హస్త
మితి హస్తత్వా నమ్భవార్థ తత్రైవిన్వాదీనాం సర్గికారం
క్రిమినిమేనై.

ద్యోతేషుభావార్థ. ౩౦.

తందేవాద్యోనినాం జ్యోతిరాయహోహాసతే కృత
మతిశ్చోతిషిపరస్త్రిన్వృణో దేవానాం నాధారణ్యస ప్రాప్త
త్వత్సర్గికారభావచనాదిస్య సైవస్వాత్మహాసనేన సర్గికా
రోన్యాయ సిద్ధోగమ్యతే.

భావంశుచాదరాయణోస్తమి. ౩౧.

మధువిద్యాదిష్వవివస్వాదీనా మధువిద్యాదికారభావంభగవా
న్వాదిరాయణాదున తె - అస్తీహివస్వా నాం సతాంస్వా
విధబ్రహ్మణా ఉహస్యోన్య సమ్భవః - కల్పాన్తరేవస్వాదేహ
వ్యుత్పత్తి సమ్భవార్థ - ఎకవివశుత్వ స్థాతేత్వాదినాన్విత్వ
స్యకారణాం స్థామృతి నాన్వియ ఎతామేవం బ్రహ్మణాచ ని
షదం వదేతి మధువిద్యాయాః బ్రహ్మవిద్యాయాః - అతః
కార్యకారణభేదాయావస్థా బ్రహ్మలోహస్యమకల్పాన్తరేవ
స్వాదిత్వమత్రాయాధికారావసానే బ్రహ్మవాప్తి స్థిరవిరు
ద్ధా.

శుగస్యతవనాకరశ్రీవహస్తిదాప్తి

వణారూప్యతేనా. ౩౨.

అజహరేహస్మాద్రత్యాదౌ బ్రహ్మవిద్యోపదేశే శిష్యం
ప్రేమిహుద్రత్యామస్త్రైవశిష్యస్యబ్రహ్మజ్ఞానాపాప్తిశ్చ
సజ్జాతేతి హి సూర్యతే. శోవనామ్నాదిః సతజ్ఞా తియోగ

స. కునః. తదనాదక శ్రీః తాత్. బ్రహ్మవిద్యా వైకల్యేన స్వాత్మానం శ్రీతిహం సోత్తానాదక వాక్య (శివతా త్విదవాచా శ్యంశ్రీత్యాద్రీః తాత్ - హిశబ్దో హత - యతిశ్చూద్రీత్యా మస్త. సంసజాతి యోగేన, అ శ్చూద్రీశ్యబ్రహ్మహాపాశనాన ధికారస్సూద్యతే.

కుత్రియత్వ గతేశ్య. 33.

శుశూః. కుశూయత్వా వగతేశ్య సజాతియోగేనశ్చూద్రీత్యా మస్తగన్ - ఉపశ్రీమ బహుతాయాత్వాదినానాన చ తిత్వ బహుతత్వాన్న తాయిత్యబహుగామ ప్రతావైకశ్య క్తిత్యయశ్యం గమ్యతే.

ఉత్తరశ్రీదైశ్రీక శేన లిక్తాత్. 34.

ఉపశ్రీమ చాన్యాం విద్యానాం బ్రాహ్మణకుత్రియయో రనాన్యయో ద్యత్వతే - అధికానాకల్ప తాదేయవభిక్రతారి గం చత్యాదా అభిప్రతారీ పి. చైత్రరథః కుశ్రియః - అ భిప్రతారిగత్వేన రథ వ్యం కుత్రియశ్యం చ కాశేయ నా హచర్యాతే లిక్తాదవగమ్యతే - ప్రకరణం తరచైతిదవగ మ్యతే - చైత్రరథోనాపై కః కుత్రిపతి రజాయతేతి - అన్యా యం శిష్యోనచతుర్థః.

సంసాగ రపరామర్శ త్తదభావాభిలాషాచ్ఛ.

విద్యోపక్రమే ఉపత్వానెష్యే ఇత్యుపసయనపరామర్శా త్ శూద్రీశ్య తదభావాభిలాషాచ్ఛ సశూద్రీశ్య బ్రహ్మవి తాధికారః - సశూద్రీహతకం కిచ్చిన్నచ సంసాగరవర్తతీ తి సంసాగరోనిషిద్ధః.

తదభావనిర్ధారణేచ ప్రవృత్తిః 35.

నైశః బ్రాహ్మణా వివక్తుకహతి నమిథం సోశ్చూహరేతి శూద్రీత్యాభావ నిశ్చయవివోచదశ ప్రవృత్తేశ్య నాధికారః.

శ్రీవణాధ్యయ నాథప్రతిషేధాత్. 36.

శూద్రీశ్య శ్రీ. తాన్యయన దీ. హినిషిద్ధ్యై. తత్తచ్చూహ

దృశ్యమపేనాధ్యతవ్యమితి - అనుచక్యగ్నతోభ్యయనాదిచ
సకల్యుతతి.

స్త్రుతైశ్చ. ౩౮.

స్త్రుతైహి మాదృశ్యవేదశ్చిహితాదౌ దర్శనః - అథమాశ్చ్యవే
దమాపశ్యగ్నత స్మృతజనుభ్యాం శోభత్యప్రతిపూర్ణమితి
చార్థాదే జిహ్వశ్చేదః కారణశరీరభేద ఇతి -

స్థితాదుర్తరమ్.

కమ్పనాత్. ౩౯.

అబ్దుష్టప్రమిత ప్రకరణమధ్యయదిదం కింబు జగత్సర్వం
ప్రొగపజతినిస్సృతమిత్వాదినాఽభిహితాబ్దుష్టప్రమితప్రా
గ్భవద్భిః ప్రజనితభయోత్థితా దగ్నినాయసూర్యస్థుప్ర
భృతికృత్తు జగత్కమ్పనాదబ్దుష్ట ప్రమితః పరమపురుష
ఇతినిర్ణయతే.

జ్యోతిర్దేశశానాత్. ౪౦.

తద్భిరకరణ సత్తాను ర్వా భాతీత్యాద్యతస్య భాసా
శరవమిదం విరాతీతిభావబ్రాహ్మణితన్యా సపథతాతీతయజ్ఞో
తిషాదర్యనాచాబ్దుష్ట ప్రమితః పరమపురుషః.

అకాశోధాన్తరత్వాదివ్యపదేశాత్. ౪౧.

అకాశోహవై నామరూపయోర్నిర్వహితాతెయదన్తరాత
ద్భృత్యాత్వాదినా నిర్దిష్ట అకాశోధాత్వాశరీరమితి ఉక్త
తాత్పర్యగాత్తనః పరమత్థాదధాన్తరజాతః పరమపురు
షః.

సుషుప్తుతాగ్రస్యోర్ధ్వేదేన. ౪౨.

నామరూపయోర్నిర్వహ్యత్వితదస్మకం రూపాధాన్త
రత్వాత్మకత్వాది వ్యపదేశాత్ - ప్రాజ్ఞేనాత్మనానమ్మరిష్య
శ్చోనబాహ్యకీర్ణసతేదనాన్తరంప్రాజ్ఞేనాత్మనాన్వయా
భేదతి మమపుత్రతాగ్రస్యోర్ధ్వహ్యస్థరవిషయాజ్ఞాత్పి
త్యగాత్తనప్రదానీమేవప్రాజ్ఞతయీ భేదనవ్యపదేశాదధాన్త

స్తవభూతమన.

పత్యాది శబ్దభ్యుః. ౮౩.

శుభ్రస్యజ్ఞాతే పౌర్ణి క్షుణ్ణియమాణభ్యుః శత్యాని శబ్దభ్యుః
ఓయమధా స్తవభూతః- సర్వస్యానివతిః సర్వస్యపతి సర్వస్య
కానవిహ్యుత్తరతః క్షుణ్ణియతే. ఐక్యచిదేకవ్యవస్థితే రితి
కాశక్యత్వైకత్యనైవ జీవస్య శరీరభూతస్యాత్తరయా పద్ధి
తేరిన్వయమేన శుభ్రానిష్కృత.

ఇతి త్రివిధగవద్రానూనుజవిరచితే వే

దాంతసారే ప్రథమస్యాధ్యాయస్య

తృతీయఃపాదః.

ఆనుమానిక మప్యేకేషామితిచేన్నశరీరదూ

పకవిన్యస్తగృహీతైర్దశాయతించ. ౧-

ఎకేషాజ్ఞాతానాం కాభాయా మానుమానికం పౌర్ణ
శమపి జగత్కారణత్వేన మహతః పరమవ్యక్తమిత్యవ్యక్తవిత్తి
చెన్న-పూర్వతాత్పర్యం రథినంబద్ధి త్యానిషాపాససాపా
యేషుపతి కాగ్యత్వాయకథిరథాది రూపకవిన్యస్తేషు శరీరా
భ్యురూపకవిన్యస్తస్యావ్యక్తశబ్దేనగృహీతేః-ఇన్ద్రియేభ్యఃపరా
జ్యాహా ఇత్యాదిసాహి పతికార్యత్వే నశరీరా ద్విద్యవైక
తథాచో తరతఃకులిరేవదశాయతించ-యచ్చేత్వాత్మశసీపా
జ.ఇత్యాదిసా.

సూక్ష్మస్తు తదహాత్వాత్. ౨.

సూక్ష్మమవ్యక్తమిత్తిథః- అవ్యక్తమేన శరీరావస్థం కా
ర్యాహామిత్వవ్యక్తశబ్దేనశరీరమేవ గృహ్యతే -

యదిరూపకవిన్యస్తానామేన గృహణం తమథామవ్యక్తా
త్వరుపః పర ఇత్యతాహ.

తదధీనస్త్వాద్యవత్ - ౩.

పురుషధీసత్త్వాదాత్ శరీరత్వాదిక మధావత్ - ఉపాస
న నిర్వృత్తయేభవతి - పురుషాహ్యన్తర్యామీ సర్వమాత్మాదికం
ప్రేరయన్న హ ససూహాయత్వేనఽపి కార్యకాష్ట్రం (హ్యపశ్యే
తి సా కాష్ట్రం సాపరాగతిరిక్కుచ్యతే -

జ్ఞేయత్వావచనాచ్చ - ౪-

అత్యావ్యక్తస్య జ్ఞేయత్వావచనాచ్చ సకాపిలమవ్యక్తమ్.
వచనాత్తేనైవచ ప్రజ్ఞాసూక్తిరణాత్ - ౫-

అశబ్దమస్మగ్గుమిత్యాగస్య సచామ్యతమితివదంతిచేన్న -
తద్విష్టాః పశుం చ దిశు - ఎష సర్వేషుభూతేషు గూఢోజ్ఞై
త్యససాహిత్యకః పాఞ్జెహినిచాయ్యోమితిజ్ఞేయ ఉచ్య
తే -

త్రయీకాణామేవదైవముపన్యాసఃప్రశ్నశ్చ - ౬-

ఉపాస్యోహనకోహనవానాం త్రయీకామేవాస్తిప్రక
రణే జ్ఞేయత్వేనోపన్యాసః ప్రశ్నశ్చ సప్రశ్నానాదేః - అ
ధ్యాత్వయాగాధిమేవదేవం మత్వేత్వానిరుపన్యాసః - యో
యంప్రేతే వివిత్వానుమష్యస్తీత్యేక ఇత్యాదికశ్చప్రశ్నః -
మహద్వచ్చ - ౭-

బుద్ధేరాత్మామహాపురి ఇత్యాత్మ శబ్దాద్యధాన తాన్త్రికా
మహా తథాఽవ్యక్తమపీతి -

చమసరద విశేషాత్ - ౮,

అజామేకాబ్ధిక్రీః ప్రజాస్సజమానామిత్యతనిరతస్త్రీ
నీత్యావ్యక్తిః కారణత్వేనోక్తా - జన్మాభావయోగమాత్రే
నిసరస్యావత ప్రతీతిః - అర్యాబ్జిలశ్చమని ఇతివత్ ప్రకర
ణే విశేషకాభావాత్ - యథేదస్తచ్చిరఇతి హిచమసా విశేష్య
తే - యాగిక శబ్దాద్వికవ ప్రతిపత్తిహి - విశేషకాపేక్షా -

జ్యోతిరుపక్రమాతుతథాహ్యధీయతఎకే, -

జ్యోతిరుచక్ర)హబిష్టాకారణితే యమజాంతధానా బ్ర
హ్మకారణితాయా ఎవప్రతిపాదకమేతత్పరూపం చక్ష్రం
తైత్తిరీయా అధీయతే - అహోరణీయా నిత్యోభ్య అతస్మి
ముద్దాగికయశ్చైత్యాదినా సర్వస్య బ్రహ్మణ ఉత్పత్త్యంతకా
త్మకత్వ ప్రతిపాదన సమయే అహోమికామితి వచస్మి - అత
త్పత్త్యభిప్రాయానాదియం నిత్యోభ్య అజితే నిశ్చయతే -

కల్పనోపదేశాన్యమధ్యాపిషాపరోధః ౧౦.

కల్పనాస్పష్టిః సూర్యావస్థామభూతాతా యథాప్రకృ
తుకల్పయంతి అస్తాన్తాయా స్పృశతే ఎక్వమేత దిత్వాదినా
స్పృష్టవదేశాద జాత్యబిష్టాకార్యత్యయో రుహోధశ్చ-వృశ
యకాలే నామరూపే ఏహాయాదిద్వైత్వపి సూత్తరూపే
బిష్టాకారకతయా త్మితీ యజాంత్యం స్పృష్టికాలే నామరూ
పే తజమానా ప్రకృతికృష్టాకారణితా - యథానిత్యస్య స్పృ
ష్టికాలేన స్యాదిభ్యంగ్యం సాకారతయా మధ్యస్యం తాకర్తవ్య
భ్యుపనైవ ప్రకరయకాలే మధ్యాదివ్యవహాసమాసూ
త్తరూపేవాప్తాన మకార్యత్వభ్యుపధుపద్యాం ౦ ప్రతి
యతే - అసావా అవిశ్వోదేవ వచనైవోదేశానా సుమేతా
ఎకలవప మధ్యస్థాతేతి చక్ష్రం.

ససంఖ్యోససంఖ్యహరిపి నానాభావా

దతిరేకాచ్చ - ౧౧-

యస్మిన్ పశ్చాదభ్యుజనా ఇత్యోక్తే పశ్చాదంతతి సజ్ఞో
పసజ్ఞహదపి సతాత్ప్రకాశ్యతానయస్మిన్మతి యచ్చబ్ధినిర్ది
ష్ట బిష్టోధారతమా తేభ్యో పుభ్యానాదితేహం తతాత్ప్రతి
రేకాచ్చయచ్చురేదిష్ట మాకారశ్చైతి ద్వయమతిశక్తమ్ -
సజ్ఞోప సజ్ఞహదపీతి తద్దాన్తాత్ప్రకాశ్యతాంతి స
జ్ఞో సజ్ఞహా దిత్వాజ్ఞే సజ్ఞాయామితి సంజ్ఞా విమ
యాయం పశ్చాజనాంతి - పశ్చానానామకేచిత్తే పశ్చాతి ప
శ్చాపశ్చాజనాంత్యుచ్యంతే చక్ష్రం సప్తరవయ ఇతివత్ -

పాగ్లాదయోవాక్యశేషాత్, ౧౨-

చక్షుజన సంగ్రహాః పాగ్లాదయః పశ్యేన్ద్రియాణీతి
పాగ్లాదయః పాగ్లాదయః చక్షుజనాద్యవాక్యశేషాదపి గమ్యతే-
చక్షుజ్జ్యోతిసాహచర్యతప్తాన్మ శబ్దాపి స్పర్శనాదన్ద్రి-
య విషయా.

జ్యోతిష్మైకేషామసత్యస్మై- ౧౩-

ఎకేషాంకాభినాం కాన్యానాం. అన్నస్యాన్నమిత్య సతి
తందేవా జ్యోతిషం జ్యోతిరిత్యుచక్రమగతేన జ్యోతిశ్చజ్ఞేన
చక్షుజనా దన్ద్రియాణీతి జ్ఞేయస్మై - జ్యోతిషం జ్యోతిః
ప్రకాశకానాం ప్రకాశకం బ్రహ్మైత్యుక్త్యానన్తరంచక్షు
చక్షుజనాం సత్యత్వేతే ప్రకాశకాః చక్షున్ద్రియాణీతిగ-
మ్యతే -

కారణత్వేనచాకాశాదిషు యథావ్య

పదిష్తోక్తేః- ౧౪-

ఆకాశాదిషు కార్యవిగ్రహేషు కారణత్వేన సర్వత్రవేదా
స్తకాక్యేషు అసద్వా ఇదమగ్ని ఆసీత్ - తద్ధేదన్తర్హస్యాస్యా
కృతమాసీత్ - ఇత్యాదిషు నిర్జ్ఞాతవికేషేషుచ తత్తావా ఇదమేక
ఎవాగ్ని ఆసీత్. సవిక్షురలోకాన్న సృజా ఇతి వికేషవారి
వాక్యనిర్దిష్టత్వేనైవోక్తేః సతాన్ద్రి కావ్యాకృతాదికార
ణవాదప్రసక్తేః ఇతశ్చ.

సమాకర్తాత్. ౧౫-

సోఽకామయత బహుస్యాం ప్రహయేయేతి పూర్వనిర్ది-
ష్టస్య సర్వజ్ఞస్త్వేన అసద్వా ఇదమగ్ని ఆసీత్ ఇత్యత్ర సమాక-
ర్తాచ్చ సమవేతిగమ్యతే-తద్ధేదంతర్హస్యాకృతమాసీత్ ఇతిని-
ర్దిష్టత్వేన సమవేతా ప్రసిద్ధతనభాగ్రధ్యః పశ్యత్యచక్షురి-
త్యత్ర సమాకర్తా దేవవివాహ్యాకృతశబ్దనిర్దిష్టఇతినిర్దీప్యతే-
అసద్వాకృతశబ్ద తథానీం సమయాత విభాగాభావాదుశ్చ

చేతనావిశదైన పరమాత్మను లభింపజేసినానాధికరణ్య
చకారణంబుతానైకతా.

ప్రతిజ్ఞానినైర్విజ్ఞమూర్త్యురధ్యః - ౨౦ -

ఆత్మనిఖిల్లర ద్విఖిలత్యాదినా చరమాత్మజ్ఞానేన స
ర్వజ్ఞాన ప్రతిజ్ఞానిన్దయే జీవస్య త్కార్యతయః. అదానస్తా
దనతిక్తత్వం జ్ఞానంతుం జీవజ్ఞాన పరమాత్మభిదాన మి
త్యాత్మరధ్యః.

ఉత్క్రమిష్యతపవంభానాదిత్యోక్ష లామిః - ౨౧ -

ఉత్క్రమిష్యతా మత్తస్య పరమాత్మ స్వరూపభానాతాత్మ
శబ్దేన పరమాత్మభిదానవిత్యోక్షలామిః.

అవస్థితైరితి కాశకృత్పుంః - ౨౨ -

యతీత్యనిత్యమితి త్యాది నాజీవాత్మనిపరమాత్మన ఆత్మత
యా లక్షణైరితి కాశకృత్పుంః అచార్యమనై-ఇదమేవమతం
సూర్యకారః స్వీకృతవానితి మతద్వయముచస్యస్య తద్విరో
ధ్యే తదభిదానాదస్యస్వాసభిదానాచ్చ నిశ్చయతే.

ప్రకృతిశ్చ ప్రతిజ్ఞాదృష్టాన్తానుసరోధాత్ - ౨౩ -

జగదప్రపంచాదానమపి పరంబ్రహ్మనిమిత్తమాత్రిమ స్తభోమ్య
తతమాదేశమపాక్షిక్యః = యేనాశ్రయతంతంభవతీయేనాద
ప్రానిమిత్తభూతేన విజ్ఞాతేన చేతనాచేతనాత్మకం కృత్పుం
జగద్విజ్ఞాతం భవతీత్యాదేః ఏకజానేన సర్వవిజ్ఞాన ప్రతి
జ్ఞాన తదుపాదానరూప ముత్త త్కార్య ద్విష్టాన్తానుసరోధా
త్ - ఆదిశ్యతే నైత్యాదేశశబ్దేన ఆదప్రాభిధీయతే-ఆదేశః
ప్రకాశనం - ఏతస్యవా ఆక్షరస్య ప్రకాశనే గాగ్గీత్యాదిమృ
తేః.

అభిధ్యోపదేశాచ్చ - ౨౪ -

తతైవతబహుస్యం ప్రజాయేయేతి - నిమిత్తభూతస్యేక్ష
కుర్వతిత్రావిద్యయాశ జగదాకారతాత్మనా బహుభవనసం
క్రల్పపదేశాచ్చ ఉపాదానమపిలింజాయతే.

సాక్షాత్ప్రభయమునాత్ - ౨౧

బ్రహ్మవనం బ్రహ్మసవ్యక్షతీర్ బ్రహ్మధ్యతిష్ఠద్భవనానిథా
రయన్ని త్యుపాదానం నిమిత్తంచ బ్రహ్మైతి స్వకదై నైవః
ఉభయమునాత్.

ఆత్మకృతేః - ౨౨

సోకామయతేతి నిమిత్తయితస్య స్వప్రైవజగదాకారేణ
కృతేస్తదాత్మానగ్ స్వయమమరుతేత్యుపదిశ్యమానః పరమపు
రమజగన్నిమిత్తముపాదానంచేతి జ్ఞాయతే - పరస్య బ్రహ్మ
ణోనరవద్యత్వ సత్యసంకల్పత్వాదన్మద్విపరీతాననాత్పు
రుషార్థాభ్యయజగదాకారణైత్తకృతే శ్చాపరోధః - కథమి
త్యాదిశ్చోహ.

పరిణామాత్ - ౨౩

అతోపదిశ్యమానా స్పృణామాత్మవవిరోధవివ అవిభక్త
నామరూపానిసూక్ష్మ విదవిద్యస్సుశరీరకః కారణాన్యః పర
మపురుషః స్వయమేవసోకామయత బహుస్యామితి సభక్త
నామరూపవిదవిద్యస్సుశరీరకోఢవేయమితి సంకల్ప్య ఇదగ్
సర్వమస్యజతయదదంకించేతి స్వశరీరభూతమిసూక్ష్మం
విదవిద్యస్సు స్వస్థావ్యభజ్యతతత్పుస్తాతదేవామహివిశ
దితి స్వస్తావ్యతతే విదవిద్యస్సునీ స్వయమేవాత్మకాయా
ప్రవిశ్య సద్భక్త్యచాభవత్ నిరుక్తంచానిరుక్తంచనిలయనం
చానిలయనంచ నిజ్ఞానంచాజ్ఞానంచ సత్యంచాసృతంచ స
త్యమభవదిహి స్వస్వయమభవనరూపః పరిణామ ఉపదిశ్య
తే - అతోనకశ్చిద్విరోధః అవిభాగావస్థాయామపి జీవస్మత్క
మంచ సూక్ష్మరూపేణ త్యజితీహి వక్ష్యతి - నకర్తావిభాగాది
తివేన్నానాదిత్వాదవపద్యతే చాశ్చ్యుపలభ్యతేచేతి.

యోనిశ్చహిగీయతే - ౨౪

యమృతయోనిమిత్యాదిషు యోనిశ్చగీయతే - అతశ్చో
పాదానమితి -

పతేనసర్వేవ్యాఖ్యాతా వ్యాఖ్యాతాః. ౨౯.

జన్మాద్యసృష్టికారకత్వాది నైతకన్మనన్యాయసంసర్వవేదా
న్మా బ్రహ్మచరావ్యాఖ్యాతాః. ద్విరుక్తిరన్యాయచరితముపి
ద్యోతనాదుః.

ఇతి త్రివిధగవద్రాయానుజవిరచితేపే
దాంతసారే ప్రథమస్యాధ్యాయస్యచ
తుర్థఃపాదోఽధ్యాయశ్చసమాప్తః.

స్త్రుత్యనవకాశ దోష ప్రసక్త ఇతిచేన్నా
న్య స్త్రుత్యనవకాశ దోష ప్రసక్తాత్ - ౧-

ఉచ్యంతానాశేషే వేదాధానిశ్చయ సతకపిల స్త్రుత్య
చుబ్ధంహదేన వేదార్థః ప్రధాన తాదావాది ధ్యేయభ్యుపగ
మకపిల స్త్రుతేరుచ బ్రహ్మచార్యయః ఆనవకాశప్రసక్తి
రితిచేన్న-అన్యాయాంవేదా విరోధినాం బహ్వీనాం మన్వాది
స్త్రుతీనామ సంకాశ ప్రసక్తైః వేదస్యాచుబ్ధంహదేక్ష
త్వేష్యసన్యచరా విరుద్ధనేక స్త్రుతీషు సతీషు విరుద్ధాథా
యా వేదాదితార్థ విశదీకరణత్వాభావేన తన్యాద్యవబ్ధంహద
త్వ మన్యాద్యుద్యుక్త్యర్థః- యోగిన్ప్రకపిలన్యతథా నుచలభేః
కథం స్త్రుత్యవరం న్యాన్యనితిచేత్తత్రాచ -

ఇతరేషాంచానుపలభ్యైః - ౨-

వేదార్థసాక్షాత్కార చతుగమన్వాది యోగిన్ప్రకాంకపి
ల దృష్టాథా నుచలభ్యైః కపిలచలబ్ధి క్షప్తిమవ-

పతేనయోగః ప్రతిత్యుక్తః - ౩-

యోగశ్చ హైరణ్య గణాన్యాపికాపిల వశేషద విరుద్ధ
త్వా విశేషతదన్విరాసః-

నవిలక్షణత్వాదన్యతథాత్వంచశబ్దాత్ - ౪-

వికారాన్నవత్వేనాజ్ఞాత్వేనానుచలమార్థానియత్వేనక

జగతో బ్రహ్మవిలక్షణత్వాత్ - తత్కార్యకర్త్యం న నన్యువతి విలక్షణత్వం న కర్తృత్వాత్ - తస్మాత్ తేదిక్షానభ్యా విజ్ఞానంచేత్వాదే -

అభిమానివ్యవచేతస్తు విశేషానుగతిభ్యామ్ - ౧ -

తంపుణివ్యవచేత్ - ఆహా - ఆకామయన్తి త్యాదిజ్ఞానకార్యవ్యవచేతస్మల్లదభిమాని దేవతావిషయవినివృత్తానామిహాస్మిన్మాదేవతాభివేదనాకార్యవిశేషిత్వాదిగ్నిర్యాగృత్వానుభవప్రావేశవిద్యాదిసాత్త్వికవిద్యవ్యవచిజ్ఞానిత్వేన దేవతానుగతే క్వావగమ్యతే.

దృశ్యతేతు - ౬ -

విలక్షణయోగవిచార్యకారణబాధవ్యంభవతి ముక్తికాదిశ్యః క్రియాశక్త్యుత్పత్తిర్గణనాత్ -

అసదితిచేన్నప్రతిషేధమాశ్రయత్వాత్ - ౭ -

ఎవంతరహితార్థకారణబాధితచేన్నవిలక్షణ్యస్యవియమప్రతిషేధమాశ్రయః పూర్వోక్తం తాద్యకారణయోగ్యవైశ్యంహ్యుక్తమ్ -

అపీనో తద్వత్ప్రసక్తాదసమజ్ఞానమ్ - ౮ -

జగతో బ్రహ్మణో నైవైక్యేన తస్మిన్మహిత్యాదౌ జగతభవబ్రహ్మణోఽపి వికారాద్యనిష్ఠప్రసక్త్యాత్ వేదాన్తవాక్యం సర్వమసమజ్ఞానంస్యార్థ -

న తు దృష్టాన్తభావాత్ - ౯ -

నైతత్ - యస్మాత్కారణీకం యస్మాద్యక్తం శరీరమ్ ఇత్యాదిక్రియనిష్ఠవిదవిద్యస్తు శరీరకార్యబ్రహ్మణః కార్యకారణభావేనావస్థానగుణదోషవ్యవస్థితౌ దృష్టాన్తసద్భావాత్ - యథాజీవస్య సశరీరస్య మనుష్యాద్యాత్మనా బాలక్యయువత్వస్థవిత్త్వాదిభావేఽపి బాలయువత్వాదియశ్శరీరేతిష్ఠన్తి - జ్ఞానగుణాదయశ్చాత్మస్వరూపతద్విదత్యాపి శరీరభూతవిదవిద్యముగతాన్యజ్ఞానవికారాదీనిదోషః - అత్తభూతేతు బ్రహ్మణి నికర

ద్యుత్య సార్యజ్యసత్యసంకల్పత్వాదయః.

స్వ ప త్న దో షా చ్చ-౧౦-

ప్రధానకారణవాదే దోషాచ్చాయమేవ గ్రాహ్యః - ప్రధానకారణవాదహి నిర్వికారపురుషసన్నిధానాత్ - ప్రకృతిప్రవృత్తావితరేతరథర్థాధ్యాసాదయోదగుపరాతాః-అన్యత్రాన్యథర్థానుసంధాన రూపాన్యాసో నిర్వికారపురుషస్య సంభవతి. అచేతనాయాః ప్రకృతేరిను సంధానరూపాన్యత్యస స్ఫుతరాం సంభవతి.

తర్కాప్రతిష్ఠానానపి-౧౧-

ప్రధానకారణవాదస్య కుర్కములత్వేన తస్యాప్రతిష్ఠితత్వాదపి త్యాజ్యం ప్రధానమ్.

అన్యథాను మేయమితిచేదేవమప్యనిర్దోక్షప్రసజ్యః-

కౌప్తప్రకారాత్ ప్రకారాన్మరణ ప్రధానమనుమేయమితిచేదేవమపి తోధకకుతక్కకుశల సంభావనయః-ప్రతిష్ఠితత్వాదనిర్దోక్షప్రసంగోదుర్యారస్ప్యత్.

ఏతేనశిష్టాపరిగ్రహాపివ్యాఖ్యాతాః-౧౩-

ఏతేన సాక్ష్యత్పురినిరాకరణహేతునా తర్కా ప్రతిష్ఠితత్వాదినా తులిష్టాశ్చ కణావాదపాదక్షమణ తావిప్రుతయోనిరాకృతాః.

భోక్త్రావత్రైవిభాగశ్చేత్ప్యాగ్లోకవత్ - ౧౪-

యది విదవిద్యస్సు శరీరకర్తేన బ్రహ్మణోఽపి శరీరత్వముష్యతే తస్మాదేవమర్ శరీరత్వేన బ్రహ్మణోఽపి శరీరసంబంధప్రయోగముఖ్యః-భోక్త్రావత్ప్రత్యావత్తేజోవాదవిభాగప్రశక్తిరితేననుస్యాదేవ జీవా ద్విభాగేనిరవద్యత్వకల్యాణ గుణాకరత్వేన బ్రహ్మణః - సహి శరీరత్వ ప్రయోగత్వమిష్టభోక్త్రత్వమ్- అపిత్యవ్యవశ్యత్వ ప్రయోగత్వమ్- యథాలాకేరాజ్ఞాన్యశరీరత్వేవ్యవశ్యవశ్యస్య స్వాజ్ఞా తివృత్తి కృతానిష్టభోక్త్రత్వం సేతర శూన్యమ్.

తదనన్యత్వమారంభణశబ్దాదిభ్యః- ౧౫.

తస్మాత్కానిచిత్తాన్యస్థానానన్యత్వం కార్యధూరిత
గతో నాచారంబుగణశబ్దాదిభ్యో వాక్యేభ్యో, ౭౩౩ మృతే- వా
చారంబుగణంబికాగో నామధేయం స్మృతి కే న్యేవసత్వం-శ
బేవసోమ్యేదమగ్రాసీ ఇకమేగాభ్యసీయం తదైక్షురి బహు
స్యాం ప్రబామేయేతి అననజీవనాత్మనానుప్రవిశ్య నామ
యావేనన్తరాసోమ్యేయఃప్రకాఃబహువాత్సమిదంశర్యమ
తత్త్వమసి సర్వంభవ్యవంబప్రస్తుతదైవం తద్వ్యవ్యాకృతహాసీ
త్ తస్మాద్రూపాభ్యాం వ్యాక్తియతదభివ్యాదిభ్యః.

భావేచోపలభ్యేః. ౧౬.

కుట్టలాదిమటాని కార్యభావేన తదైవదంహీరణ్యంప్రస
ద్ధివ్యమిత్వవలభ్యేశ్చ కారణాదనన్యత్వాగ్మ.

సత్త్వాచ్చావరస్య- ౧౭.

కార్యస్య కారణసత్త్వాచ్చతస్మాదనన్యత్వాగ్మ్యఘటక
రావాదికం పూర్వం మృదేవాసీదిహి మటాదిర్నూతనా
వలభ్యతే

అసద్వ్యసదేశాన్నైతిచెన్నధర్మాన్తరేణవా

ప్రతిషేషాద్యక్తే శ్చబ్దాన్తరాచ్చ- ౧౮.

ఇదంచా అగ్రేనైవ కించనాసీత్ ఇతికార్యస్య తత్వాది
మగుత్వవ్యసదేశాత్ కారణకార్యమనదితేన్నధూలత్వ
విరోధి నూత్నమృదాచధర్మాన్తరయోగాదగుత్వవ్యవధాః-
కుతః-తదనదేవ సన్నసౌమరుతస్యామితి వాక్యతేయదవగమ్య
తే - మనస్కారోహి విద్యయానన్యైవ-యక్తిశ్చసద్వ్యవధా
ధమాన్తరయోగనిమిత్తైతి గమయతి - పిత్తైశ్చ ఘటవ్యవహ
లత్వాదిభిః పరస్పరవిరోధి ర్భావయాపైర్ధర్మైః ఘటః పృ
జ్జాసీదిదానీమస్మి ధవిష్యతిచెతి సమావిద్యయానన్యైవ మృద్ధి
వ్యస్య మృగుశబ్దాదివ్యవధాః తత్కాశబ్దాన్తరంచ తద్దైవం త
ద్వ్యవ్యాకృతహాసీదిత్యాది.

పటవచ్చు - ౧౯.

రసవంత సంయోగవశేషభావః పటవిలిసాహస్యరాది
కంఠజన్మై - రద్వచ్చిప్తపి.

యథాచమ్రాణాదిః - ౨౦.

యథాచ నాయకరసవత్పత్తివిశేషైః పాత్రాహానాది
నామానిభజతే - తథాబ్రహ్మపీఠి రదనస్యత్వంజగతః

ఇతరవ్యపదేశాద్ధిరాకరణాదిదోషప్రసక్తిః - ౨౧.

తత్త్వవినియోగము బ్రహ్మైతి తాద్యభూతజీవస్య బ్ర
హ్మభావవ్యపదేశా దననస్యత్వము - ఎవంఽహి - సర్వజ్ఞ
సర్వసత్త్వసంకల్పస్య బ్రహ్మణిత్వసా హి - యాచ జగదకరణ
మహితకరణంచేత్యాది దోషప్రసక్తిః వైతన్.

అదికంతు భేదనిదేశాత్ - ౨౨.

తాద్యతారణయో రననస్యత్వేఽపి జీవస్వయాచా బ్రహ్మ
స్వరూపమథాన్తరమంతరణాధిపాధిచః ఏచ్ఛావిద్య ఈశతే
యస్తుసోఽనన్యజతి భదనదైశాచిదవిద్యస్తుశరీరం బ్రహ్మ
తాతతావత్తం తార్యావత్తంచేతి గుణదోషవ్యవస్థితిః సతుప్య
ప్రస్తభావాది మ్యుక్తా - యస్యవృద్ధివీశరీరమత్యాది క్కులిక
తసమధికరణ విదవిద్యస్తుశరీరకత్వత్.

అన్యైదివచ్చుతదనుపపత్తిః - ౨౩.

అక్షతాస్థిలోష్టాన్తాదె రచేతనస్యేవ జీవస్య అనీశయా
హోదతియిహ్యామానజిత్యాదినాలత్యన్తవిశవాతీయతయాఽభి
హితస్య సర్వజ్ఞ సర్వసంకల్ప బ్రహ్మస్వరూపభావా నుచవత్తి
స్మిదైధి వేత్త్యర్థః -

ఉపసంహారదశనా నైతిచేన్నక్షీరవద్ధి - ౨౪.

తాద్యవిరక్తతావశే తతోపసంహారదర్శనాత్ బ్రహ్మై
కమేవ జగత్కారణంసభవేదితిచేన్న - క్షీరవైశ్యవైశ్యవ దధి
వశత్ బ్రహ్మణోఽపి సంభవతి.

దేవాదివదపిలోక- ౨౫.

దేవాది వ్యాప్తివగతశక్త స్వస్థుంకల్పదవ స్వస్థుంకల్ప
దేవాది వ్యాప్తివగతశక్త స్వస్థుంకల్పదవ స్వస్థుంకల్ప
దేవాది వ్యాప్తివగతశక్త స్వస్థుంకల్పదవ స్వస్థుంకల్ప

కృత్యుపసక్తిర్నిరవయవస్వశక్తికోహ- ౨౬.

నిరవయవస్వశక్తికోహ- ౨౬.
నిరవయవస్వశక్తికోహ- ౨౬.
నిరవయవస్వశక్తికోహ- ౨౬.
నిరవయవస్వశక్తికోహ- ౨౬.

శ్రుతీస్త్రుశబ్దమూలత్వాత్ - ౨౭.

శ్రుతీస్త్రుశబ్దమూలత్వాత్ - ౨౭.
శ్రుతీస్త్రుశబ్దమూలత్వాత్ - ౨౭.
శ్రుతీస్త్రుశబ్దమూలత్వాత్ - ౨౭.
శ్రుతీస్త్రుశబ్దమూలత్వాత్ - ౨౭.

అన్యనివైవంబితాశ్చహ- ౨౮.

అన్యనివైవంబితాశ్చహ- ౨౮.
అన్యనివైవంబితాశ్చహ- ౨౮.
అన్యనివైవంబితాశ్చహ- ౨౮.
అన్యనివైవంబితాశ్చహ- ౨౮.

స్వపక్షవోహ- ౨౯.

స్వపక్షవోహ- ౨౯.
స్వపక్షవోహ- ౨౯.
స్వపక్షవోహ- ౨౯.
స్వపక్షవోహ- ౨౯.

సంస్థాపితాచతద్రశనాత్ - ౩౦.

సంస్థాపితాచతద్రశనాత్ - ౩౦.
సంస్థాపితాచతద్రశనాత్ - ౩౦.
సంస్థాపితాచతద్రశనాత్ - ౩౦.
సంస్థాపితాచతద్రశనాత్ - ౩౦.

వికరణత్వాన్నేనిచేత్తుదుత్తమ్ - ౩౧.

సరస్వతాశ్చరణగద విద్యతే ఇతిబ్రహ్మణా వికరణ
త్వార్ కార్యరహ్యనేతిచే త్సోత్తరం శబ్దకమూలత్వేన
విసజాతీయత్వాదితి పూర్వసూతోక్తమేవ.

సప్రియోజనవత్త్వాత్ - ౩౨.

బ్రహ్మణోఽవాప్నోమస్మ కామత్వేన సృష్టి ప్రియేజ
నాధావాప్న బ్రహ్మకారణమ్.

లోకవస్తులీలా కైవల్యమ్ - ౩౩.

అవాస సమస్తకామస్యాపిలీలాయాశ్చుష్టిప్రియోజన
త్వేనైరతేక్ష్యం సంభవతి లోకకేవల లీలాయుక్తమ్ కాత్యాయ
నమృదగ్భనార్ - అస్యాత్మత్వస్య అపి కామత్వంహి స
కాభిరుత సకలభోగోపకరణ సత్త్వాః - ఆత్మస్వప్నోగ
త్వస్మిన్విసజాతీయా-లీలారసస్యాపి కద్విలక్షణస్య త్రిగుణ
పురుషద్యుపకరణన్నిత్యమేవ.

వైషమ్యనైర్మల్యేనసాపేక్షత్వాత్తథా

హిదర్శయతి - ౩౪.

తేవాదివిషయసృష్ట్యా ఏకహతో నైర్మల్యభావ సభవతి
చరస్యక్షేత్రజ్ఞాకమాపేక్షత్వాద్విషయసృష్టేః - తథాహి
సాధుకారీ సాధుభావతి హిచకారీహిషణ్ణతి పులిరేవ దర్శ
యతి.

నకర్తావిభాగాదితిచేన్నానాదిత్వాదు

పపద్యతే చాప్యపలభ్యతేచ - ౩౫.

చాక్రృష్టేః క్షేత్రజ్ఞానసన్ని అవిభాగ శబ్దానాం అత
స్మత్కమచనవిద్యతే- కథంతదపేక్షం సృష్టివైషమ్యమితిచే
న్న- అనాదిత్వాత్ క్షేత్రజ్ఞానాతర్కర్తృచ వాచాహంక-
రీవపద్యతే చైతన్ - అనాదిత్వేష్య విభాగకుతిర్నామరూప
విభాగాభావాత్ - తద్దేవంత్యైకవాక్యతమసీత్ నామరూ

పాశ్చాత్యుల క్రియలవైత్యనయై కాథ్యాయం ఉపలభ్యతేర కురి
మ యే క్రియా నాదిత్వంజ్ఞాజ్ఞా ద్వావచానకనీక నిత్యం
జ్ఞానమితి.

సరళధర్మోపపత్తేశ్చ- ౩౭.

చ) నానవరకూణ్యాదిష్యనుకపన్నానాం సర్వధర్మాణాం
కీర్తనా సకలేతరవిరుద్ధత్యైవ సర్వకర్తృత్వా చోపపత్తే
భృగ్వైశాంకారణమితిన్దమ్.

ఇతి త్రివిధగవద్రామానుజవిరచితే వే
దాంతసారే ద్వితీయస్యాధ్యాయ
స్య ప్రథమఃపాదః.

రచనానుపపత్తేశ్చనానుమానం ప్రవృత్తేశ్చ-౧.

దాత్యాదెరచేతసస్య రథద్రామానాదనిత్యాణి తజ్జ్ఞాన
నధిష్ఠితస్య రచనానుకపత్తేశ్చ తజ్జ్ఞానధిష్ఠితస్య రచనాద్రవ్య
తేశ్చానుమానకర్తృత్వం ప్రధానమచేతసః ప్రాజ్ఞానధిష్ఠితం న
జగత్కారణమ్.

పయోముఖవచ్చేత్తత్రాపి- ౨.

యథా పయోముఖవచ్చేత్తత్రాపి వచ్చేత్ ప్రధాన
మితి చేతత్రాప్యృక్తవివహారుః తస్మాదేవక్షీకృతత్వాత్.

వ్యతిరేకానవస్థితేశ్చానపేక్షత్వాత్- ౩.

ప్రాజ్ఞానధిష్ఠితత్వానపేక్షత్వే సర్వదా వృత్తీ ప్రసక్తాచ్య
నప్రధానమ్.

అన్యత్రాభివాచ్యనత్వణాదివత్- ౪.

క్షీరాద్యాకాకపరిణతృణాదివత్- ౫. - ఇతి త్రివిధగవద్రామానుజవిరచితే వే
దాంతసారే ద్వితీయస్యాధ్యాయ
స్య ప్రథమఃపాదః.

పురుషాశ్చేవదితిచేత్తథాపి - ౫.

పురుషస్య సన్నిధానాత్పరీధానం వీరకర్మయతి-అన్యం
చన్దుపురుషవత్ అయశ్చాయశ్చాత్మాత్మవదితిసప్రాజ్ఞాపే
క్షేతిచేత్ తథాపి సప్రీధానప్రీవృత్తిసంభవః అవికృతత్వా
త్ పురుషాదేర్దాహ్యోపదేశాన్తికగమనాదిః కానాదితోగ్రవి
కాహ్యస్తే.

అజ్ఞేత్వానుపపత్తేశ్చ - ౬.

గుణానామత్కర్మాపకషణరూపాజ్ఞాజ్ఞేధావాద్విజగత్ప్రీ
వృత్తిః ప్రతిసర్వాపహాయాం సామ్యవస్థానాం వైషమ్య
వృత్తాజ్ఞేత్వానుపపత్తేశ్చ సజగదాగమ్యః.

అన్యథానుమితౌచజ్ఞశక్తివినియోగాత్ - ౭.

జ్ఞాన్యాయాశక్తిః తస్మియేగాత్ జ్ఞాతృత్వశక్తివియోగా
దిత్యర్థః - ఉక్తప్రకారాన్వయితిక్తప్రకారేణ ప్రీధానా
నుమితౌచ ప్రధానస్య జ్ఞాతృత్వశక్తివియోగాదప్రీధానానుప
పత్త్యాకయోదోషాస్మదపహాః.

అభ్యుపగమేఽప్యథాభావాత్ - ౮.

ప్రీధానాభ్యుపగమేఽపి ప్రయోజనాభావాత్ నతదను
మేయమ్. పురుషస్యోర్వికాఃస్య ప్రీధానదత్తవాదిమాపది
కారానంభనాత్ ప్రకృతిసర్వాభ్యసరిమిత్తభోగ సద్వివే
కానుసంధానకృతై నన్యంచ సంభవతి.

విప్రతిషేధాచ్చాసమిజ్జసమ్ - ౯.

పురుషస్య ద్విష్టుత్వభోక్తృత్వసర్వికారత్వాదివిరుద్ధ
సకాశ్రాభ్యుపగమాచ్చాసమిజ్జసంకాశిమేయమ్.

మహద్దీఘవద్వాహ్రీస్వపరిమజ్జలాభ్యామ్ - ౧౦

అసమజ్జసరితివర్తతే - వాశబ్దశ్చాథే - హ్రీస్వపరిమ
జ్జలాభ్యాం మహద్దీప్యద్రోణికోసృత్రివదిత్యర్థకథావకుతంశ
త్వకుసమజ్జసమ్ - అవయవాస్యవీక్ష్యైష్ట్యైహర్యైస్సం
యోగ్యతానాహి వృథుతరణవయవిస మారభన్తే తరహా

సూక్ష్మాంశికకంఠవత్సేనకార్యానభ్యవగతుః సాక్ష్యాన
పేక్షంసంయుజ్యమానానాంసృగుప్రవ్యాకృత్యకార్యానభ్యవః

ఉభయధాపినకర్తృతస్తదభావః - ౧౧.

అనుగతాదక్రూరశానా తక్రూరాణానంయోగాభా
వః - తేత్రజ్ఞాద్విష్టానాం విహితాపేక్షత్యేనైవ సకర్మక
కాతాంత్రాగ్నితసర్వసంభవః అనపేక్షత్యేనాగచ్ఛన్యా
దకంస్యాత్ - విహితానామద్విష్టానాం కిచ్చేత్సర్వజ్ఞానాంతేక
మనవిధినేనానామేవ కాలశేషేషయానాం ఫలకాలాత్ప్రాయ
స్యకర్తృగచ్ఛేదరంభస్యతా లాగవపవ విహితః - అనియత
కాలవిశేషేషాం ప్రబలకర్తృవృత్తివిస్థానావపి - అదృ
ష్టానిచతత్కర్తృయనుశఫలకానస్యేనాని - అతః సకర్తృ
త్వభిర్వివిధకాలఫలదాయక్యేనానప్రతానా మేకదైకరూపవి
హితోససంభవతి - అనుమేయైశ్చిరాసిద్ధి స్తదభిప్రాయాన
సంభవతి.

సమవాయాభ్యుపగమాచ్చసామ్యాదనవస్థితేః - ౧౨

సమవాయస్యాపి జాతగుణాదేరివ అచ్యుతప్రిద్ధి హత్వపే
క్షాసామన్యాదనవస్థితేః - సమవాయస్యతత్త్వభావకల్పనా
యాంజాత్మాచరేవన్యాన్యసః.

నిశ్చయేవచభావాత్ - ౧౩.

సమవాయస్యనిత్యత్వాభ్యుపగమేసంబంధి నిత్యత్వకర్తృ
తేన తదనుసరణత్వేనవయవావయవిసౌరుధియుర్నిత్యత్వ
ప్రసక్త్యాదనవస్థితేః.

రూపాదిమత్త్వాచ్చవిపర్యయోదర్శనాత్ - ౧౪.

పరమాణూహంరూపాదిమత్త్వాత్ప్రత్యక్షత్వాదివిపర్యయశ్చ -
రూపాదిమత్స్సు ఘటాదిషు తథాదర్శనాత్ -

ఉభయధాచదోషాత్ - ౧౫.

అనిత్యత్వాదిభయదూపాదికూన్యత్వేకారణగుణపూర్వ

కత్వాసిద్ధిః తద్వయాద్యుపాదితత్వైర అనిత్యత్వమిత్యుశ
యథాచిదోపాదనమజ్ఞానమేవ.

అపరిగ్రహోన్మాత్వమనపేక్షా - ౧౬.

కానాదపక్షే త్వేకస్యవ్యవశయవైదితై రపరిగ్రహవహ
వ పన్నత్వాచ్చాల్పస్థానకేషు.

సముదాయఉభయహేతుకేఽపి

తదప్రాప్తిః - ౧౭.

అనుహేతుకేపుధిన్యైః సముదాయేపుధిన్యైః హేతుకై
శరీరస్థియసముదాయైర సుతాభ్యుపగతే తదభ్యుపగమ
క్షత్రాకరైః సముదాయ సిద్ధిః - తదీకత్వంబి తై రభ్యు
పగమ్యతే - సంచితో వ్యాప్తితాః పరమాణవః పుధిన్యైః
యశ్చ తదానీమేవనష్టాశ్చ త్కే సముదాయరూపేన సంహ
స్యంతే.

ఇతరేతరప్రత్యయత్వాదపపన్నమితిచెన్న

సంఘాతభావానిమిత్తత్వాత్ - ౧౮.

అస్థిరేషుస్థిరత్వ బుద్ధిరూపావిత్కారాద్వేషాదివరమృరయా
అస్యోన్యకారగత్వా త్వర్యయుచివన్నమితిచెన్న - అవిత్కా
యా సంఘాతభావానిమిత్తత్వాత్. సహితుక్త కాదిమరణతా
దిబుద్ధిరూపావిత్కారా శ్చక్తి కాదన్వస్తుతా రజతాదికా
ర్యంతరీతి - అవిదవస్తదానీమేవ నష్టత్వా దవిత్కానిమిత్త
రాగాదయోఽపి సంగభవంతి.

ఉత్తరోత్పాదేచ పూర్వవిరోధాత్ - ౧౯.

ఉత్తరంబుటక్షణాత్పూర్వం పూర్వంబుటక్షణస్య విప్రత్యే
కాభావస్యో పోత్పాదకత్వావిశేషేన సర్వస్వే శాస్త్యాత్.

అనిత్యత్వవిరోధోయాగపర్యవస్యథా - ౨౦.

అనిత్యత్వవిరోధాదునిత్యత్వాదానిత్యత్వమే హేతు
త్వప్రతిష్ఠా విరోధత్వచిత్తాపి నిత్యభ్యుపగమే యగవత్.

వ్యూహాదుల ప్రసక్తి: - అథితాచ సమ్యక్ బాహత
ర్యాదు: -

ప్రతిసంఖ్య ప్రతిసంఖ్యనిరోధా ప్రాప్తి
రపిశ్చేదాల్ - ౧౦.

నిరోధా నిరవ్యయ విశాళాః సూలస్థూర్తశ్చ ససంకుచలిః
కపాలాది భావరూపావధానా ప్రాప్తేరేవ వివాద శబ్దాని ధేయ
త్వాల్ - సతాద్రవ్యస్య విశ్చేదాల్ -

ఉభయధాచ దోషాల్ - ౧౧.

ఉపకృత్యతుచ్ఛతావత్తు తుచ్ఛాచ్యుత్తాచా భావాల్
ఉపకృత్య సమ్భవాద భావాత్తక కార్యాచిత్త రూపదోషాల్
సతుచ్ఛాసన్నిధిః -

అకాశేచా విశేషాత్ - ౧౨.

అకాశచ విశుచ్ఛత్వమి - అచాధిః ప్రతీత్య విశేషాల్ -
ప్రతీయతేహ్యకాశః శృవాదివచనదశ త్యేన -

అనుష్ఠృతే శ్చ - ౧౩.

ప్రత్యక్షిజ్ఞానాచ్చ సత్తదక ప్రసిద్ధిః తదవేదమితిహి సా
మావాదకనిత్యేనాతీత వత్తానునకాల విష్టంః స్వైకమిత్ర
తీయతే - సస్యాశ్చ సామగ్రి పూర్వానుభవ జనిత సంస్కార
వతః పురుషస్వేచ్ఛ్రియ సంప్రయోగః -

నాసతోదృష్టత్వాల్ - ౧౪.

జ్ఞానాకారవై రిత్రైణ జ్ఞానెన్వాకారం సమర్థ్యవిశిష్ట
మథామనుమిసూతీతి వాదశ్చ ససంభలి - అసతోవిశిష్టశ్చ
ర్షిణోధర్మసంకలనాద్యదృష్టత్వాల్ -

ఉదాసీనానామపిచైవంసిద్ధిః - ౧౫.

క్షణికత్వాభ్యుపగమేననుష్ఠాతురస్యత్వాత్కలి సూనిష్ఠ
యత్నానామపి సర్వాభాసిద్ధిస్యాత్ -

నా భావ ఉపలబ్ధిః - ౨౭.

నా వ్యతిరేక భావవాచక సందర్భానికి - ముఖ్య
యంగులతో కర్తృత్వాదకర్తృత్వ భేదాన్ని తెలుపుతూ
భావకర్తృత్వములకు ఉపాధిగా భావించవలసినట్లుగా
ఉపాధిగా భావించవలసినట్లుగా.

వైధిత్వమున స్వప్నాదివత్ - ౨౮.

కారణవోపాధికారాన్ని మానవైషమ్యమున సస్య
ప్రతిపక్షాగతమున స్వప్నాదివత్.

సభావోపాధిః - ౨౯.

అర్థమనస్యమున స్వప్నాదివత్ సందర్భానికి అనువంశికత్వము
జ్ఞానస్వప్నభేదమున ఉపాధిగా భావించవలసినట్లుగా.

సర్వధానుపపత్తే - ౩౦.

సర్వమనస్యవాచక సందర్భానికి - సందర్భానికి
అనువంశికత్వమున ఉపాధిగా భావించవలసినట్లుగా
సందర్భానికి అనువంశికత్వమున ఉపాధిగా భావించవలసినట్లుగా
సందర్భానికి అనువంశికత్వమున ఉపాధిగా భావించవలసినట్లుగా.

వైకల్పిన్యసంభవాత్ - ౩౧.

అర్థమనస్యమున స్వప్నాదివత్ - సందర్భానికి
అనువంశికత్వమున ఉపాధిగా భావించవలసినట్లుగా
సందర్భానికి అనువంశికత్వమున ఉపాధిగా భావించవలసినట్లుగా
సందర్భానికి అనువంశికత్వమున ఉపాధిగా భావించవలసినట్లుగా.

ఏవం చాత్మాకార్తుత్వమ్ - ౩౨.

అర్థమనస్యమున స్వప్నాదివత్ - సందర్భానికి
అనువంశికత్వమున ఉపాధిగా భావించవలసినట్లుగా
సందర్భానికి అనువంశికత్వమున ఉపాధిగా భావించవలసినట్లుగా
సందర్భానికి అనువంశికత్వమున ఉపాధిగా భావించవలసినట్లుగా.

సచపర్యాయాదప్యవిరోధోవికాగాదిభ్యః - ౩౩.

అర్థమనస్యమున స్వప్నాదివత్ - సందర్భానికి
అనువంశికత్వమున ఉపాధిగా భావించవలసినట్లుగా
సందర్భానికి అనువంశికత్వమున ఉపాధిగా భావించవలసినట్లుగా
సందర్భానికి అనువంశికత్వమున ఉపాధిగా భావించవలసినట్లుగా.

దీక్షారాజ్యుగప్రసక్తః.

అన్యైవస్థితే శోభయ నిశ్యన్వానవిశేషః ౩౪.

అన్యైవస్థితే శోభయ నిశ్యన్వానవిశేషః ౩౪. అన్యైవస్థితే శోభయ నిశ్యన్వానవిశేషః ౩౪. అన్యైవస్థితే శోభయ నిశ్యన్వానవిశేషః ౩౪.

పత్మ్యసానుజ్ఞానాన్య - ౩౫.

కేలివర్మతే - ౩౬. కేలివర్మతే - ౩౬. కేలివర్మతే - ౩౬. కేలివర్మతే - ౩౬.

అధిష్ఠానానుపసక్తే - ౩౭.

అనుమేయైశ్చరాశ్చ - ౩౮. అనుమేయైశ్చరాశ్చ - ౩౮. అనుమేయైశ్చరాశ్చ - ౩౮. అనుమేయైశ్చరాశ్చ - ౩౮.

కరణవచ్చేన్నభోగాదిభ్యః - ౩౯.

కరణవచ్చేన్నభోగాదిభ్యః - ౩౯. కరణవచ్చేన్నభోగాదిభ్యః - ౩౯. కరణవచ్చేన్నభోగాదిభ్యః - ౩౯.

అన్తవత్త్వమసర్వజ్ఞతావా - ౪౦.

తథాసత్యే - ౪౧. తథాసత్యే - ౪౧. తథాసత్యే - ౪౧. తథాసత్యే - ౪౧.

ఉన్నత్యై - ౪౨. ఉన్నత్యై - ౪౨. ఉన్నత్యై - ౪౨. ఉన్నత్యై - ౪౨.

సాక్షాదవత్సానైశ్చ - ౪౩. సాక్షాదవత్సానైశ్చ - ౪౩. సాక్షాదవత్సానైశ్చ - ౪౩. సాక్షాదవత్సానైశ్చ - ౪౩.

నచకర్తు - ౪౪. నచకర్తు - ౪౪. నచకర్తు - ౪౪. నచకర్తు - ౪౪.

కర్తు - ౪౫. కర్తు - ౪౫. కర్తు - ౪౫. కర్తు - ౪౫.

విజ్ఞానాదిభావే - ౪౬. విజ్ఞానాదిభావే - ౪౬. విజ్ఞానాదిభావే - ౪౬. విజ్ఞానాదిభావే - ౪౬.

తాను - ౪౭. తాను - ౪౭. తాను - ౪౭. తాను - ౪౭.

దీనిని విజ్ఞానాదిరూప వాసుదేవత్వేన రదభిధానే ప్రా
యశ్చాప్యభిషేకః - పరబ్రహ్మసారవాసుదేవస్య శ్రుతావ
శ్చ జ్ఞానాదునా బహుధావిజ్ఞానతత్వస్య చాప్యభిషేకః
యతే - జీవాదికాశానాం వ్యవర్తకసంకర్షణాది - నావకాః.

వి ప్ర స మే ధా చ్చ ౪.

తస్మిన్మహిమతే న్యాయాదుని సంబంధాన్నిరూపయ
శ్చకాః - సహ్యరాదుని స్వత్వం నిరూప్య తస్మిన్మహిమతే
పరిమేధా చాప్యభిషేకః శ్రుతాః

ఇతి త్రివిధాభిషేకాద్రామానుజవిరచితే

వేదాంతసార స్మృతీయన్యాయాయ

స్మృద్వివరణయః పరిపూర్ణః.

న వి య ద మ్రి తేః, ౧.

వియమ్యైవద్యతే - అశ్చుతేః - శ్రితిశ్చివణమ్ - నిరవ
యవస్యాత్తన ఇహాప్యభిషేకసంకర్షణాత్ -

అ స్మై తు, ౨.

శ్రివణసంకర్షణత్వేన - అ కాశస్సంధూతఇతిహిమితిరతి
న్ద్రియాధానిషయా వియవత్పత్తిం ప్రతిపాదయతి - ఆత్మ
సూపిసజ్ఞానతత్వస్య ప్రతిమేధాదనుత్పత్తిః.

గౌణ్యసంభవాచ్ఛబ్దాచ్ఛ, ౩.

తత్తేజోన్యజనేతి తేజః ప్రాథమ్యవచనాదా కాశ స్సంధూ
తఇతి గౌణీ - వాయుస్సాంతరిక్షం చైతదమృతమితీతబ్దాచ్ఛ.

స్వాప్యైకస్వబ్రహ్మశబ్దవత్, ౪.

ఏకస్యసంధూతశబ్దవ్యాకాశే గౌణత్వమ్ అస్యశ్రిమభ్య
త్వమనువృత్తై సంకర్షణత్వేన శ్రివణావృత్తి పర్ - యచైకస్య
బ్రహ్మశబ్దస్య తస్మాదేతద్బ్రహ్మనామరూపమస్మిన్చ జ్ఞానత
త్వేతి ప్రకృతౌ గౌణత్వం తత్సాచీయతే బ్రహ్మరిమభ్యవృత్తా

కృత్వా-పరిపూర్ణం.

ప్రతిష్ఠాహానిరవ్యతిరేకాత్, ౫.

యేనాశ్రుతిం కృత్వామిత్యాది ప్రతిష్ఠాసేన సర్వవిజ్ఞాన ప్రతిష్ఠాయా అచానిర్వియతాదేః బ్రహ్మకార్యస్వేన తదవ్యతిరేకాదేవ.

శ బ్రే భ్యః, ౬.

ఆకాశస్యంధూతఇత్యాదిజ్ఞేహ్యైః గతాం వియదత్వ త్తిం తత్రైవోన్మజతేత్యత్యాకాశా వచనావగులేజః పృథక్త్వం సనివారయతుం యజ్ఞః.

యావద్వికారింయః భాగోలోకవత్, ౭.

వితతాత్మమిదంసర్వవిజ్ఞానా ఆకాశదీరపి ఆకారత్వావగమా త్రైజఃపృథ్వివిభాగవచనం సర్వస్యప్రవర్తనా భామితిస్మిన్మతే - ధాతాకేదశేమేదేవదిత్త పృథా ఇత్యుక్త్యా తేషునేమింశు స్మృతవచనమ్.

ఏతేనమాతరిశ్వావ్యాఖ్యానః, ౮.

తేహోన్మజతేత్యాదిః క్తుం వాయుః స్పృథగుపాతానమ్.

అసంభవస్తునలోనుపపత్తేః, ౯.

ఆసంభవస్తు సరస్వతిస్తూతివ - ఇతిసర్వసదేవత్యవశా రిత్యాదివివక్షతైరుత్పత్తిర - ఆకాశాదివ్యవహితకార్యాణా జపి నాప్యభిహం ఉత్పత్తింః క్తుం పూర్వపక్షమాహ.

తేజోతస్తథాన్యహ, ౧౦.

తేజోవాయేరేహోహ్యతే ససాక్షాద్బ్రహ్మణః వాయోరగ్నిరిత్యాహ.

ఆపః- ౧౧.

ఆగ్నేరిదమతి శ్రుతే కాపోగ్నేః-

పృథివీ - ౧౨.

శ్చధివ్యద్యుః-అద్యుః పృథివీతిక్రితః.

అధికార రూపశబ్దాంతరేభ్యః- ౧౩.

తా అన్నకుస్థుజన్మ త్యాద్యన్న శబ్దైవ పృథివ్యేవాభిధీయ
తే తాత స్పృశ్యధికారాద్యత్కృష్టం తదన్న స్యేతి పృథివీ
యాపిధానాదవభ్యః పృథివీ శబ్దాద్ధృ-రాన్తాన్మహాహ-
తదభిధ్యానాదేవతు సన్నితాత్మః- ౧౪.

తత్తేజవిత్ తాతాశబ్దాన్మరితదభిధ్యాన రూపాత్
తైత్తిరిబహుస్యామితే తద్విరుహాత్-పరమాత్మకారణ
త్వనిష్కాన్- సవిత సరవాత్తాతేజః పృథ్వి శరీరః తత్
త్వత్తేస్సాత్మాత్యరణ్యేవాభిధీయతే.

-- విపర్యయేణతుక్రమోత ఉపపద్యతేచ- ౧౫.

పారమ్యర్థ క్రియ ద్వపర్యయే దైవ ప్రజ్ఞాయతేహీణః
కాయురిత్యానవాత్మాత్ యస్మాత్పృథ్విక్షణ స్పృష్టిరూపః
క్రియస్సృష్టౌనైజః పృథ్విశరీరక బ్రహ్మణవిత కృష్ట రుత
శబ్దతే.

అన్తరావిజ్ఞానమనసి క్రమేణ తన్నిష్టాదితి

చేన్నా విశేషాత్- ౧౬.

భూతహీణమారన్తరాతే వ్యియ గామి కునసీకృతా
జోత్సవ్యో దత్తే తస్యగమి వాక్యం ఖం వాయుజ్ఞోతిరి
త్యాగితిక్రియప్రకృత్యానూపాల్లిష్టా- ౨౬ దైవ విహ
రమ్యర్థ కమరిమితచేత్త- ఎతన్నజ్ఞాయితత్సస్యపాతాది
పృథ్వియతేజు సత్వేచచిత్తేకమన్య సూచికేషు- ౨౭ సన్మ
జః పృథ్వితీనావపి నా త్పరమాత్మైవ కారణమౌ తేజవిత్
తేజి తేజః పృథ్వి శబ్దానాకేత తద్విస్సువాదిమో బ్రహ్మణీ
భాతా ఇత్యేతాహ-

చరాచరన్యపాశ్రయస్తుస్యాన్తద్వ్యపచేతో

భాక్తస్తద్భావణ విత్వాత్- ౧౭.

చరాచరమన్మ సప్తర్షి తత్త్వవిశేషో బ్రహ్మణభావో

ముఖ్యవిక అనేకజీవవార్త నాను ఈవిశ్వనామరూప వ్యాకరణ
వాణినిసర్వస్వవస్తునూ నామరూప సాక్షాత్తరయ్యాబి
ప్రస్తుత ఈ వేశభావధామిత్వాత్ లాఃకాన్తైవమజానమ్నా నా
వైక దేశప్రియజ్ఞతే.

నాన్తాశ్రుతేర్నిత్యత్వాచ్చతాభ్యః, ౧౮.

నాతో, న్యవ్యతేనజాయత మితి ముఖ్యతాతే నిత్యోని
త్యానామిత్యాదిశ్రుతిభ్యో నిత్యత్వావగతేశ్చ-

జ్ఞో ౭ త ప వ. ౧౯.

అథయేవదంబిహిసితా ఆత్మామనపైతాకామకాశ
శ్యప్రియతేయ ఏతిబిప్రకాశమిత్యాది శ్రుతేబిధౌ ముక్త
త్వాన్తాత్వం చ మూల్యైవం చ మునిశ్రుతేః స్వధర్మ
భూతం జ్ఞానం చరః-

ఉత్తాగ్రీర్నిగత్యాగతీనామ్, ౨౦.

ఉత్కాగ్రీర్నిగత్యాగతీనామ్, ౨౦.

స్వాత్మనాచోత్తరయోః, ౨౧.

గత్యాగత్యోః స్వాత్మనైవ స్వావ్యత్యా కలుప్తా నిత్య
తే.

నాణురతచ్ఛ్రీతేరితిచేన్నతరాధి

కారాత్, ౨౨.

శుభిష మహాసజ ఆత్మేతి శ్రుతేర్నాణురతిచేన్న-యస్మా
మిత్తః ప్రతిబిద్ధ ఆత్మేతి సరమాత్మాధికారాత్.

స్వశబ్దోన్మానాభ్యాంచ, ౨౩.

వీహాణురత్యైర్నాణురత్యాం ఆరాగ్రహతో హ్యవరజితి
ఉత్తాన శబ్దాద్వాణుః-ఆహూపి సకలదేహవాపి తేదనానుశ
కల్యమతే సహేతుమాహ-

అవిరోధశ్చస్తనవత్, ౨౪.

యథా కర్మక బిద్ధరేక దేశస్థాపి సకలదేహవాపి శుభా
జనయతి తద్వద విరోధః-

అవస్థితి వై శేష్యాదితిచేన్నాభ్యుపగమాధ్య

దిహి. ౨౫.

దశ విశేషశ్చితి శ్చన్దనస్యేతిచేన్న ఆత్మ సూపి తదభ్యుపగ
మాత్ - హృదిహ్య యమాత్తా యోయం విజ్ఞానమయః హృద
ఘ హృద్యస్తర్జ్యోతిరితి శ్రుతేః - స్వకుతేనాహ.

గుణాద్వ్యలోకవత్ - ౨౬.

ఆత్మా స్వగుణవజ్ఞానైః సకలదేహంత్యాహ్యనుభవతి య
థామణి ప్రభృత యః స్వకీ నేనాలోకేన వ్యాప్యప్రకాశయ
న్తి - ప్రజ్ఞామాత్రా స్వప్రతాపిత క్రితేర్నజ్ఞానాత్త సూర్యస్వ
తిరేకత్యక్తాహ.

వ్యతిరేకోగన్ధవత్తథాచదశయతి - ౨౭.

గన్ధవతి వ్యతిరేకవత్ ఆహంజానామిత గుణవత్త్వేనాచ
లభ్యేవ్యతిరేకోఽస్తి - దర్శయతిద క్రితీర్వ్యతిరేకం జానాత్యై
వాయం పుగుష్యతి.

ప్రథగుపదేశాత్ - ౨౮.

ఆత్మనఃప్రథత్యైవ చోపదేశ్యతేజ్ఞానమ్ - న విజ్ఞాతు
ర్విజ్ఞాత్యైవచిహ్నోహోద్యతే ఇతిజ్ఞానమాత్రస్యపదేశః కథ
మితిచేత్.

తద్గుణసారత్వాత్తద్వ్యపదేశఃప్రాజ్ఞవత్ - ౨౯.

జ్ఞానగుణసారత్వా తాత్త్విసూజా నాదివ్యపదేశః యథా
ప్రాజ్ఞ స్వ విషయతోపి సన్నింజ్ఞానమితి.

యావదాత్మభావిత్వాచ్చనదోషస్తద్దశనాత్ ౩౦

ఆత్మస్వరూపానుబంధిత్వాత్ జ్ఞానస్యతేనవ్యపదేశో న
దోషః - స్వరూపానుబంధి ధర్మత్వేన గూత్వాదివాఖ్యా దర్శా
దిత్వాదివ్యపదేశోద్వ్యక్తే - సుఖప్ర్యాది ద్విసతాజ్ఞానస్య
గూఢతాత్త్వి విత్వం కథమియతాహ.

పుంస్త్యాదివత్త్వస్యసతోఽభివ్యక్తియోగాత్ - ౩౧.

సుఖప్ర్యాదిభి సతోజ్ఞానస్యానిభివ్యక్తస్యాపివాగరాదా

కలివ్యక్తి సంభవార్ శ్చరూపానుబద్ధైక జ్ఞానః యథాత్మం
ప్రాసాధారణశక్తి కథాతో చాత్మైకేన సత్త్వోపావత్సైక
శివ్యక్తిః జీవాత్మ సూక్ష్మాత్మత్వమనుభవోక్తమ్.

నిత్యోపలబ్ధినుపలబ్ధిప్రసంగోన్యత

రనియమోవాన్యథా- ౩౨.

అన్యథాజ్ఞాప్తి హరితైః శర్వగతత్వైకావన్నిత్యవత్ శర్వదో
పలబ్ధిస్సాత్త్వ-సజ్జోచకాథావత్ - విద్యకానాయా అను
విలభేరపి నైవ హేతురితి సాపినిత్యవత్సాత్త్వ - జ్ఞానేవిద్యకా
నే హేత్వస్మరణనివారణా సంభవార్ అగన్యకజ్ఞానశర్వగతా
త్వనాదేన సమవదోః శర్వాత్మసాంశర్వగతత్వైక జ్ఞాన
హేతూనాం మనస్సుమోగాదీనాం శర్వసాధారణత్వాత్
అదృష్టహేతూనామపి శర్వసాధారణత్వాత్సాపినియమః-
అథోపలబ్ధినుపలబ్ధ్యో ర్విరోధాదుపలభేర్వా హేతవస్సుః
అనుపలభేర్వా- తథాసత్యస్వతరనియమస్సాత్త్వ.

కర్తృశాస్త్రాధికారత్వాత్ - ౩౩.

జ్ఞాతాసన్నయమాత్మా కర్తృశక్త్యుత్పత్తి - ఆత్మసూక్ష్మ
త్వేకుల్యాన్నకుల్యాదృతి శాస్త్రాసర్థ క్త్యంతస్యాత్.

ఉపాదానాద్విహారోపదేశాచ్చ, ౩౪.

కృహిత్యా స్వేశరీరే యథాకామగమనవర్తత ఇతి ఉపా
దాననివారోపదేశాచ్చకర్తృ.

వ్యవదేశాచ్చక్రియాయాం నచేన్ని

దేశవిపర్యయః- ౩౫.

విజ్ఞానం యజ్ఞంతనుకృత్యావినా యజ్ఞాదా కర్తృత్వవ్య
వదేశాచ్చకర్తృ-విజ్ఞానశబ్దోబుద్ధిర్మాత్మన ఇతిచైత్రకావిజ్ఞా
నేనేతి నిర్దేశవిచార్యమస్సాత్త్వ - బుద్ధిఃకరణత్వాత్.

ఉపలబ్ధిః కనియమః- ౩౬.

పుక్తితేరవ కర్తృత్వే తస్యా శ్చరూపాధారణత్వైక త్వా
స్వైకత్వోపలబ్ధినియమవస్థానియమస్సాత్త్వ.

శక్తివిపర్యయాత్ - ౩౭.

శక్తితేరవ కర్మత్వేకరురవభోక్తృత్వమితివై వభోక్తి
స్వాదిత్యభావః.

సమాధ్యభావాచ్చ - ౩౮.

శక్తితేరవ కర్మత్వే శక్తితేరస్యాఽస్మీతి సమాధ్యభా
వప్రసక్తాచ్చ.

యథాచతక్రోభయథా - ౩౯.

ఆత్మనఃకర్మత్వే ఇచ్ఛాయాంకరోత్యవ్యథానకరోతీతి
వ్యవస్థాచ సిద్ధతి యథాచతక్రోభయతాత్వ - బుద్ధినిచ్ఛాభావా
నైవ్యవస్థా - చేతనధర్మత్వాదిచ్ఛాయాః.

పరాత్తుతచ్ఛ్రుతేః - ౪౦.

యతత్తానమన్మరో యమయతీతి శ్రుతే రాత్మనఃకర్మ
త్వోపరాయత్వమనరవ్యవహాంకృతినన్నివిప్రోమత్తన్తనవి
త్త్యానమసోహసంచత్యాదిస్త్రుతేశ్చ.

కృతప్రయత్నాపేక్షస్తు విహితప్రతి

షిద్ధావైయథ్యాదిభ్యః - ౪౧.

జీవస్వేచ్ఛయా ప్రవృత్తినివృత్తిశాతుం ప్రయత్నం
కరోతి. జీవేనకృతం ప్రయత్నం ప్రవృత్తినివృత్తిశాతుమపే
క్ష్యతవనుమతివాసన పరఃప్రవర్తయతీతి విధినిషేధావై య
ర్థనిగ్రహముగ్రహణ్యోఽవగమ్యతే - యథాగురుతరచార్యా
దిభరణమబలః ప్రబలసహకృతః కుర్వన్నపిస్వీయప్రయత్నేవి
ధినిషేధయోగ్యోభవతి - ఎవమేవజీవః పరమపురుషానుమతి స
హకృతః ప్రవర్తయానోఽపి విధినిషేధయోగ్యఇతి నకల్పిన్వి
త్తాభావః.

అంగోనానావ్యసదేశాదన్యథాచా

పి దాశక్తితవాదిత్వమధీయతపకే - ౪౨.

జీవాత్తావరమపురుషుః శక్తికాత్తానం ప్రేతారంభమ

త్యాగకారణం కరణాధిపాధిపత్యాదిసామాన్యవ్యవహారో
వస్యధాత్వమస్యమత్తాబ్జిత్యైకోపదాత్మ-బ్రహ్మ
కాళాత్వాది సర్వజీవవాప్త్యైకమధీయత-అంశత్వేష్య
భయంఘ్నం భవతి.

మన్త్రవర్ణాత్ - ౪౩.

కాదోశ్య వివాదాత్సానీతిమన్త్రవర్ణాత్ -

అపిస్త్యుర్యతే - ౪౪.

మమైవాంశో జీవలోకే జీవభూతాత్వాదిసా.

ప్రకాశాదివస్తునైకంపరః - ౪౫.

బ్రహ్మేశత్వేపి జీవస్యజీవోఽశ్చైవైవాప్యభావ-
శ్చ నైకంపరః నిరవద్యః సర్వజ్ఞః సర్వసంకల్పవివశ్యదా-
కథమ్ - ఉక్తాశాదివర్తి ఉక్తాశవిష్టానాంబుజీప్రభృతీనాం
ఉక్తాశోవిశిష్టకదేశత్వేసంధాంశః - అదిశష్టాద్వికేషగతై
కస్యభావజాతిగుణశరీరాణి గృహ్యంతే - విశేషణానాం విశిష్ట
కదేశతయా తదంశత్వేపి విశేషగవిశేష్యయో స్వరూప
స్యభావ భేదోపవిరుద్ధః సుతత్తనిత్యసృష్ట్యాశరీరమితిహి
కుః.

స్తూరన్తి చ - ౪౬.

విదవితాత్మకజగతో బ్రహ్మంశత్వంఉక్తాశాదివదితీ చరా
శరాదయశ్చ స్తూరన్తి ఎకదేశస్థితస్యాశ్చైవైవైవైవైవైవై
జీయథా - ఉరస్యబ్రహ్మణ శ్చక్తిస్తూరేదమఖిలంజగత్ - తత్త్వ
త్వంనై హరస్తనుః - తానిసర్వాణి తద్వపుంత్యాదిభు.

అనుజ్ఞాపరిహారోదేహసమబ్ధాజ్ఞోతిరాది

వత్ - ౪౭.

బ్రహ్మేశత్వేపి సర్వజీవానాం కస్యవిద్యేతాధ్యయనా
తావనుజ్ఞాకస్య చిత్సంహరణత్వేతా బ్రహ్మకాది దేహావైతే

మనమున్నాడునుచువ్యతే-యథాగ్నాదే శ్లోలియగారత్త
కాననబసాత్.

అసంతతేశ్చావ్యతికరః- ర౮.

శ్రుతిదేవాంభిన్నత్వాదయశ్చేనత్రోరతావచ్చిన్నత్వావచ్చ
జ్ఞానసుఖావ్యతికరః-అజ్ఞానూపాధిభ్యాం బ్రహ్మైవ శంబధ్య
తజ్జతి చక్షుష్యయేపి నరద్యవస్థా.

అభాసాపకచ- ర౯.

చక్షుష్యయేపి హతవశ్యాధాసః :-

అదృష్టానియమాత్ - ౫౦.

శత్యమిథ్యోపాధిశ్చతత్వేపిప్యత్తసాం బ్రహ్మణ ఏవాజ్ఞాన
ముపాధిశ్చతి తత్కృతే నాదృష్టేనాపి ననియమాః.

అభిసంధ్యాదిష్యపిచైతమ్- ౫౧.

అదృష్టహేతుభూతాభిసంధ్యాదిష్యపిచైతమేవ.

ప్రదేశభేదాదితిచేన్నాంతర్భావాత్ - ౫౨.

ఉపాధిశ్చుభిబ్రహ్మప్రదేశభేదాద్యవస్థితితిచేత్ ఉపా
ధిశ్చుగచ్ఛక్తు గుర్వప్రదేశానాం తదంతర్భావాత్.

ఇతి శ్రీ భగవద్గ్రామానుజవిరచితే

వేదాంతసారే ద్వితీయస్యాధ్యాయ

స్వతృతీయఃపాదః.

తథాప్రాణాః- ౧,

యథాజీవాఽచక్షుర్నిత్యత్వమితేర్నోత్పద్యతే- తథేంద్రి
యాగ్యపి - అశక్త్యా ఇదమగ్రసిద్ధి ఋషయోవాచతే అ
గ్రసిద్ధి చాగ్రావా ఋషయ ఇతి ప్రశంసకారేచాగ్రానాం
స్థితుశ్చతేకాత్ - నైవత్.

గౌణ్యసంభవాన్తత్పరిమితిశ్చ - ౧,

తస్య పరమాత్మన వివ శృష్టే : పాగవతాన శ్రితః :
ముషికబ్ధః పాగవతశ్చ పరమాత్మ న్యవ-బహుత్వాసమ్మహా
వ్యమోచనశ్చిరార్థః.

తత్పరిమితిశ్చ - ౩,

పరమాత్మన శృష్టిపూర్వత్వా దితరేషాం నామయోగస్య
తదానం పాగవతానో నేన్దియతః.

సప్తగతేర్విశేషితత్వాత్ - ౪,

సప్తవేన్దియాని-సప్తపాదాః - యదాపహ్నావరిష్టనేర్హ
నానికుసాసహ బుద్ధిశ్చ తి సప్తానామేవగతిశ్చివతాద్యగప
తేషాం తత్పరిమితిశ్చ.

హస్తాదయస్తస్థితేతోనైవ - ౫,

హస్తాదయోఽపీన్దియా ది బీవేదేహస్మఃస్థితా ఉపకార
త్వాదేవత - అతాన సప్తవ అపితే కాదశః విశేషమేమరుప
ప్రాణాత్మకాదశః ఇన్దియాదిదశై కంచేతి గురిశ్చుతిశ్చామ్ -
బుద్ధ్యాదయోమనోవృత్తి శేతాః - సప్తానాంగతిశ్చివగతిశ్చ
తేషాం తేషాం పాదానామ్.

అణవశ్చ - ౬,

తానిచాగూని పాగవతసూక్తానినాం సర్వపాదా
అసూక్తానినాం గతిశ్చివతా.

శ్రేష్ఠశ్చ - ౭,

శ్రేష్ఠః పశ్చిమపత్తిపాదాఽపుష్పద్యతే ఉత్తరశ్చా
ధోఽయ మనువాదః.

నవాయుక్తియే పృథగుపదేశాత్ - ౮,

పశ్చిమపత్తిపాదాన వాయుమాత్రం తత్త్రియాతా - ఏ
తత్త్రియాతే పాదాః ఖంవాయంతి పృథగుపదేశాత్ -

చతురాది వత్తుతత్పహశిష్ట్యాదిభ్యః ౯.

కాయేః పృథగ్భూతో యం నాగ్నాదివత్ ఘాతాన్మరమ్.
కాయరేవ దహితాన యేగాకారమావన్న శ్చతురాది
వజ్జీవోపకరణమచతురాదిభి స్సహజావదశ తుల్యోపకార
తస్మాభ్యశ్చేత్యభ్యః-

అకరణత్వాచ్చ నదోషస్తథాహిదర్శయతి. ౧౦,

కరణం క్రియా-సజ్జీవోపకార రూపక్రియారహితత్వ దో
షః - యతః క్రియారేవ దహేద్వియాద్యతైభి్య కరణం దర్శ
యతి- పాణిశక్తిమనెదేహాది తైభిల్యభిధానాత్.

పశ్చిచ్ఛత్తిర్మనో వద్వ్యపదిశ్యతే- ౧౧-

పాణిగవకవివస్వవృత్తిభిః పాణిహనాదినామ భాగ్యవతి-
కామాదిభిర్యదైకమేవ మనః కామస్వచ్ఛబ్దవికారభ్యత్యేత
త్సర్వం మనవజేతి-

అథ ఋశ్చ- ౧౨-

పాణిశక్తిసూక్ష్మాకరీకృతాగ్రాన్మరణః.

జ్యోతిరాద్యధిస్తానస్తు తదామననాత్పాణి

వతాశబ్దాత్- ౧౩-

జీవేనసహగ్నాదే రిద్వియాధిష్ఠానంకరమాత్మసంకల్ప
దేవభవతి-యోగోతిష్ఠస్త్రిమస్మతో యమయతీత్యాది శ
బ్దాత్ - సర్వస్యతస్మియామ్యత్వనియమాత్.

తస్యచనిత్యత్వాత్- ౧౪-

సర్వేషామాత్మతమానుప్రవిశ్య సర్వనియమసస్యనిత్యత్వా
త్సరమాత్మనః- అవజానీయత్వాదిత్యభః - తస్మిష్ట్యతతే
నాను ప్రావిశదితికుతేః.

తద్విద్వియాణితద్వ్యపదేశాదన్యత్రశ్రేష్ఠాత్-౧౫

శ్రేష్ఠాదన్యత్రయే పాణిశక్తివిద్వియాశి-తేష్యవేద్వి
నిత్యత్యుచితకాత్- ఇద్వియాణితకైకంతత్యాదా-

భేదశ్రుతేర్వైలక్షణ్యాచ్చ- ౧౬-

ఏకస్తాజ్ఞాయతే పాణిః కుసస్య క్షేప్రియాణి తేరిభేదేనాత్మ
త్రిక్రితేర్వియ వృత్త్యుపకమేపి పాణినివృత్త్యనుపకమవైలక్ష
ణ్యాచ్చ-

సంజ్ఞామూర్తికౌలిప్తిస్తుత్రి వృత్తుర్వత
ఉపదేశాత్ - ౧౭-

దేవాది నామరూపవ్యప్తి స్పష్టిశ్చ కుముఖ శరీరకాత్మక
కూత్తన ఎవనకేవల చతుర్ముఖాత్ నామరూపేవ్యాకరవాణి
తాసాం త్రివృతంత్రివృతమేకై కాంతరవాణీలిత్రివృత్తరగం
కుర్వతో నామరూప వ్యాకరణాపదేశాన్ త్రివృత్తిరగం
కేవలచతుర్ముఖస్యకనమ్భవతి- త్రివృత్త్యైహా తేజోబన్దై
రణ్ణమత్వాద్య సశ్చాన్యకుముఖ స్పష్టిః- తదన్వయభవద్ధి
కుంతస్మిన్ జ్ఞేయ్యం బ్రహ్మత్యాది స్మృతేః-

మాంసాది భౌమంయథాశబ్దమితరయోశ్చ- ౧౮

అన్నమశితంతే) ధావిధీయత ఇత్యత్ర పాణిగుత్తలివృత్తిర
కా దేహాగ్రర యతోఽన్త్యాన్తర్యలి- పురుషోపభక్తా
న్నాదీనాం పరిణామ ప్రకార ఉచ్యతే - అన్యథామాంసమన
సాః పురీషాదణి యన్వైసావ్యత్వతైజసత్వప్రసక్తిః తథాశ
బ్దన్నమశితంతే) ధేరి ధూమేరేవతే) ధాత్వోప క్రమాదన్నమ
యంహిసోమ్యఇతిమనసోభామత్వచ్చవిరుధ్యతే-తథేతరయో
రస్త జసోస్త్రైవిరుధ్యంతిరుధ్యతే- తదిదమాహ- మాంసాదిభౌమం
యథాశబ్దమితరయోశ్చలి- పురీషవస్తాంస మనసీఅపిభౌమఇ
తిమ్యుచ్యతే- తథ మూర్తివల్లోహిత పాణివప్యాప్యాతథా
స్థివస్తజ్ఞానాచాతైజసా - పూర్వమేవతివృత్త్యుత్తరభ్యేత్త్యా
త్తకం వస్తుకథమన్నహాపసైజ ఇత్యుచ్యత ఇత్యత్రాహః

వైశేష్యత్తుతద్వాదస్తద్వాదః- ౨౦-

అస్మాదిథాయన్వైస వైశేష్యత్తత్వాదః-

ఇతి త్రిభగవద్రామానుజవిరచితే
వేదాంతసారే ద్వితీయస్యాధ్యాయః
స్వ చతుర్థఃపాదః సమాప్తశ్చ
ధ్యాయః-

తదంతరప్రతిపత్తౌరంహతి సమ్మరిష్వక్తః

ప్రశ్ననిరూపణాభ్యామ్- ౧-

జీవోదాహరణాంతర గణనే యాత సూక్ష్మై స్సమ్మరిష్వకో.

యాత్రికచ్ఛతి-కుతః-ప్రశ్ననిరూపణాభ్యామ్ శిష్యాగ్నివిత్యా
యాం ప్రశ్న ప్రతిపత్తౌరంహతి సమ్మరిష్వక్తః-వేదాంతసారే
మ్యూహామతావాచిఃపురుషవచసోభవన్తిప్రశ్నః.ఇతితుప
భ్యామ్యూహామతావాచిఃపురుషవచసోభవన్తిప్రతిపత్తౌరంహతి
జీవారమ్మతా ఆవస్తివ్యత్యరణేన యాతాంతరసంస్కృత్యాః
మ్యవర్జవ్యవృద్ధివీపురుషయోషియావాగ్నిమజీవేనసహప్రతి
ప్త్యాః శిష్యామ్యూహామతావాచివగ్నిప్రవేశవేదాయాం పు
రుషశబ్దాభిలపనీయాభవన్తి పురుషకారణం భవన్త్యత్య
భాః- ఉత్తరైస్సూత్రైరయమర్థోఽభివ్యజ్యతే - సచాయ
మభాః- జీవోబ్రాహ్మణాదేహశ్చస్వభావాదనాదికర్తృతత
త్ఫలభోగాయాస్తాదేహదుత్థాయ గచ్ఛన్తేతద్దేహస్థాభియా
తాంతరసంస్కృత్యాభి సూక్ష్మైకారాభిరద్భిః పరిష్పత్తౌఽగ్ని
త్వేన రూపితంమ్యూహకం చావృతాభి రేవామృతమయదేహ
కార పరిణతాభిరద్భిః పరిష్పత్తోదేహశాంతేషత్య ముపగ
మ్యతై స్సహ తత్ప్రభోగమనురూపయ కర్తావసానేభుక్త్యష్టప్రా
ప్త్యాదౌ యోనిప్రాపకకమణానాసహ పునరపీకుంలాక మగ
మ్యకమణకర్తుం తాభిఃపరిష్పత్తౌఽగ్నిత్వరూపితం శిష్యా
నన్యం చావృతమగధారాభిస్సహగ్నిత్వరూపితంపుద్గివీయ
తగమ్యవీహ్యుద్గివీనన్యం సుంయత్యాత్మాకారపరిణతేన తేన

శుభాగ్నిత్యయాపితం శురువం చాగ్రవ్య తరి శుక్లాకార పరిణ
తాధిస్తాభిరద్భిః పరిష్కల్నోఽగ్నియాపితాం యేషితం చాగ్రవ్య
తత్రగర్భాకారం కరితతాధిస్తాభిరద్భిః శురువం బ్రాభిలక్షణీయః
భిః పరిష్కల్నః కర్తానురూపం చాగ్రవ్యేనాదరూపేణ జాయత ఇతి.
కథమశ్చ బ్రహ్మనాధిధానం శర్యేషామిత్యాశక్త్యా హః.

త్రాస్త్యకత్వాస్తుభూయస్త్యత్ - ౨,

గ్నివృత్తరణేన త్రాస్త్యకత్వాత్ ఆపితి ణాతాస్తరణం
శృష్టావవాపాఽభిధీయన్తే ఆపాం ణాయస్త్యదాధిత్యాచ్చా
శ్చ బ్రహ్మనాద్యన్తే.

చాగ్రవ్య X తే శ్చ - 3,

ఇతశ్చ ణాత సూత్యైస్సంయుక్తో యాతి చాగ్రవ్య సూ-

తాగ్రవ్యం శర్వపాణా అనూతాగ్రవ్యస్మితి జీవేన శ
శుద్ధియగతే స్తతాశ్చియత్వేన దహన్యాపి సూత్యస్యగతిర
వగమ్యతే-స్తర్యతేచ దహన్యస్థా నీన్ద్రియాణి వగ్గతాస్థానికర్ష
తి - శరీరం యదహన్తోతి యచ్చాశ్చ తాగ్రవ్యతీశ్వరః-గృ
హీత్యైతానిసంయాతి వాయుర్గన్ధానివాళయః ౨

అగ్నాద్విదిగతిశ్రుతేరితిచేన్నభాక్తత్వాత్ - ౪,

అగ్నిం చాగ్రవ్యేతీన్ద్రియాణామగ్నాద్విదిగతిశ్రుతేర్నజీవే
నశశాగమనమితిచేన్న-వ గాద్యభిమానదేవతా సుభాక్తత్వా
త్వాగాదిశబ్దానామ్-ఓషధీర్లోయనీత్యనవియద్భిర్లోమదిభిస్స
హహాకారః.

ప్రథమేత్రవణాదితిచేన్నతాపవ

హ్యుపపత్తేః - ౫-

చీరభమేమ్యలా తాగ్నిమూమిదేవ మగ్నిః తాస్తాపాం ణా
తాస్తరణం శృష్టాగర్భస్మితివత్తుం శక్యతే-30కుతస్మిన్నేతస్మి
న్నగ్నోదేవశ్చీర్ధాంజావ్యతీతి శ్చీర్ధేవ మూమ్యత్వేన చాగ్ర
యత ఇతిచేన్న - ఆశవత శీర్ధాశక్తేనూద్యన్తే ఇత్యశ్చ

పుష్టాను కృతివచనస్య పృష్టానునుజ్యోవపత్రేగ్గమ్యతే-శి
 ధవా అ-ఇ-హి-హి-యతే.

అశ్రుతత్వాదితి నేన్నేష్టాదికారి

కాంప్రీతే:- ౬-

అశ్రు పృష్ట పృతివచనయారాప ఎవనీతియ నైవ తత్ప
 రిమ్యకో చీవఇ-చేత్ న-ఉత్తరతీ అధయఇమగ్నిమఇష్ట
 పూర్వదత్తమిత్యాదౌ ఇష్టాదికారిణాం జీవానాం గమన శ్ర
 తారవచనాద్యులూకాగ్ని సమ్మధ్యే పృష్ట వాచా యా నైస్యా
 ఆమలెస్య మేరాణా సంబంధావేతి సోమధూతతో వైకై: సో
 మధూతస్యైవ సోమేరాణేతి పృష్టభిజ్ఞానాదభి: పరివ్యక్త
 స్తాచ్యరీరి ఎవ ఆచఇత్యుచ్యతఇతి గమ్యతే-తందవాధక్షయ
 వీతి ధూకూదివాగతస్య వైవైభాక్ష్యకూగత్య శివ నాజ్ఞీవ
 స్యాన దవీయ త్వాచ్య నజీవస్తోత్ర్యత ఇత్యాశక్యోహ.

భా క్తంవానాత్మవిత్త్వాత్త ధాహిదర్శయతి-2-

వివసోమేరాణాతందవా ధక్షయవీతి సోమధూతస్యదే
 వైభాక్ష్యకూగత్యవచనం భాక్తం శేవలెష్టా దికా:ణా మనా
 త్మవిత్త్వేన దవోపకరణత్వాభిప్రాయమ్ - తథాహి దశకాంత
 తి కృతి:-యథా పశుశేవంశదేవానామితి పశుపదైవోపకరణ
 త్వందర్శయతి-యథాశబ్దో దవోపకరణత్వే-తథానైత్తవిజా
 మనాత్త్వ విజాంచ పరమపురుషోపకరణత్వం దవోపకరణత్వ
 ఇచ్చ ప్రర్యతే- దేవాణా దవయజ్ఞాయాని మద్భక్తాయాని
 మామవీతి-

కృతాత్యయేననుశయవాన్ దృష్టప్రతిభావం

యథేతమనేవంచ- ౮-

కృతస్య కమణానై అనుష్టల్లోకాన్నివతకమానూభు
 క్త శిష్ట కమణాన్ని వతకతఇతి కృతిస్త్రుతిభ్యాను వగమ్యతే-
 తమణీయ చరణారమణీయాం యానిమాపద్యస్తఇతి కృతి:-
 తత: పరివ్యక్తై కమణాఫలశేషేణ జాలింయాపమిత్యాదికాస్త్రు

లి:- ఆహాహా ఏకాదశ మార్గకదళే ఏకాదశకం నై
కదళే.

చరణాదితిచేన్న తద్దుపలక్షణా ౧౦-౧

కార్తాజిని:- ౯-

రమణీయ చరణాదితి చరణశబ్దాన్నానుశయ: చరణశబ్ద
స్య స్తాతాచార విషయత్వాదితిచేన్న-అనుశయోపలక్షణార్థా
చారకుటి: తస్యైవసమఖసాధనత్వార్ -

ఆనర్థక్యమితిచేన్న తదపేక్షత్వాత్ - ౧౦-

స్తాతాచారక్యానువయోగాదా సధాక్యమితిచేన్న తద
పేక్షత్వాత్ సర్వస్య పుణ్యకమణి: సన్ధ్యాహీనోకుదిర్ని
త్యమితి విచనాదితి కార్తాజినిమతమ్-

సుకృతమహ్మతే ఏవేతితుబాదరి:- ౧౧-

రమణీయచరణాకుపూయచరణాదితి చరణశబ్దేనసుకృత
మహ్మతే ఏవాభిహితే పుణ్యకమణి-చరణితి ఏసిద్ధిరితివా
దరి:- ఏతిదవస్వీకృతం స్తాతాచారాపేక్షంసర్వకమణిచ
స్వీకృతమ్-

అనిష్టాదికారిణామపిచశ్రుతమ్- ౧౨-

ఇష్టా పూర్తాద్యకుర్వతామపిచస్సగమ: మన్యైవైతేచా
ప్రాల్లాకాత్ప్రియస్తి చస్త్రిమనమేవత ఇత్యవిశేషాత్ -

సంయమనేత్వనుభూయేత రేషామారో

హావరోహౌతద్గతి దశనాత్ - ౧౩.

ఇష్టా పూర్తాద్యకుర్వతాం యమశాసనే తత్ఫలమనుభూ
యారోహాది: వైవస్వతం సంగమం జనానామిత్యాదౌ తద్ద
శనాత్ -

ప్రరన్తిచ- ౧౪-

సర్వచైతే వశంబూర్తియమప్య శగవతా తతి-

అపి సప్త, ౧౫-

శుక్తరారణాదీనపి స్వరన్తి.

తతాపితద్వ్యాపారాదవిరోధః, ౧౬-

తతాపియమహ్యపారాదేవయమశ్యతాయాఅవిరోధః.

విద్యాకర్తృణోరితితుప్రకృతత్వాత్ - ౧౭.

విద్యాకర్తృణాః ఫలం బ్రహ్మగమనం వస్త్రగమనం చ భవ-తద్య
ఇత్థం విదుస్తేవిధాన మభినంభవన్తి ఇష్టాపూర్తే దత్తమిత్యపా
శుతే తేధామమభినంభవన్తి తి ప్రకృతత్వాత్ - బ్రహ్మచస్త్రగ
మనయేః - అతః పాపినాం నశత్ప్రసక్తః.

నత్యతీయేతథోపలభ్యేః - ౧౮.

నరపాపినాం దేహాదుద్యుగ్ధాః గమనాద్యపేక్షాతేహింద్య
లోకగమనాభావోపలభ్యేః - అథైతయః శుభోర్మకతరణ తే
త్యాకర్తృ ఏతత్ప్రతి మంథానం తేనాసౌలకోససంపూర్ణతే
ఇతి- త్యతీయమభినమితి పాదకర్తృణాదవ్యస్తే.

స్తర్యతేపిచలోకే - ౧౯.

లోకే దహోపత్యాదీనాం పుణ్యకర్తృణామపి శిష్టామూ
త్యనపేక్షా దహరమృస్తర్యతే.

దశానాచ్చ - ౨౦.

తథాదశుతావపి దృశ్యతే-యాతానాం త్రైజ్యవదీనానిశ
వస్త్యాద్యైః జీవజయద్విజ్ఞమితి స్వేదజౌద్విజ్ఞయోస్తదనపేక్ష
త్యమ్.

తృతీయశబ్దావరోధస్సంశౌకజస్య - ౨౧-

స్వేదజసోద్విజ్ఞశబ్దేన సక్లియా ఇత్యభావః-

తత్స్వభావాపత్తిరుపపత్త్యైః - ౨౨-

యథేనకాకామిత్యాదినిఽకాకా సాదృశ్యాకర్తిః-పు
త్యవరోహరణిరదిశ్యతే. తత్రతత్ర సుఖయఃఖానుభవావా
యావాపపత్త్యైః - తదనుభవాభావంబిరర్పరీతా-

నానిదిరేణ విశేషాత్ - ౨౩-

వీర్యాదిహిమైః హి గాతా కాంక్షానానివరంబిష్టతి అహో
వైఖలుదుర్నిష్ఠ్యైః తగమితి వీర్యాహో విశేషవరనాత్.

అన్యాధిష్ఠితే పూర్వవదభిలాషాత్ - ౨౪.

తదహాప్రీతియహా త్యాజ్య చాన్యజేవాధిష్ఠితే వీర్యాహో
సంశ్లేషమాత్రిమేనావగోహః. ఆ గాతాన్వివజనన హతువిర
హితాభిలాషాత్ బాంధవస్తజ్యత్యైశ్చ చాతమ్. యత్ర బాహ్యశా
నిజస్తాప్తై రశ్రీరజణీ యదగతా ఇతి హతురభిలంక్యతే.

ఆశుధ్మమితిచెన్నశబ్దాత్ - ౨౫.

అవరోహణః పూర్వానష్ఠితం యాగాదివృత్తిమహిమయేతా
హింహగర్భత్వేన ఆశుధ్మంకర్తృనీతిచెన్న-హిరణ్యశరీర దోర్భవం
స్వగం-మితిసహా ఉపరిన్దియ నేవరివృత్తీరి పశు సంజ్ఞావన
స్యాహింసాత్వ శబ్దాత్

రేతస్సన్యోగోధ- ౨౬.

యోయోహ్యో మత్తి మేగూ రేతస్సన్యోగీత్యస్తేననంస్య
ప్రస్య అన్నమతీతిరంస్పిచా యోగమాత్రిమిసన్నర ముర్యత
అతః పూర్వవిషయ హ్యదితాగమాత్రిమ్.

యో నే శ్చ రీ ర మ్- ౨౭.

తానిహిమైః పశ్యాపివరోహతా శరీరం హిష్యతే.

ఇతి త్విభగవద్రామానుజవిరచితే

హస్తసారే తృతీయాధ్యాయస్య

ప్రథమఃపాదః.

సంధ్యసృష్టిరాహుహి - ౧.

సంధ్యస్వప్నై ఆభరణాభరణయేగా నృతస్యజరణాభరణా
నిసాభిహితా సృష్టిజీవాభరణా - అమృతగ్య స్మృత్యస్మృ
జతే సహితరేతి స్వత్పద్యశంజీవమహితరహితా కృతిః.

నిర్మాతారంతైకపుత్రాయశ్చ - ౨.

ఏతమేవజీవం నిర్మాతారం స్వాప్నానామృతానామృతాభి
నూఽభీయతే - ఎవసుప్తేషు జాగర్తి కామం కామంపురుషో
నిర్మితాభివ్యతి కామశబ్దనిధిః ప్రాః కామ్యమానతయా పు
త్రాయేవ - పూర్వతేనర్వాన్ కామాభసంభవ్యుక్త్యా
శతాయాః పుత్రపాత్రానితి వివృతత్యాత్.

మాయామాత్రంతుకాత్స్యేనాన

భివ్యక్తస్వరూపత్వాత్ - 3.

తుశబ్దాత్పక్షేవివరితతే - స్వప్నయాభాదిసృష్టిః తది
వమిశ్వరకృతం మాయామాత్రం స్వత్పద్యతే నానుభావ్యం
తత్కాలమాత్రావసానమిత్యాశ్చర్యతయామయేత్వక్తవ్యతీ
వస్య సత్యసంకల్పత్వాది స్వరూపం స్వాభావికం సంసారదశా
యాం కార్యైస్త్వినానభివ్యక్తమితి సతస్య సంకల్పమాత్రాత్
సృష్టిరుచవద్యతే - సహితరేతి పురుషోనిర్మితాభివ్యతి సజీవవి
యం తస్మిన్లోకాత్పితా స్వర్యజితి వచనాత్ - స్వాభావికస్వా
భివ్యక్తీకామమా.

పరాభిధ్యానాత్తుతిరోహితంతతో

హ్యసృజన్దవిపర్యయా - ౪.

తుశబ్దః పక్ష్యాత్పక్ష్యభాః - జీవస్యానాద్యచచార కృ
వాకేణ పరాభిధ్యానాదవతిరోహితం రూపమేతదచచారా
త్తదనువృత్తే ర్హ్యసృజన్ద మేకైః ఆభరణస్యభయం భవతి ఆభ
సాభయంతో భవతితి కృతిః.

దేహయోగాద్వాసోఽపి- ౫.

సం. 2 వీరి రోజున భావో దేవత ను స్తుతి చేసే కారాది ద్యో
గాన శ్రుతి వేదాంతం నామరూపవిభాగానర్హ మత్యైకాత
విద్యోగాత్పరమే-

సూచకశ్చ హి శ్రుతే రాచక్షతే చ తద్విదః, ౯.

అథ స్వప్నాః పురుషం కృష్ణమిత్యాదిక్రితస్కథాకథనూ
 యథాస్వప్నాః-స్వప్నవిద్యాపాదకతే-అథోనణిపస్వప్నా
 స్వప్నార్థనామ్.

తదభావోనాడీమతచ్చ, తేరాత్మనిన, 2.

శ్రీహృదయశాస్త్రముపై: ఆనుతవానుష్ఠానము - శతానామక
రతానామకమునూపై: తీర్థకులెల్లాడిను పరమాత్మనిచ-పురిత
తికతకలనుతె: పురితతిచ- పానాదఖట్వాపర్యజ్ఞువదవి
హాహా.

అతఃప్రభోధోస్త్యత్ - ౮.

శుభతిగమ్య సమిదురితిబ్రహ్మణః శ్రుబోధశ్రుతిఃరవివ.

సపతమ కర్తానుస్మృతిశబ్దవిధిభ్యః- ౯.

సతా సంపన్నుని నుడువున ప్రబుద్ధస్థితికి శ్లాఘనైదు
 క్రింద కృతస్మకర్తగా నైవానుభావ్యత్వాల్ పూర్వానుభూతికి
 కృతజ్ఞునాల్ రజితవాఘ్నేయతావిద్యకృతవి రథా
 దురస్థితి శబ్దాల్ మోక్షోపాయవిధ్యానర్థకత్వార్థు.

ముగ్ధేంద్ర సప్తతిఃపరిశేషాత్ - ౧౦.

మూర్ఖతేవురుపెయ్యవస్తానామరణాయుధసంపత్తిరిలి
నాకుభవాదాకారభవాత్మనరుత్థానాభావనియమాభావావ్య
జ్ఞాయతె.

నష్టానతోఽపి పరస్యోభయలిక్లంస

ర్యత్రహి- ౧౧.

తాగరాద్రిమ చత స్మవ్యవస్థా స్వనర్యామిత్యక స్థితరస్తి

శరశ్యుబిహారాః కశ్యునదోమః - యతశ్చవ్యక్తశ్చిత్తస్త్వం ము
నిరస్తనశ్చిలదోమస్త్వం ముత్తకల్యాణగుణాకరతోవ్యథయతిద్వం ప
రంబిహారాః - అపచారకాస్తానశ్యునంకల్పః నిరవద్యంయ
శ్చవ్యక్తః నమస్తకల్యాణగుణాత్మకః - సౌ శకలానయతి క్షే
తానయతి త్యాదిభిః.

భేదాది, చేన్నప్రత్యేకమతద్వచనాత్ - ౧౨.

తేనెనూ పప్పునూ ఒకటేనావు. మోక్షశరీరసర్వవిజ్ఞానాన్ని
 భారత్యధాతోపసాద్యజ్ఞప్తవాచకస్వామి యస్యస్థాని శరీర
 మిత్యాది శరీరసర్వవిజ్ఞాత్వోపపత్తిః యస్యస్థానిశరీర
 మిత్యాదిమ ప్రతిఃస్వాయంసాతత్వాన్మర్యాద్యుత్పత్తిది ని
 త్తోపసాద్యచరాచరః .

ಅವಿಷ್ಕಾರ - ೧೩.

ఎకవైశా శరీరబద్ధితయోజనాన పరయోగ్యోపశమయతః
 ఎవమేకస్యైవసాధితయతే తస్య సుఖస్థానత్యాగరత్యతయో
 రత్యపిన్ద్రులొన్మూల్యత్యననశ్చన్నమోగ్యతాపాపకీర్తి.

అరూపనదేవహితశ్చృధానత్వాత్ - ౧౪.

పనుష్కాదికరీతయ శక్తిం త్వేసి ఆయాపవదేయావహహిః
 ముదవర్తతేవ్యస్తా-జీవనామయాపయేర్మిర్వాభ్యత్వేన ప్ర
 ధానత్వాత్ తథాహి శ్రితిః - నామయాపయేర్మిర్వాహితే
 యదన్మరేతి నామయాపయోరన్తరాత్స్వప్తాదుభ్యవర్తతే ఆ
 వశ్యభివ్యథః.

ప్రకాశవచ్చువెయ్యగ్యాల్ - ౧౫.

యథాసత్యంజ్ఞానమిత వాక్యవై యథ్యాత్మసాక్షాత్కార
తయా జ్ఞానస్వరూపంబిహ. తథానిరవద్యం సర్వజ్ఞః సర్వ
విత్ పరాస్మత్త్వవిధైవక్రూయతే స్వాధాత్మజ్ఞానబలీ
యాతేత్యాది పరశ్శరవాక్యవై యథ్యాత్మనిరవద్యం త్యా
గరం చేన్యుతయలిబ్ధమేవ.

అహచర వ్యూత్క్రిమ్- ౧.౬.

శుక్లబాహునన్నమితబాహుస్వరూపతామత్రేణాచానాన్య
స్థితర్మయతీతితేషాం విభాభానాన్య.

దశ-యతిచాథ్ అపిస్త్యగ్య-తే- ౧౭.

జగన్మతిచిహ్నమునకుం త్యాగము... కరత్యంబువేదా
ప్రగతి: విష్ణుశంకరాచార్యుల తామిత్వాది-యోగామజుమనాది
మిత్వాదివా ప్రగతిచెబుట.

త్రిపుర వహోపమా సూర్యకాదివత్. ౧౮.

యందున్నవివేదికనుబట్టి క్రిందవచ్చినవివేదికనుబట్టి క్రిందవచ్చినవివేదికనుబట్టి
 క్రిందవచ్చినవివేదికనుబట్టి క్రిందవచ్చినవివేదికనుబట్టి క్రిందవచ్చినవివేదికనుబట్టి
 క్రిందవచ్చినవివేదికనుబట్టి క్రిందవచ్చినవివేదికనుబట్టి క్రిందవచ్చినవివేదికనుబట్టి

అమృతచక్రమాలానాటకాశ్వాసమ్. ౧౯.

నమ్మని సున్నాను ధూళిని తోసి వానిని త్రాచి వదిలి
 వ్యాజ్యమును వ్రాసి దానిని త్రాచి వదిలి

వృద్ధి, హానీ భూమి, వృద్ధి, వాడు, భ

యనా... ఇనా... రుచిందరక నాచ్చు- ౨౦.

[illegible]

వికృతముఃఖానితాకుంకివృత్తైః సూపానసపీఠికృతానుగ్రహ
నివర్తితానీతి తత్సత్త్వార్థావశమనునందధారి - అథాత ఆ
దేశోనెతిసకలవిశేషప్రతిషేధామౌళికయలిక్తస్వమిత్యతతా.

ప్రకృతైతావత్త్వంహి ప్రతిషేధితతతో

బ్రవీతిచభూయః- ౨౧.

ద్వేవావబిప్రకాశాయాపెఇత్యాద్యభ్యుత్పన్నప్రకృత్యాస్య
బిప్రకాశాయావత్వేనాపిజ్ఞాతస్వయావత్త్వముపదిశ్యమనప్ర
వైకృత ప్రతిషేధానమువార్ ప్రకృతైతావత్త్వతః సకలవి
బిప్రకాశావబిప్రకృత్యత్యంతానెతినితా ప్రతిషేధి- తతఃప్రకృత్యా
త్పూర్వమునుక్తగుణగణంబివీరిచ- సహ్యతప్రాదినిత్యస్వత్వ
తమస్తీ- ఇతినిదినిది- మ్మర్ బిప్రకాశస్వత్వముకలప్రకృత్య
త్తి- అథనామధేయం సత్యస్వ సత్యమితి తన్నిర్వచనంహా
నై సత్యం తేహమేష సత్యమితి- పాశాఃకేవాత్తానః వియవాది
వదుత్పత్త్యభావార్ తేహం సత్యత్వం తేభ్యోఽవ్యవసరత్వంజ్ఞా
నసహజోచాద్యభావార్ అతఃప్రకృత్యత్యంతాప్రతిషేధాదుభ
యలిక్తమేవ - ప్రకృత్యేన సత్త్వతఃప్రకృత్యావగృహ్యతే అస్య
త్వత్వంభాగిన్మమితి నెతినేతినిషేధార్థావశ్యతతా.

తదవ్యక్తమాహహి- ౨౨.

బిప్రకృత్యాయావత్ సకేవాపిప్రకాశాన వ్యవ్యతే- తథాఽహహి
కులిగణః- ససంధ్యశ్యతిష్ఠతియావత్స్వచక్షుషావశ్యతి
కశ్చనైవమిత్యాదిః- విత్యత్యేదివాఘటాదేరవాస్తిత్వంగృహ
తేన బిప్రకాశః.

అపిసంరాధనప్రత్యక్షానుమానాభ్యామ్- ౨౩.

అపిచాత్యర్థప్రియానుభూత్యానయావత్సమస్తీరితేబిప్రకృత్య
యావంగృహ్యత్యతి కులిగణావశ్యమవగమ్యతే - నాయదా
త్తాప్రకృతనైవత్యాదికులిః- నాహంవేదైరిత్యాదిత్వతిః.

ప్రకాశాదివచ్చావైశేష్యంప్రకాశశ్చ

కర్మణ్యభ్యాసాత్ - ౨౪.

ఆరాధనకర్మణ్యభ్యాససంపాదనాద్యేహంబ్రహ్మస్వరూపద
ర్శనంజాతం తద్దర్శనైకానానాద్ధింశ జగద్ర్యైర్యస్యావ్య
వైశిష్యంచిరీయతే - ఆహంబునురథవం నూర్యశ్చేత్యాహ.

అతోఽనస్తేనతదాహిలిజ్జమ్ ౨౫.

అతో ద్వైవావబిప్రజూరూపైత్యాదిమోచిద్విమోహనసైన
కల్యాణగుణగణైః యోగోబిప్రజుస్సిద్ధిః - తథాసత్కుళయ
లిజ్జమివ బిప్ర.

ఉభయవ్యపదేశాత్త్వహిమన్జులవత్ - ౨౬.

ఆత్మైవేదంశర్వత్ - ఆత్మత్వాయాశృజతేవస్వమిత్యేకత్వసా
నాత్వ వ్యపదేశాదహేః కుట్టలకావాదివత్ బిప్రస్వరూపస్యై
వ ద్వైవావబిప్రజూరూపైత్యాదిసూక్తః స్ఫుధివ్యాదిభావః.

ప్రకాశాశ్రయవద్వాతేజస్తాత్ - ౨౭.

చిరకాశతతాశ్రయయ్యైర్వథా స్వరూపభేదఽపితేజస్త్య
యోగేనైకమ్ - ఎవంబిద్బిప్రజూత్వేకజాతియోగన.

పూర్వవద్వా - ౨౮.

కాశబ్ధః పక్షద్వయవ్యావృత్త్యభాః. యథాపూర్వత్రీణీ
వస్య ప్రకాశజాతిగుణశరీరవత్ విశేషణతైక స్వభావతయా
విశిష్టైకదేశత్వేనాంశత్వమ్ - ఎవంబిద్బిప్రజూసూఽపి ఆత్మైవే
దంశర్వమితి చిదబిహోరతే నైవశబ్దేనైత్యాభిధాన మిత్యం
శత్యమప్యేకరూపమితిపూర్వవద్వత్కుత్తమ్ - ఇతరపక్షయో
ర్బిప్రజుస్సవోపతాదిదుర్వారమిత్యభాః - యస్యాత్మాశరీరం
యస్యస్ఫుధిశరీరమి చిదబిద్బిప్రజూ శరీరతయాతద్విశే
షణస్వభావతాసిద్ధిః.

ప్రీతిషేధాచ్చ - ౩౯.

నాస్యజయైకజీర్ణత్యైకత్యాదివాఽవిధర్మప్రతిషేధాచ్యైవమ్.
పరమతస్సేతూన్మానసమద్భిన్నభేదవ్య

తథాన్య ప్రతిషేధాత్ - 3౫.

యస్తాన్య వాచకని నీతినిర్వహ్యే. ఇదే యోజనాదుః ౭
నీతి కల్పితత్వస్యైవాన్యైశ్చ పురుషావస్థానైః ప్రతిషేధాత్. తేషా
ధాతితో ౭ థికం నానీతి తతో యావత్తానరమితి చావాపురుషత
త్వా దన్యమత్యంతైతరం నానీతి తతః ప్రతిషేధాత్. తురుషావస్థ
మేవ ఆయావదునామాయం యవతద్విసురమ్యతాన్యైశ్చ వన్తి ఆ
థాతేదుఃఖమేవాపి నీతి కల్పితత్వం వాచకత్వాత్. న హేతుకమ
వసంప్రసృతం తతో వాచకత్వాత్ మ్యత్యమేతి వాన్యైః పథా ఇతి
మ్యత్యకత్వమే (వేదాంతా) అన్యథోక్తమితి ధర్మ.

అనేన సర్వసాన్యమాయానుశ్చేద్యాదిభ్యః - 3౬.

అనాదీయైః ప్రవాహైః హి యావత్తేనైది. పుర్రగం తు
రుషేణ సర్వం వ్యాప్యే నారా మనస్థితిః నిత్యం విభం సర్వసాన్యం
సుసూక్ష్మైః ఇత్యాదికైః అనేన బ్రహ్మసాన్యవ్యతిరేక్తత్వాత్.
త్వమవగతం తత్తుతస్త్వగం వారయతి.

ఫలమతడపపత్తైః - 3౭.

అతః పరస్త్వైవాన్యైః పరకర్తృభిరుపాసనేన చారాధితా
భోగావగతం రూపభూతిధర్మతః కర్తృత్వభవంసేన కాలాన్త
రధావి ఫలాయా లమిత సర్వజ్ఞాత్ పరమకాతుడికాద్ధి ఫలసి
ద్ధిరుచవద్యతే

శ్రుతత్వాచ్చ - 3౮.

శ్రుతమేవ హ్యస్మాదో వసుదానః ఎవశ్యేవాన్యైః తత్త్వ
ప్రేవ ఫలకాయోమ్.

ధర్మంజై మినిరతపవ - 3౯.

ధర్మమేవ తడపపత్తైశ్చ తత్త్వాచ్చ ఫలకాయ సంజై మినిరే నేన

ఉచితమిస్తు కృష్యాదర్కదగవాదేశ్య కరుణా నృహ
త్వకమరయావా ఫసిద్ధి దర్శనం - శ్రుతత్వం కరణినిః క
ర్తవ్యాయాకర్తవ్యధానాం - యథాశ్రుతానుచితత్వాకర్తవ్య

పూర్వద్వారణ గర్తస్థలపాథసమితి నిశ్చయః.

పూర్వస్తు బాదరాయణోహేతు

వ్యవదేశాత్. ౮౦.

పూర్వోక్తం పరమపురుషస్యైవ ఫలకాయత్వం భగవాన్
కావరాంతరే కున్యతే - నాయన్యగ్ధశ్వతమాల భేత్యాది
మ సేవై సమ్భూతిం గమయతీతి భగవదాత్మక నాయ్యాదః
కమగ్ధిష్యైవ ఫలహేతుత్వ వ్యవదేశాత్ వాక్యశ్చ సర్వ
ధ్యపేక్షితం ప్రితిత్వనిత్యవా ఇత్యాదిమస్వీకీయతే -
యేవాయాతిత్వనితిహిసూయతే -

ఇతి త్విభగవద్రామానుజవిరచితే

వేదాంతసారే తృతీయస్వాధ్యాయ

స్వద్వితీయః పాదః.

సర్వవేదాంతప్రత్యయం చోదనాద్య

విశేషాత్. ౧.

సర్వవేదాంత ప్రత్యయం దహరాద్యకాశన మేకమేక
విశ్వాకాశనీతేతి కమగ్ధిష్యైవ ఫలసంయోగ రూపాఖ్యా
నాను విశేషాత్.

భేదాన్నేతిచేదే కస్యామపి - ౨.

అవిశేషపునఃకృతిర్భూతాపాదకేతి సవిద్యైక్యమితిచో ౨
త్యైక్యేపి కాఖ్యానరే ప్రతిపత్తృభాతాత్ సభేదః.

స్వాధ్యాయస్యతథాత్వేహిసమాచారే

ధికారాచ్చ సవవచ్చతన్నియమః - ౩.

అథర్వవేదే తేషామేవైతాం బ్రహ్మవిత్వాం వదేతేతి శిరో
వ్రతకతాంతం నియమః శిరోవ్రతశ్చ స్వాధ్యాయాన్త్యైకత్వేన - ౪.

ముద్గీగ ముహూర్తాది ఉద్గీతానామవభూత ప్రాణవిషయం
 ఛందోగానామ్ - హవా, సురాత్మజ్ఞ ఉద్గీతేనాత్మయే మేరి
 మవాదీనాం కృత్వోద్గీగ విషయమితి రూపభేదాద్విద్యా
 భేదః - యథేకావ్యాసవి శాఖాయా ముద్గీతో చాసనంహిత
 క్తాయ శ్రుతమ దృష్టః శరోపరీయప్రాదివిజ్ఞప్తదృష్టిభిః ద్యతే-

సంజ్ఞాతశ్చేత్త ముక్తమస్తి తుతదపి. ౮.

ఉద్గీగ విద్యతి సంజ్ఞిత్యా దుశయత్రైక్య ముక్తంచేద్వి
 భేదయభేదవిసంజ్ఞైక్యవద్యైః - యథావై యమితాగ్ని హూ
 తే) ఏద్దిసాయులంబు గావగ్ని హూతే)చేత్కేవ మాదిమ-

వ్యాఖ్యేష్వ సహజ్ఞానమ్. ౯.

ప్రకమ ప్రాణరతే ద్విపకం ప్రాణతరాస్యవి సుగంసోస్య
 హాసస్యోద్యాపై ముఖ్యేనోహనాం చక్రగ్రాహి ప్రాణవిష
 యత్వమే - సహజ్ఞానమ్.

సర్వాభేదాదస్యత్రేమే. ౧౦.

యోహతై జ్యేష్ఠాభ్యా శ్రేష్ఠాభ్యా వేదజ్యేష్ఠత్వవి సోత్తమ్యభవ
 తిప్రాణా హతై స్త్యేష్ఠాభ్యా శ్రేష్ఠత్వైరివాహనాం ఛందోగానాంకా
 పీఠితవాంఛ వా, అవిద్యాయాం వాగాదకాంబుజాదీతేస్య
 త్యాగ్యత్వం వా గ్రాహేతుకత్వేనతి స్మృత్వ జ్యేష్ఠరూపేనప్రా
 ణజ్యేష్ఠమనుభవాదిన్ - వాగాదిగతవనీతత్వాదిన్ బుద్ధిస్త్వమపి
 ప్రాణసోభనతాత్మకం కాపీతకీవాంతు కిన్నుక్తమ్ అథా
 పిసర్వజ్యేష్ఠాభ్యాపవాదన ప్రకారస్య సర్వస్యాభేదా ద్విద్యైక్య
 మితి కాపీతః ప్రాణైక్యాయామపి వసిత్త్వాదియ ద్విపకం
 హర్యాః.

అనన్తాదయః ప్రధానస్య- ౧౧.

అభేదాదివహితే - బ్రహ్మస్వరూప నిరూపకత్వార్థతా
 మల్యోక్త్యా నానందాదియో గుణైః సర్వానుపర విద్యాసూత
 సంహర్యాః గుణినో బ్రహ్మణ స్మరణాభిభావే -

త్వాచామదేతమనరదన్నకునగ్నంకురుత ఇత్యత్రాచమనశ్య
త్పుత్యాచారప్రాప్తత్వాతాచమనకుస్త్రేప్యాచమనీయానామ
పాంశ్చాగితానస్త్యనుసంధావకుప్రాప్తంధింధింతతఇత్యుక్తమ్
అప్రాప్తస్యైవవిధః శతయూఖ్యావేనాత్ - అత్రానునాద శ
రూపేఽపివిధిః కల్పితఇత్యుక్తః.

సమానపవంచాభేదాత్ - ౧౯.

అగ్నిరహస్యేబృహతారణ్యకేచాహ్నుతాశాణ్డీల్యవిద్యా - ఏ
కత్రీకృత్యానముపాసీతమసూచయంశ్చాగితరగితానాశం
శత్యసంకల్పకాశాత్తానమితి - ఇతరత్రీకమసూచయేయం
పురుషభాస్యత్యంతస్తిన్నవర్ణదయేయధాప్రవీర్యాంశ్చ
వాసేష సర్వశ్యవశీ సర్వస్యేకాన స్పృష్టాధిపతిస్సర్వమి
దంచీకాస్తితి - ఏకయత్రీకమసూచయత్వాదికే సమానసతి
వత్త్వాదే సుత్యసంకల్పత్యవిరతిరూపాదభేదాద్విద్యైక్యమ్.

సమృద్ధాదేవమన్యత్రాపి - ౨౦.

యపషపరస్తికామణ్డరే పురుషయశ్చాయం డక్షిణేక్షి
న్నిత్యుకత్రీమ్యసత్యశ్యబ్రహ్మణిదివిమణ్డరేఽక్షిణిపశ్య
త్యముక్త్యా తస్యోపనిషదహరిత్యధిదైవతం అప్యపనిషదహ
మిత్యధాత్తమితి ద్వేనామనీకాహ్నుయేతే - ఏకయత్రైకస్యైవ
పాస్యశ్య సంబద్ధాద్విద్యైక్యమిత్యుభయత్రీకభేదామనీ.

న వా వి శే షా త్ - ౨౧.

నైతత్ అదిత్యాక్షిస్థానసమృద్ధభేదాత్. ఉపాశ్యన్యవిద్యా
భేదఇతినియతేనామనీ.

ద శ్క య తి చ - ౨౨.

వర్షంతతిగుణిర్విద్యాభేదమ్ - తస్యైతశ్యత దవరూపంయ
దమువ్యరూపమితి రూపాదిదశంబుగీతీ.

సంభృతిద్యువ్యాప్యపిచారః - ౨౩.

బ్రహ్మజ్యేష్ఠావీర్యానంభృతాని - బ్రహ్మగ్రజ్యేష్ఠందివహుత
హైనేత్యాది జ్యేష్ఠానాం వీర్యాణాం బ్రహ్మణి సంభృతిర్ద్యువ్యా

ప్రశ్న బ్రహ్మగణితే తదవారభ్యాధీతమితి సమర్థోపాసన శేష
 యోగము-అతోద్యువ్యాప్తి సామర్థ్యాదల్పస్థాన వ్యతిరిక్తేషాహ
 సనైషు హిప్యతి-సంశృత్యాద్యపి ద్యువ్యాప్తిసహ కరితం
 తత్రైవ.

పురుషవిద్యాయామపిచేతరేషామ

నామ్నానాత్ - ౨౪.

ఛాన్దోగ్య తైత్తిరీయకేచామ్నాతా పురుషవిద్యానిన్నా
 యజమానపత్న్యాదీనాం యజ్ఞవయవాసామృతరేషాం సేవన
 త్రయాదీనామివత్రాత్మాత్మానామస్యత్రానామ్నానాత్ ఫలభే
 దాచ్చ - తైత్తిరీయకే ఆత్మాదీనాం యజమానత్వాదికల్పనా సా
 యం ప్రారబ్ధధన్వినానాం సేవనకల్పనం బ్రహ్మవిహితహి
 ప్రీతిఫలం ఆత్రఫలస్యాశ్రవణాత్ పూర్వప్రస్తుతసఫలబ్రహ్మ
 విద్యాజ్ఞానః ఛాన్దోగ్యేపాశ్చిమేదీనాం దీప్యదికల్పనం త్రిధావిధ
 త్త పురుషయోగస్యైవ సేవనకల్పనం శతంబీవతీతిచఫలం.

వేదాద్యధాభేదాత్ - ౨౫.

ఉచపిషతారమృష్యధీత కుశం ప్రవిధ్యత్వాపి మన్త్రీవన్త
 మాత్రతాదికర్తవచ్చ శమ్నామిత్రస్సహనావవత్సరి మన్త్రీవ
 పి మన్త్రీహ మర్త్యన ప్రయోజనభేదావగమాదధ్యక్షనశేషభూ
 తా వితి సవిద్యాజ్ఞానాతావేతా.

హానాతూపాయనశబ్ద శేష త్వాత్ -

శాచ్చస్త్రస్తుత్యుపగానవత్తదుక్తమ్ - ౨౬-

విదుషోబిప్సాహి త్సువతిః పుణ్యసామయోర్విమోదనమ్ ఏక
 స్యాంకాభాయాం విదుషస్తద్విస్త్ర సాధామధీరమ్-విదుక్తయేః
 పువేశస్థానమేక స్యాంకాభాయామ్-పుణ్యస్య పువేశస్థానం
 సుహృదః కుష్కూతస్య శత్రోన ఇతి- ఏక స్యాంకాభాయాం వి
 మోదనం పువేశస్థానం తేమృతయమామ్నాతమ్-సర్వం తద్వి
 స్తనార్థం-హనా వితి పువేశస్థానార్థమ్-హానా పుహాన శేత్యర్థః
 హానిర్విమోదనమ్ ఉపాయసంప్రచేతః శేషలహానా వామ్నా

తాముం కేవలచోపాయనే అన్నలే ఇరలేతర సమచ్య
యోన్యాయ్యః సమకల్పః దేహాయన శబ్దస్య హనివాక్యశేష
తావత్తచ్చేషత్వం చ క్తయోః ప్రవేశాన నాచకత్వేన తద
శేషత్వార్థః యథా వాసంప్రదేశాన శబ్దస్య శేషభూ
తమ బోధవ్యవస్థాః కుశాగ్రణితద్విత్యేషకంప్రదేశాన్తరస్థమ్-య
థాచదేహ సురాదాభ్యుత్థిరిర్యేషచ్యైః భూత దేహచ్యుతాం
విభావ్యుని ప్రదేశాన్తరస్థమ్-యథాచదేహశస్త్రో ముపా
కరోతీశ్చేతచ్ఛేషభూతం సమయి ఓషితేమూర్త్యుషాదేశస్సో
త్రీయప కరోతీతి-యథాచర్వితదేహగాయన్తీ శ్చేతచ్ఛేషం
సాధ్యత్వరుపగాయేషి- ఎ-ముపాయనవాక్యస్య హనివాక్య
శేషత్వయా సంభవవ్యాగతౌ సమకల్పాన్యాయ్యః - తదక్తిమ్-
అపితువాక్యశేషస్సాద్యవ్యాన్యత్వాద్వికల్పస్యేత్యాదిహ.

సాంపరాయేతర్తవ్యాభావాత్తథాహ్యన్యే- ౨౭.

సుక్యతదుష్కృతయోగ్లానిరశ్వజన రోహణే ధూయ ధూ
తావ శరీరమితి దేహవియోగకాలే క్షుతాశాఖాన్తరే స ఆగ
చ్ఛితి విరజాన్తం తత్సుక్యతదుష్కృతే . ధూనుతచ్ఛేషత్వస్య
ఓషితాపి సా ప్రాయే చరమదేహ. యోగకాలవ చిన్తన
యా-దేహవియోగాదూర్ధ్వం బ్రహ్మపాప్తివ్యతిరేకేణ తరి- వ్య
భోగాభావాత్ తథాహ్యన్యేభావినః-అన్యతావదేహరంయో
విస్మయోమోక్షే అథ సంపన్నైశ్చితి దేహవియోగ సమనంతరం
బ్రహ్మపాప్తిమథీయతే.

చన్తత ఉభయం విరోధాత్. ౨౮.

దేహవియోగకాలే ముగ్యపాప విమోచన క్షుతేదేహ
వియోగాదూర్ధ్వం బ్రహ్మపాప్తిక్యతే శ్చేత్సుభయసుతోస్థరవి
తోధాదైతోః తత్సుక్యతదుష్కృతేవిధూను హ్యాయం క్షుతిభ
ర్ణకృష్ణతోనేరవః-ఏతం ప్రస్తావనం దేహాయనవాక్యశేష
త్వభిహిత హ్యాయం కమయితవ్య ఇ ధికః.

గతేరథావత్త్వముభయథాన్యథాహి

లేకవిషయా పుష్పభేదోపసభేదకవిత్వాహ.

వ్యతిహారోవిశింషున్మీతరవత్ - ౩౬.

అర్థకేసరితే పుష్పాద్భిద్ధి వ్యతిహారః కార్యః. ఉపన్తి నా
అశ నాయాద్యతీరత్వధీః క హూతే నాపి పాణాద హేతువ్యధీః
కార్యం-ఉభయత్రకరణగత వాక్యానిహి పరమాత్మానమేవ
విశింషన్తి - అథేతరత్ర సద్విత్వాయామపి పుష్పాత్వాత్
కథమైక్యమిత్యత్రాహ.

సైవహిసత్యాదయః - ౩౭.

నేయందేవతేతి పున్దుతాదవైవ సర్వత్ర పుష్పగతా
పులిపచనేషు తత్పర్యం సతతే త్యావయఇత్యర్థః.

కామాదీతరత్రత్రచాయతనాదిభ్యః - ౩౮.

కహరోఽస్మిన్నస్మంతికాశ సుస్తిస్యదస్తదస్త్యప్తవ్యమి
త్యుత్వా ఏషత్రా పహతపాప్త్యావధ్య సత్యకామస్యత్యస
క్లబ్ధితిచాన్యైగ్య- నాటివాంఠ యవిషాఽస్తద్భవయత
కాశస్తస్తిభోజ్యేతే సర్వస్యంశి సర్వస్యే కానఇత్యుభయత్రా
వయావయతవ్యసర్వసంకల్పత్వద్విశేషయా పహిత్యాదినిర్ద
హతవిత్వా పుత్సభిజ్ఞానాత్ సత్యసంకల్పత్వసహచారిణోప
హతపాప్త్యాదిసత్యకామస్యపర్యవై ఉభయతోపసంహ
ర్యాః.

అదరాదలూపః - ౩౯.

నేహనానాస్తికింబససంపదనెతి నేతిత్యాగైతి నిషేధోపక
త్వాదిగుణవిషయః సర్వస్యవశి నిర్వస్యే కానఇతి తేచుకుజ్ఞా
తానామాదరణ విధానాత్-అతో నలాపః-సర్వస్యనిష్కా
ర్యతయైత్యాన్నానానాస్తిత్యబిప్రత్యకనానాత్వం పులిప
త్యత-సంపదనెతి సేతిత్యాగైతిచ పాక్యతవిశేషవిషయః.

ఉపస్థితేఽతస్తద్వచనాత్ - ౪౦.

ఉపస్థితేబిప్రయాపసంపన్న ఉపసంచితే రవ హేతో
జ్ఞాత్యుద్ద్రవప్రమహాభిత్వాదిసాధన్దతోజ్ఞాత్యాదిపాత్వ

భిధానాన్ సాదాస్తోత్రః ఫలం తన్న సాంసారికమితి శరణ్యైవేషా శుగుహా.

తన్నిధారణానియమస్తస్తప్తప్రేః పుష్క

స్త్రిప్రసాదభిక్షం ఫలమ్ - ౪౧.

ఉద్భిధాన్య సాసనస్య క్రతౌ గౌదోహనాదివ రుహితానా నియమః - తేనాభామనుజో యత్యైతదేవం వేదయశ్చ వేదే యుద్భిధో హాసనరహితస్యాపి కర్తవ్యమస్మాదగ్యనాత్ - యదేవ విద్యయా కరోతి శ్రద్ధ యోచనచ చా తదేవ వీర్యవత్తరమితి వ ర్మయాననిదే - తేఽపి క్రతుః వీర్యవత్తరత్వ సాధనతయో హాసన విధిః కల్ప్యతే - వీర్యవత్తర స్వం నాను శ్రీబలకర్తాన్మరాప్రతిబ శ్చైవోపావేష్ట్య ఫలత్వమ్ ఆలంకృతుఫలాత్పృథక్ఫలమన్విధో హాస నసింహనియమః.

ప్రదానవదేవ తమక్తమ్ - ౪౨.

రహరవిద్యానూ నచ గృహప్రభ్యాదిగుణవిష్టౌ హతా నై తత్తద్గుణిష్ట స్వయావ సేవాప్రతిగుణం గుణ్యైశ్చ - ఇ స్తాన్యమరాజ్య త్యాగిమివిష్ట స్వయావధే వాత్ప్రధానా వృ త్తివత్ - తమక్తం నానానా దేవతాభిక్ష్యాది.

లిఖ్యమాయస్తాత్తద్ధిబలీయస్తదపి - ౪౩.

వహానశీర్షం దేవమిష్టం నారాయణశబ్దే చక్రకృతదహ రవిద్యో హాస్యరూత్రం ప్రవేశ్యతే - ఆపితు సర్వ శరవిద్యానూ హాస్యసేత విక్రమాభూతవాక్యమాయస్తాత్ - దేవాక్షరవిశ మ్భవరబ్రహ్మశబ్దై స్సగోపాస్యా నూద్యనారాయణత్వం హివిధీయతే - పుకరణాద్ధివాక్యం బలీయః - పదపి శ్రుతిశ్చై త్యాదిసాక్షమ్

పూర్వవికల్పః ప్రకరణాత్స్వత్రి -

యమానసవత్ - ౪౪.

మనస్వితో వాప్తితిః ప్రాగదితత్యాదిసాహృది తాగ్ని నా మ్నసవాదవమగ్రితసీధిత్యాదిస్తా పూర్వ చక్ర తేజ్జకత్యాగి

శషిరుతక్రియా ముద్రాత్వము ప్రవేశస్వార్థం. ఎమితి త్వే
నైష్ఠికతాగ్నివాఙ్మయకల్పసిద్ధిద్వయాదావభిధానమున సగ్రహణం దే
హం మనసానామపి క్రియామయకత్వస్థాపనమిరుద్ధమ్.

అతిదేశాచ్చ - ర౧.

తేహమేకైకవివతావాన్యవానసాపూర్వప్రతీష్ఠితాగ్ని
తాత్పర్యదిశాద్వ తదిద్ధమ్.

విద్యైవమను నిర్ధారణాగ్నిశానాచ్చ - ర౨.

విద్యైవై తేవిద్యామయకత్వస్థాన తాత్పర్యం. ఎమితి
తాగ్నిత్వేనై తేహం విద్యా మయత్వేనైర్ధైవికత్వేనైర్ధైవికత్వేన
ఎవేతివిర్ధారణా హి విద్యామయత్వస్థానసాయం. త్వత్వతేచా
త్వవిద్యామయః క్రతుః. మనసైవగ్రహ ఆగ్రహ్యానైత్యాదా.

శ్రుత్యాదిబలీయస్తాచ్చనబాధః - ర౩.

తేహైతేవిద్యాదతవివదిద్యాయానైవైవివదిద్యితాభవ
నీతిశ్రుత్యా వాక్యేనచావగతవిద్యామయకత్వస్థానస్య దౌ
ర్బల్య ఏకరతేన బాధః.

అనుబద్ధాదిభ్యః ప్రజ్ఞాన్తరప్రసక్త్య

వస్త్రప్రప్తతమక్తిమ - ర౪.

గ్రహా ఆగ్రహ్యానై తాత్పర్యకత్వస్థానబద్ధై తేహైతేవిద్యావి
తేవితిశ్రుత్యాది శ్చాత్వవిద్యామయః క్రతువిధిః కల్పితవిధి
హరవిద్యాదీనామక్రియామయత్వాత్. ఇ. తత్త్వవిద్యాపి వి
ద్యామయకత్వోన్మానుబద్ధై స్థితత్వమువగమ్యతే. దృష్ట్యా
నువాదసరూపేషిధిః. యదేవవిద్యాయా కరోతీత్యాదే. తదాక్రం
తచనానిత్యపూర్వత్వాదతి

నసామాన్యదపుష్పలభేర్మృత్యుసన్న

హిలోకాపత్తిః - ర౫.

తేహమేకైకవివతావాన్యవానసాపిప్రతీష్ఠితాగ్ని
ఫలసాహస్యేనాతిదేశం. ఇద్ధికతైర్గైః స్వక్రతున్వరేణ మ

శ్లోకం చిద్రైషం విద్యామయకృత్యార్థగ ఫలమిహింశశ్చ సరి
ష్టకలితాగ్నిదేశశ్చ మప్యహమ్. శేనాది సాహస్యేనాత్రాతిర
తో చలభైః-సంపదవశ్చ క్షుర్యవపవశ్చివ్యైర్ శురుషణ్ణిశ
శ్చ హరగ్నానా త్రేణ సహజైర్లభుషశ్చ క్షుర్యత్వత్.

పరేణచశబ్దస్య తాద్విధ్యంభూయస్త్యత్త్వ

నుబంధం- ౫౦

పరేచ బ్రహ్మకావాశ్య మనశ్చితాదివాచిన శ్చబ్దశబ్ద
ద్యాగుయచ; తి పాకత్య మవశ్యతే ఆయం వావలాక ఏ
షోగ్ని తిలక్త స్సాచ ఏతత్వాదివా శ్చుభశ్చలాదిదై యవిధీయ
తే- క్రియా-చక్రరశ్శ్చ రవా న్యేకవశ్చితాదీనామనబన్ధ సు
శేషదనీయా నామగ్నాక్షావాం ణాయశ్చాత్ -

పకటన్ననశ్శరీరభావాత్ - ౫౧.

శరీరమునందున్న తాపమును నివృత్తముచేయుటకు వైద్యులు వైద్యమును చేయుదురు. అట్లే భక్తులు భక్తియనుచేయుదురు. భక్తియే భక్తులకును, భక్తులు భక్తియకును సమానములు. భక్తియే భక్తులకును, భక్తులు భక్తియకును సమానములు. భక్తియే భక్తులకును, భక్తులు భక్తియకును సమానములు.

వ్యతిరేకస్తద్భవభావితాన్నతూ

పలజ్జివత్ - ౫౨.

నైవేదియమున కర్పణముచేయునపుడు నైవేదియమునకు
రాత్తరయినా ఉదయమునా 2 ను సన్నిధియందుంచి - అపిచూపానీతు
హస్తాని కన్యభావాదుర్తస్వరూపస్య యోగ్యతరకః అను
పాఠపాత్రత్యాదినిగ కర్తవ్యమనునట్లే - తథాను
సన్ధాన స్వభావభావిత్వాత్స్వరూపాచలబద్ధః - యథావస్థ
స్వరూప విచ్ఛిన్నాను సన్ధానభావినీహి బ్రహ్మచర్యః తత్పరః
యథా క్రితురస్తి న లోకే శ్రుయ ఇత్యాది శ్లోకైః -

అక్షావబద్ధాస్త్రనశాఖాసుహిప్రతివేదమ్ - ౫౩.

ఉద్దీధాది కృత్వాకయూ ఉపాసనాయా ముఖభాసు
మూయనై తానైవ కార్యాభివహస్యీనియాఉకమ్-తా
ఉద్దీధానుబద్ధత్వాత్ కలికాఖంకార్యాః-

మంత్రాదివద్యావిరోధః- ౫౪.

తాళబద్ధతవధారణ- యథాకృత్యక్షణతానామస్తాని
తామ- ఏతైకకాళాగతానామపి సర్వకాళాగతకృత్యస్యయేన
విరోధః-

భూముక్తికృతువజ్జ్యాయస్త్యం తథా

హిదర్శయతి- ౫౫-

వైశ్యానరవిశ్వానూంత్రిలోక్యకరీరతయోపాశ్యక్యస్య
లోకాది పృథక్స్వానాం వైశ్యాన రాత్త సూక్ష్మార్థాదిపా
తాస్తావ యవత్సమభిధాయ యస్యైత మేవం పౌదకమా
త్రీమభివిమానం వైశ్యానరముపాన్తే సర్వములోకేష్యిత్యాది
నా బిహ్యయథవఃఫలంచాభిహితమ్ తత్రీ మూర్ధా వ్యవయవో
పాసనాత్ భూముక్తికృతుపాసనస్య జ్యాయత్స్యం
పౌమాణికత్వమస్మి- తత్రైవ బిహ్యయథవ ఫలాభిధానాత్- త
త్రావయవోపాసనంతత్రీతత్రీఫలీతనం తక్రీతావత ద్విప్త
వ్యమ్- వైశ్యానరం ద్వావశక హలంనిర్వపేక్తుత్రీహరద్యమ్య
త్వాయ దద్దుక హలోభవతీత్యాదౌ తథాసమస్తాపాసన
స్యైవత్రైప్త్యం దశకాయతి క్రియేదివ మేవభగవోరాజ నిత్యవ
యవోపాసనైలిహితే మూర్ధాతేవ్యపతివ్యదిత్యాదినాఽన
ర్థంబుగివతి-

నానాశబ్దాదిభేదాత్ - ౫౬.

సద్విశ్వానూమ విశ్వాదీనాం బిహ్యయేక స్యైవోపాశ్య
త్వేతత్పౌష్కరేవఫలత్వే శ్చుపాశ్యర్యచిత్రాకరభేదాద్విద్యా
భవః చిత్రాకరభేదశ్చ కర్తాద్యనుబంధభేదాదవ గమ్యతే - పూ
ర్వకాణ్డోదితమపిహ్యకర్యావిధేయతాం బుగివతాంనిరాసనా
య పున రారబ్ధమ్-

వికల్పౌఽవిశిష్టఫలత్వాత్ - ౫౭-

వికల్పిత్తుపాసనై సర్వానాంపర విద్యానాం వికల్పః-అత
రిచ్చిత్తాశస్త్రయాన బిహ్యః శవఫలస్యా విశిష్టత్వాత్ -

కామ్యస్తుయథాకామంసముద్భ్యయోరన్న

వాపూర్వహేత్వభావార్ - ౫౮-

బ్రహ్మకర్మవిత్తంబ్యాభ్యుదయకరిమిత్యా ద్భూయస్తాప్తపేక్ష
యానిముచ్చయస్సంభవతీతయథాకామంసకల్పేర్పవా.

అన్తేనసయథాశ్రయభావః - ౫౯.

ఉద్గ్రీధమువాసీతేతుద్గ్రీధావస్త్వత్రతానామ్ ఉద్గ్రీధావి
క్రత్వజ్ఞానావపవగూహావానావర్తే స్వవాక్యేభలాస్తరంశ్రవ
ణావద్గ్రీధసచ్చనిధియః క్రత్వజ్ఞానావోవినిధ్యంతి.

శిష్టే శ్చ - ౬౦.

ఉద్గ్రీధమువాసీతేతి సేవ్యదేవిదియ గూకరోతీర్కత్రీవిధ్య
భావాచ్చాన్తభావోనరభః.

సమాహారార్ - ౬౧.

ఉద్గ్రీధమువాసీతేతి వేదసహనా సమాధానంబువ
ద్వేదసన్మార్గతాం దోతయతి.

గుణసాధారణ్యశ్రుతేచ్ఛ - ౬౨.

చక్రస్యాపాసనస్యేవ ఓమత్కాశ్రవయతి ఓమితీశం
శని ఓమిత్కాశ్రవయతీతి సన్మార్గసంచరతః ప్రణవస్య గుణ
త్వేనాపాసనస్యాపి సంచారాదుపాదాననియమోగవ్యతే ఆ
తః పూర్వోక్తపాదాననియమో ససంభవతి

నవాతత్సహభావాశ్చుతేః - ౬౩.

నైశత్ - అజ్ఞానాశ్రుతేః అజ్ఞానావోహి సహభావః - యదేవవి
ద్యయాకరోతి తిదేవవ్యవత్తరమితిభలాస్తరసాధనంయోఽ
వగతస్యాపాసనస్యాపి తావాసచ్చాన్తాద్గ్రీధమువాసీతేతి ఉ
ద్గ్రీధాశ్రయతావత్ప్రతిపాదనాత్.

దశై నా చ్చ - ౬౪.

ఎవంవిధవైబ్రహ్మే నజ్ఞంయజ్ఞానంసర్వాశ్చర్మిజ్జోఽ

తద్వతోవిధానాత్ - ౬.

అచార్యకులాక్షేపమధీత్యాభిసమాప్త్యర్థకుటుమ్మే ఇత్యా
కావధానానామకర్తవ్యధ్యయనకరః కర్తవీధానా చాధ్యయన
సంహృతాభ్యాసకర్తవ్యత్వమ్.

ని య మా త్ - ౭.

తుర్వస్మేనేహ కర్తాణి విజీవిషేష్యతంనమా ఇత్యాత్మవిదో
జీవనశ్యకర్తృసువినియోగాచ్చ.

అధికోపదేశాత్తుబాదరాయణస్యై

వంతద్దశనాత్ - ౮.

సవిద్యాకర్తృత్వమ్ - అపితు విద్యాతః శ్రుతుమిర్థిత్యేకమ
తథాగతతో బాదరాంతుణస్యేష్టమ్ - కర్తుఃశ్రీర్యగాత్మనూఽ
ధాన్తరణాతస్యైక వేద్యతయాచిదేశాత్ - కథమ్ - బహుశ్యాం
జాయేయేతి శకారణం కరణాధిపాధిప ఇత్యాదివాక్యేషు వే
ద్యశ్యాధికర్యకర్తృనాత్.

తుల్యంతుదశనమ్ - ౯.

విద్యాయాఃప్రాధాన్యేపి తుల్యతాచారకర్మకమ్-ముష
యః కావషేయాఃకిమథావయమధ్యమ్యకుపాఇత్యాదౌబ్రహ్మ
విదాం కర్తృత్వాగౌహిద్యశ్యతే - అనుష్ఠానంతు ఫలాభిసంధి
తపితశ్యవిద్యాజ్ఞత్యేన-త్యాగస్సు ఫలాభిసంధియత్తస్యేతిస
విరోధః.

అ సా ర్వ త్రి కీ . ౧౦.

యదేవవిద్యయా కరోతీతిస సార్వత్రికీవిద్యోచ్యతే-యదే
వవిద్యయేతి శ్రీనిధివన్నిర్మితాత్ - శ్రీనిధిశ్చ ఉద్ధీకవిద్యా
యాః-యదేవవిద్యయా కరోతి తదేవవిద్యవత్తరం ఫలతీతిస
కృతోద్ధీకవిద్యాయత్తశ్యహి కర్తృణావీర్యవత్తరత్వ సాధ
నభావావిధియతే.

వి భా గ శ్చ త వ త్ - ౧౧.

తం విద్యాకర్తృణీ శకున్యాకర్తృతే ఇతివిద్యాకర్తృగౌర్విష్ణు

భువ్వన శ్రువైసలాహా నైతీరిరిభాగః యథామేర) రత్నవి
కృయైర్ల శతవ్యయమిర్యప్రేతాగ్రిర్థం శతంరత్నార్థం శత
మితి.

అ ధ్య య న మా త్రి వ తః - ౧౨.

నవమధీత్యైత్యధ్యయనమాత్రవలఃకరూపధానాన్నవిత్తాన్
కర్తాన్ - అధ్యయనంహి అమరరాగి గ్రహణమాత్రేకర్యత
శ్రుతిమ్యుక్తమ్ - అర్థావబోధపర్యన్తేపి అర్థబ్ధానాదర్థా
న్తర యాతావిత్తాదుపాసీతేతి విహితావిద్యాప్రత్యయాన్
రూపా.

నా వి శే షా త్ - ౧౩.

కుర్యన్నేవహికరూపీత్యప్రస్వతస్మికరూపి విద్యదా
యమావినియోగభి విశేషాత్పర్యభావార్ ఈశావాశ్యమిదం
శ్రుతిమితిప్రకరణాచ్చవిద్యాన్తి యతమేతక్మమేతిబ్ధాయ
తే అతోపవిద్యాకరూపాన్.

స్తు త యె ౭ను మ తి ర్వా - ౧౪.

విత్తాస్తుతయే కమానుకుతిర్వావిద్యాకుచత్తైత్య
వ్యదాకరూకుర్యన్నపితైర్మలిచ్యతేఇతివిద్యాస్తులిస్సృత్
నకరూపాలిప్యతేనరఇతి చవాక్యకేషః.

కా మ కా రేణ మై కే - ౧౫.

కిం ప్రజయాశరిష్యాచిత్యాదికామకారణగార్ మాభ్య
త్యాగమధీయత ఎకంబరశ్చ విద్యైవప్రధానభూతా.

ఉ ప మ ర్ద ఙ్గా - ౧౬.

విద్యయా శ్రుతకమోపమర్దఙ్గాధీయతే-క్షీయనైచా
శ్రుతకరూపి తప్తిక దృష్టాచరావర ఇత్యాదిహ.

ఉ ర్ధ్వ రే త స్సు చ శ బ్దై హి - ౧౭.

ఉర్ధ్వరేతస్వ్యశ్చిదుమవిద్యాకర్మనాన్మేషచ అగ్నిరూ
ప్రావిద్యభావాన్నవిద్యాకరూపాన్ - తేచాశ్చిహస్సన్మేషక
దేహధనుకస్మిన్ ఇతివైదికహిశబ్దస్మశ్చతే.

పరామర్శంజైమినిరచోదనాచ్చాపవదతిహి-౧౮.

త్రయోధమశ్శ్రీధా ఇత్యాదోచాదనాభావాదుపాశ
నాన్మర్శభానువాదమేవ జైమిమేన - వీరహవాపష
దేవాహం యోగ్నియద్వాసయతఇత్యుపాదతి చాశ్రమాస్త
తక్తు.

అనుష్ఠేయం బాధరాయణస్సామ్యశ్రుతేః-౧౯.

గృహస్థాశ్రమవదాశ్రమాస్తర మచ్యునుష్ఠేయ మితివాద
రాయణమతం (త్రయోధమశ్శ్రీధా ఇతిసర్వాశ్రమసా
మ్యమృతేః

విధిర్వాధారణవత్ - ౨౦.

ఉపాహితవేద్యధారణసీత్యపాస్తత్వేనయథాధిక్ష
వ్యత్.

స్తుతిమాత్రముపాదానాదితిచెన్నా

పూర్వత్వాత్ - ౨౧-

ఉద్గీధాదిపురశతమత్వాది వృష్టిః ధి ర్మనమృతతి ఇయ
మేః జాహూస్వర్గో లోకతనవనీయఇతిః త్తేహాద్ధిభా
తోద్గీధాద్యపాతాయచస్య రశతమత్వవచనం తత్ స్తుతిహా
తిమితిచెన్నైత్ - జాహూదివిధివదుద్గీధాదివిధిరత్రాశ్రమిధా
నాద్రీసతమత్వాదివృష్టివిధిరేవ.

భా వ శ బ్రా చ్చ - ౨౨.

ఉద్గీధముపాసీతేతి విధివ్యత్యయః చ్చ.

పారిష్లవాధాఇతిచెన్నవిశేషితత్వాత్ - ౨౩.

వేదాన్మమతత్తద్విద్యారమ్మైధీతాః పృతది మోహవా
ఇత్యాత్యాఖ్యాయితాః పారిష్లవాధా ఇతిత్యాఖ్యానాశ్రం
శసీతి తత్రవినియోగాదితిచెన్న తత్రైః మనుర్వైవస్వీత ఇ
త్యాఖ్యానానాంవిశేషితత్వాత్తేహమేవతత్రవినియోగః.

తథాచైకవాక్యోపబద్ధాత్ - ౨౪.

విద్యావిధిక్షకవాక్యత్వాత్తసోతోద్గీత్యాదివద్విద్యావిధి

భాగ్యుతాః.

అతపవచాగ్నిష్ఠనాద్యసపేక్షా - ౨౫.

ఉత్సర్జితసామెతమేత చుప్రజ్ఞానినా లోకమిచ్ఛకః
చుప్రజ్ఞానిత్యాది కుతేతరతేషాం విత్యావత్త్వా తేషాం
వాహనాద్యపేక్షావిద్యా.

సర్వాపేక్షాచయజ్ఞాదిశుతేరశ్వవత్ - ౨౬.

కర్మవత్సృగృహస్థేషు అగ్ని హూత్యాదిశర్యకర్మాపేక్షా
విత్యాబాప్త్యాది వివిధములయజ్ఞేనచానేనతపసానాశతేన
త్యాదికుతేః - యథా ౨ శ్లోగమన సాధనాపిస్త్వచరికరబద్ధా
పేక్షాగమనే - ఉత్సర్జితస్సుచకర్మాపేక్షా.

శమదమాద్యపేతస్సృతృథాపితుతద్విధేస్తదజ్ఞ

తయాతేషామవ శ్యానుష్ఠేయత్వాత్ - ౨౭.

గృహస్థాదిహిత కర్మవ్యాప్యతోపి శాస్త్రాతాన్త ఇ
త్యాదినా శమదమాది విధేస్తద్యుక్త స్సృత విద్యానిష్పత్త
యేశమాదీనామవశ్యానుష్ఠేయత్వా చ ఛత్వచరిత పృథ్విభి
ర్విశావిద్యోత్పత్త్యనుచితత్వేః.

సర్వాన్నానుమతిశ్చ ప్రాణాత్మయే

తద్దర్శనాత్ - ౨౮.

ప్రాణవిద్యానిష్ఠస్య సహవాచికం విదిత్వజానన్నమ్మచరీ
తి సశర్యదాశంస్వాన్నానుమతిః అపికుప్రాణాత్మయా చ
త్వావేత అతిశయిత శక్తిచ్చిప్తవిదోపి హ్యుచ్ఛిష్ట భక్షణా
దౌ ప్రాణాత్మయాచత్వావేతేతి కుతిదర్శనాత్.

అ బాధా చ్చ - ౨౯.

ఆహరకుడ్ధో శత్రుకుడ్ధిరితి ఆహరకుడ్ధి విధే కబాధాయ
చ ప్రాణసంశయ ఏవేతి.

అ పి స్త్వర్యతే - ౩౦.

ప్రాణసంశయ మాపన్నయోగ్నమర్తియతస్సతః తి
స్త్వర్యేన గహపేనచద్వచతమివామ్మసేతిప్రాణాత్మయవేత

స్వాన్నానుకురి: స్వకృతః.

శబ్దాశ్చతోకామకారే- 30.

తప్తాద్భిప్తాస్సురాన్నపిదతి కామకారశివశ్చిత్తశ్చ
అరవికపాగిగళంకయే శుర్యాన్నానుకురి:

విహితత్వాచ్చ శ్రీమకమాపి- 31.

యజ్ఞాదికర్తయ్యావజ్జీవకుస్మి హేతవ్యమిత్యాదివాక్యవిహిత
త్వాత్ విద్యారహిత కేవలాశ్రమినామత్యమమయమ్.

సహకారిత్యేనచ- 32.

తమేవం వెదాదువచనైత్యాదిసావిద్యాజ్ఞతయా శుభ
కారిత్యేన విదుషుచానుష్ఠేయమ్.

సర్వథాఽపితపవోభయలిక్ష్ణాత్- 33.

ఉభయత్రవినియోగపి యజ్ఞాదయశ్చేవ ఉభయత్ర
ప్రతిభిజ్ఞానిజ్ఞాత్. కమాన్వయాప్రకృతివినియోగ శ్చుభ
త్వైశసరిరోధః.

అనభిభవజ్ఞాదర్శయతి- 34.

ధర్మోగపాపమపనుదతి విద్యోత్పత్తి శ్చుభివర్ధక కా
శునికకానన విద్యాయాఅనభిభవం కమానుష్ఠానకార్య
జ్ఞాదర్శయతి.

అన్తరాచాపితుతద్వ్రప్తేః- 35.

అక్రమానన్తరావర్తమానూవిధురాదిరవాశ్రమి. తస్మాపివి
త్యాధికారోన్మిత్యాదివ్యవాశ్రమినుబిప్తావిత్యాదర్శనాత్

అపిప్త్యతే- 36.

అవాశ్రమిణాపిజపాదిసావిద్యానుగ్రహః స్వకృతః. జప్త్య
నాపిచశంసిధ్యతి.

విశేషానుగ్రహశ్చ- 37.

అశ్రమనియతధర్మవికేషణ విత్యానుగ్రహశ్చక్రూయ
తే. తతసాబిప్తవర్తన శ్చిద్ధయా నివృత్తయాచాత్తానకున్మి
న్మదిత్యాదితా.

అర్విజ్యమి త్యోమలోమిస్తస్మైహి పరిక్రియతే.

కర్మాశ్చరూతతత్తదక్కాశ్చియమహర్విజ్యమ్. పాణ్డ
భలసాధన కర్మానుష్ఠానాయహి ఋర్విజ్యమిక్రియతే.

సహకార్యంతరవిధిః పత్తేణత్యతీయంత

ద్వితోవిధ్యాదివత్ - ౪౬-

కాప్రణః కాడ్జ్యమిత్త్యారభ్యాధమునిత్యతీ) విత్త్యార
తోయజ్ఞాదివత్ కాల్యకాడ్జ్యయే శ్రుతీయం సహకార్య
స్మరం మానంవిధీయతే తత్యేగప్రకృప్తమనసశీలేమునిశబ్దప్ర
యేగావృతోవిషయధ్యానరూపం మనసమిహప్రాప్తమత.

కృత్ప్రభావాత్తు గృహిణోప సంహారః - ౪౭.

కృత్ప్రేక్ష్యుశ్చిమిమ విత్త్యారభ్యాధా - ఛాన్దుగ్య అభి
సహకార్యమిమిత్తు ఇత్త్యారభ్య సఖ్యేయం వర్తయన్త్యార
తాయపం బిప్రలోకమితి గృహిణోప సంహారః సర్వేషాం
ప్రదర్శనాధాః - తుశ్చోగృహిణ ఏవివిద్యతి కర్మాచ్యవృ
త్త్యధః.

మానవదితరేషామపుష్పదేశాత్ - ౪౮.

అభయనిరిత్యతా ప్యధభిక్షవర్తంచరతీతిహరితాజ్యేనా
శసంహారః ప్రదర్శనాధాః - మాసభిక్షవర్త్యవదితరాశ్చిమ
ధమాణాం యజ్ఞాదీనానామపుష్పదేశాత్.

అనావిసుగర్వన్వన్వయాత్ - ౪౯.

కాడ్జ్యం నిరిత్యతాశ్చసతిష్ఠాసేదితి కాల్యమిత్త్యవిశేషేణ
కృతాపి కాలకర్మాశ్చరూతతత్తదక్కాశ్చియమహర్విజ్యమ్. పాణ్డ
భలసాధన కర్మానుష్ఠానాయహి ఋర్విజ్యమిక్రియతే.

విహికమప్రస్తుతేప్రతిబద్ధతద్దశనాత్ - ౫౦.

అభ్యుదయభలమ్ ఉపాసనం స్వసాధన భూతపుణ్య
కర్మాశ్చరూతమ ఉత్పత్త్యరచితి నాయం నియమః - త్రివిధ
కర్మాశ్చరూతప్రతిబద్ధభావతత్వేన్వన్వయాత్ - త్రివిధపుణ్య

త్వమపైరసననరమ్ - తదవత్యవత్తరమితి ప్రితిబద్ధభావ
ఫలదర్శనాత్.

ఏవంముక్తిఫలానియ మస్తదవస్థావ

ధృతేస్తదవస్థావధృతేః - ౫౧.

ఎవంముక్తిఫలావాసనస్యాపి ప్రితిబద్ధభావభావయో రి
త్యున్నయః ప్రితిబద్ధభావఎవ ఫలాదియావస్థావధృతేః.

ఇతిశ్రీభగవద్ద్రామానుజవిరిచితే వే

దాంతసారె తృతీయాధ్యాయస్య

చతుర్థఃపాదోఽధ్యాయశ్చ

స మాప్తః.

ఆవృత్తిరసకృదుపదేశాత్ - ౧.

బ్రహ్మవిత్పాపాన్నితిపరమత్వాదిషు మోక్షవాదనం
దుఃకృతావృత్తమేవిద్యాదుపాసితేతివిద్యుపాసోరుపక
పశుంహరయో ర్వ్యతికరణోపదేశాత్.

లిక్ష్ణో చ్చ - ౨.

లిక్ష్ణంస్మరిః-హంధ్యాంస్తదప్రపాశతే శేషమహంసము
ద్ధర్తా మృత్యుసంసారభాగరాత్ - తద్రూపప్రకృత్యయే నైకా
శస్త్రతిక్త్యానన్యవిస్మయతత్త్వస్యమిత్వాదిస్త్రుతేశ్చ.

ఆత్మేతితూపగచ్ఛన్తి గ్రాహయన్తి చ - ౩.

యద్యద్యధికంతుభేదనిర్దేశాత్ అధిగోపదేశాదిత్వాదిషు
ప్రకృత్యగత్తనూఽర్థాన్తరత్వం బ్రహ్మణఃప్రితిపాదితం తథా
మృతానితాహంబ్రహ్మస్త్రీత్యేవోపాసిత-యతఃపూర్వప్రపా
సితారఃత్వంవాతహమన్తిభగచాదేవతేతహంబైత్వమసీత్వా
త్తేత్యేవోపగచ్ఛన్తి - ఉపానితురథాన్తరభూతమపి బ్రహ్మ
తానుపాసిత్వా తస్మాత్తథాతం గ్రాహయన్తి కాస్త్రీణీయ

అత్తనిదిష్ట్యాత్తమోక్షాత్త. తోయమాత్తానవేవంశస్యాత్తకరీరం
యతత్తానమత్త. తోయమయతీత్యాదీని - యథా మనుష్యైః
మమితి మనుష్యకరీరస్య స్వాత్తవృత్తాంతైకస్యభావతయా
శృకాంజీస్వాత్తని ఆహంశబ్దస్య తద్భుద్యోగ్య చర్యవసా
నం రథాస్వాత్తమోక్షాదీని చరమాత్తకరీరతయా తద్భృతాంత
స్యభావత్యే నాహంశబ్ద తద్భుద్యోగ్యచరమాత్తనైవ చర్యత
సానమితి ఆహంబ్రహ్మత్వేవోపాస్యమితి.

నప్రతీకేనహిసః - ౪.

మమోబ్రహ్మత్వాదివర్తితేను నాత్మైరిగ్రిహణం. సహితత్ర
శరమాత్తపాశ్యః - శరమాత్తవృష్ట్యాహిమనఃప్రభృతివర్తితః
బ్రహ్మదృష్టిరుత్కర్తాత్ - ౫.

బ్రహ్మగచ్ఛేత్కర్తృత్వైర్దృష్ట్యామనఃప్రభృతాశనమభ్యు
వయాయ భవతితి.

అదిత్యాదిమత యశ్చాన్య ఉపపత్తయైః - ౬.

యవేవాసా తతలితయ ద్భీతయపానీతేత్యాదావాదిత్యాద
రేవోబ్రహ్మత్వాదద్భీతాదాదృష్టయః కార్యాః.

అసీనస్సమ్భవాత్ - ౭ -

అసీనఉపాశనసంకుర్యాత్ - తన్యచైకాగ్రితాశక్తువాత్.

ధ్యానాచ్చ - ౮ -

నిధిధ్యానీతవ్య ఇమ్యపానసస్య ధ్యానరూపత్వాచ్చాపీ
శః. అచలత్వం చానెక్ష్యధ్యానతీతమృధివీతి శ్రియాగర్హ
ససో నిశ్చలత్వమాసీనస్యైవ.

అపిస్త్రరన్తిచ - ౯ -

ఉపవిశ్యాసనయజ్ఞాదిత్యాదిసా.

యత్రైకాగ్రితాతత్యావిశేషాత్ - ౧౦ -

యత్రైకాగ్రితాతత్యాదితత్యావిశేషాత్ - ౧౧ -
యోగ్యతామేళనాత్.

అప్రయాణాత్తత్రాపిహిదృష్టమ్- ౧౧.

అప్రయాణాదహర హరుహాసనం కార్యమ్ - శబర్య
తం వర్తయన్యవతాయమితివర్ణనాత్.

తదధిగమ ఉత్తరపూర్వార్వాసుయోరన్లేష

వినాశౌతద్యవదేశాత్ - ౧౨

ఉహాసనె హ్యరభేరత్వామత్యాదత పూర్వకృతాశుచి
నాశః ఉత్తరకృతాశుశ్లేషకృతః - ఏవం హాసనసర్వహ
హ్యరఃప్రదూయనై, ఏవమేవం విదిహాశంకకుశ్లేషకృతః
చిక్రుతే.

ఇతరస్యాప్యేవమన్లేషఃపాతెతు- ౧౩,

విషయః పున్యస్యాపి మామవిరోధిత్వేనా నిష్ఠఫలత్వే నా
మ్యదేవ మన్లేషవివాహ-వృష్ట్యాన్మారోగ్యాదివిత్వానుగుణ
లన్య కకుశ్లేషకృతాతాదూర్ధ్వమఫలత్వమ్

అనారబ్ధకార్యేషవతుపూర్వేతదవధేః, ౧౪,

విద్యాధిగతేః పూర్వకృతేపున్యహివేఫలదానాయావ్రవృ
తైవివచనకృతః తస్యతావదేవ విరమితివర్ణనాత్.

అగ్నిపెహిత్రాదితితతత్రార్వామైవ

తద్దేశనాత్, ౧౫-

అగ్నిపెహిత్రాద్యాశ్రమధర్మవిద్యోపైత్యాఖ్య కార్యా
యైవాప్రయాణాదనుష్ఠేయః తమేవంవేదానువచనైత్యా
దినా విద్యోపైతి కార్యోపైత్యాశ్రమధర్మస్యకృష్టమ్.

అథో2న్యపిహ్యకేషాముభయోకి, ౧౬,

తస్యనుకూల స్వాధుకృత్యాం విషయః సాచకృత్యాని
తివచనస్యాగ్నిపెహిత్రాదరన్యాపి అనాదికాలవ్రవృత్తాసా
ధుకృత్యాప్రబలకర్తవ్యితివద్దఫలావృష్ట్యాద్దివిద్యానుగుణ
ఫలాప్రబలవద్దఫలాచేతి పూర్వోత్తరకృతయారుభయై రశ్య
స్తేవవిషయః

యదేవవిద్యయేతిహి, ౧౭,

యదేవ విద్యయైత్యుత్రా ఫలప్రతిబంధాస్తీ త్యుక్తమ్:
భోగేన త్యితరైశ్చపయిత్యాభసమృత్యుతే-౧౮.

అర్థ కార్యయోః పుణ్యపాపయోగ్యత్వం తదేకశరీరా
వసానమ్ అనెకశరీరావసానం కాభ్యుక్త్యవతసననరం చ
ప్రపాద్యతి.

ఇతిశ్రీభగవద్ద్రామానుజవిరచితే వే
దాస్తసారే చతుర్థాధ్యాయస్య
ప్రథమఃపాదః.

వాచ్యునసిదశానాచ్చబ్రాచ్చ- ౧-

అన్యసోద్య పురుషస్య ప్రియతో వాకోమనసి సమ్యక్
రదితి శబ్దాదుత్కాంతా మనసఃప్రాగే ఊపరతిదశానాచ్చ
వాకోమనసి సంయుజ్యతే-

అతపవ సర్వాణ్యను- ౨-

అత ఇన్ద్రియైర్వససి సమ్యక్సానైతి శబ్దాదుపరతిదశా
నాచ్చ వాచమను సర్వాణీన్ద్రియాణి మనసి సంయుజ్యతే.

తన్ననఃప్రాణ ఉత్తరాత్ - ౩-

మనఃప్రాణదితి శబ్దాత్ తన్నస్త్వియ యక్తంమనః ప్రాణ
సంయుజ్యతే.

సోధ్యతేతమపగమాదిభ్యః- ౪-

సప్రాణాఽనస్తరణీవే సంయుజ్యతే-ఎవమేవాత్మానమస్త
కాలే సర్వప్రాణా అభిసమాయంతి తి ప్రాణస్య జీవోవగమా
దిమితేః

భూతేషుతచ్చురీతేః- ౫-

ప్రాణపైజనీతియాతాస్తర సంస్కృప్తంతేజోఽభిధీయతదితి
ప్రాణాయాతేషు సంయుజ్యతే-

వైకన్ఠిక దశాయతోహి - ౬-

తేజసిని తేజామతే-లిప్యత్కరణ కులిశ్చుతిశ్చాంత
జలస్య తేజసోఽననస్థానాత్.

సమానాచాస్మత్పుష్కరిమాదమృతత్వం
చానుపోష్య - ౭-

అవిరాది గత్యుచక్రిమాత్పూ గుత్కాగ్నినిర్విద్యక విడు
జుస్మయానావి విడుజుచిరాది గత్యాబిప్లాప్తి కుళితే య
తా సర్వేషు సుచ్యన్తే కామయెస్య హృదయే తాః అథా
త్యోగమృతో భవత్యతే బిప్లాసమశ్చ తే విద్యతే వామృత
త్వ బిప్లాపాపి వచనం శరీరస్థియాది శుశ్చిచ్ఛ మదిష్ట్య
వ ఉపాసనారహ్యభిప్రాయ మిత్యగస్తవ్యమిర్మర్థః -

తదాపీతేస్సంసారవ్యపదేశాత్ - ౮.

అవిరాదిగమనైః బిప్లాపాతైః పాక్కురీరశుశ్చిచ్ఛవ్యవదే
శ్చాత్ తదమృతత్వాది వచనముక్తచక్రికామేవ -

సూక్ష్మప్రమాణతశ్చ తథోపలభ్యే - ౯.

శరీరాదుత్కాగ్నిస్తస్మాపి సూక్ష్మశరీరగమనవర్తతే - అ
న్యథాగత్యనుచితతైః సతేవలంగత్యనుచితత్వముత్తమం సూ
క్ష్మశరీరత్వప్రమాణమచన్ద్రమసాసంవానాదిచక్రికానానర
జ్ఞాసూక్ష్మశరీరత్వోపలభ్యే తం బూయాదితి.

నో ప మ దై నా తః - ౧౦.

అతఃకైతాభ్యో రథమర్చ్యమృతో భవతీత్యాద్యమృతత్వక
చనం సదేహశుశ్చిచ్ఛౌచమదైవ.

అన్యైవచోపపత్తేరూప్య - ౧౧.

అన్యైవ సూక్ష్మశరీరశ్య విద్యకానత్వోచితత్వే సరదు
శుశ్చిచ్ఛంశుచలశ్యతేహ్యుత్కాగ్నిమాతో విడుజు సూక్ష్మచహగు
ణ ఉప్య - అన్యత్రానుచలహ్యస్మశ స్థూలగుణః.

ప్రతిషేధాదితేన్న శారీరాత్మస్థో
హ్యోకేమామ్ - ౧౨.

అథా కామయమానః సరస్వహితా ఉత్కృతి కున్తిరి విజు
పతిత్కృతి ప్రతిషేధాదత్రైవిసాక్షాత్ప్రహృతిరిచేర్
నైతత్. విజుపతిత్కృతి కున్తిరి హృదికాయాగమనాయప్రా
ణాన విజ్ఞప్త్యంత ఇతి మ్యుర్యతే సరస్వహితా ఉత్కృతి కున్తి
రి-అయమథోమాధ్యన్దివానాం హతస్థిష్టః ౭ నిధీయతే - యా
కామోనిష్ఠాదు ఆత్మ కామః సతస్తాత్పాదా ఉత్కృతి కున్తిరి.

స్తూర్య తే చ - ౧౩.

ద్యౌర్భూమీకన్ధీకస్తూర్యాం యోభిత్వా సూర్యమద్దిబమ్ - ౪౧
స్తూర్యాకమరికృత్యతే సయానికరాజ్జిమితి.

తానిపరేతథావ్యహ - ౧౪.

తేజః పరస్యాం దేవతాయామితి శ్రుతేః - పరదేవతా శం
కుత్తిరుత్కృతి కున్తిరి హృదికాయాగమనాయప్రా
ణాన విజ్ఞప్త్యంత ఇతి మ్యుర్యతే సరస్వహితా ఉత్కృతి కున్తి
రి-అయమథోమాధ్యన్దివానాం హతస్థిష్టః ౭ నిధీయతే - యా
కామోనిష్ఠాదు ఆత్మ కామః సతస్తాత్పాదా ఉత్కృతి కున్తిరి.

అవిభాగోవచనాత్ - ౧౫.

పరదేవతా సమ్యుత్తరచనమ్ అవిభాగమాత్రీకరమ్ - వాక్య
ససేసమ్యుత్తరచనం సన్నితి. చదన్యైవాత్మానుషక్త్యాత్మానరచ
కత్వే పురుషాభావాత్తనః పురుషాభిమతి పురుషాభిమతి
చదన్యైవాత్మానుషక్త్యాత్మానరచ

తదోకోగ్రజ్వలనంతత్ప్రకాశితద్వా
రోవిద్యాసామధ్యాత్మశ్చేషగత్యను
ష్ఠుతియోగాచ్చ హార్దానుగృహీత
శ్మతాధికయా - ౧౬.

మార్గ పరమ పురుషారాధనయా శివత్వాపాడుగ్యాత్తదత్తగ
తిస్సమనచ పీఠ పరమపురుషానుగృహీతస్తత్ప్రకాశితద్వా
త్తదత్తగత్యాధికయా మార్గస్యనాద్యాగచ్ఛతి-తదనుగృహీత

క స్థానముగి త్రికాశవత్సవతి-చార్ద! తరచుత్త రసాన్నిభా
యాదుభ్య తరచుత్తవ్యవస్థి ర: శర్వస్యచాహంకృతిని
విష్టతిత్తిరి:ప్రతిశ్చ.

ర త్స్య ను సా రీ - ౧౭.

అతైతై రేవ రత్తినిమార్థ్య ఆకృతురతి త్రికైర్విద్యా |
త్స్యనుసాత్వవ గచ్ఛతి - నిశ్చయి రత్తయ సున్యైవనితాను డో
ప్రకటితే: - హేతుస్తేననుబంధిస్తు హేతునిభవకృతా.

నిశి నెతిచెన్న సమృద్ధస్యయావదా

త్వభావిత్యాన్వశయతిచ- ౧౮.

వివారము పక్షపక్షుడైత రామణమేవచెత్కారభ్యవతీతేతుగ
ర్నిరమితి నిశామరణనిష్ట నా నిశామృతస్య సబిప్రాప్తిరితి
తేన్న-కర్తృశక్తు శ్చ స్యయావద్విద్యాభావిత్యాత్పరభ్యశ్చ
యావచ్చరమదేహవసానకావిత్యాచ్యబిప్రాప్తిరితి శ్చ హేతు
కావార్ - దక్కమతిరస్యతావ దవవిరంయావస్థవిమోక్ష్యే
2-భశక్తు త్వే ఇతి-నిశానిష్టా ఇతర త్తురుపార్థ విషయా.

అతశ్చాయ నేపిదక్షిణే- ౧౯.

అతశ్చ బద్ధ హేతుభావాదేవ దక్షిణే-య నేపిదక్షిణశ్చ
విమోచిప్రాప్తిరితి స్తేవ.

యోగినఃప్రతిష్ఠ్య ర్యతే స్తాతే-చేతే. ౨౦.

యత్రికాల త్వసాపృతిహవృత్తిం చైవయోగినః- ఇతిశ
మరణం ప్రకృతే- అపితు యోగినా విద్యానిష్టా చీరి అర్వి
రాదికా తద్వికరీతాచేత్యేతేగ తీస్తే- ప్రతి విషయభా
తే వృత్తయే - నై తే స్మరీవాభావానన్యోగీ ముహ్యతికృతే
కరణార్.

ఇతి శ్రీభగవద్గ్రామానుజ విరచితే వేదాంత

సారేచతుర్థస్యాధ్యాయస్యద్వితీయఃపాదః.

అవిరాది నాతత్త్వనితే: ౧.

అవిరాది నైశేస విత్వా గచ్ఛతి సర్వాసుకృతిషు త
చ్చిన్నాస్తత్త్వైర్భజ్జనాత్ -

వాయుమబ్జాదవిశేషవిశేషాభ్యామ్ - ౨

ఈ నేత్య స్వంతత్వం సవత్సరాదాదిత్యమితి స-వత్సరాది
త్యయోర్నాశ్య ప్రకరణాన్తరయో రేకత్రదేవల కశ్చుతి: ఇత
రత్రవాయు: దేవలక శబ్దోపదేవానాం లోకోదేవలక ఇ
తి వాయోరవిశేషేణ వాదక: వాయుశబ్ద రుచై: విశేషేణ
వాచక ఇత్యవిశేషకవిశేష కాద్యోదేవలక వాయుశబ్దాభ్యాం
వాయుశకవివాధిధీయత ఇత్యబ్జాదూర్ధ్వమాదిత్యాత్మాగ్నిం
వాయుమేవ విశేషయే -

తటితోఽధివరుణస్సమ్భవాత్. ౩.

తటితోఽనంతరం వరుణో నిత్య: సుధూకంబలిత్యా
త్విద్యుత: సుధుస్య జలాత్తకత్వేన లోకవేదయోగ్యరుణస్య
విద్యుత్సమ్భవాద గమ్యతే - తదనంతరమింద్ర ప్రజాపతి: చాత్ర
కూర్పబల విశేషాభావాత్ -

అతివాహికాస్తస్త్రిజ్ఞాత్. ౪.

అర్చిరావ్యధిమానిదే: తావిశేషవిదుషుమాతివాహికత్వేన సత
శుశ్రుషు నియత్యాది జ్ఞాయతే - సవిసాన్ బ్రహ్మగమ్యతే
తి ఎవ్వేకస్య గమ్యత్యత్యవిశేషానాన్ నిజ్ఞాత్ -

వైద్యతే వైవతతస్తచ్చుతే: ౫.

చంద్రేమసో విద్యుతం తత్పురుషావసవ స్సవిసాన్ బ్రహ్మ
గమ్యతేతి శ్చుతే: వైద్యతచ్చురుషుత్వరస్తాప్తవివ బ్రహ్మగమ
యతా-వరశేష్ ప్రజాపతినాంతదనుగాగ్రా కత్వమేవ -

కార్యంబాదరిరస్య గత్యుపపత్తే: ౬.

కార్యం హిరణ్య గణముపాసీవాన్ అర్చిరాది క్షయ
తి అత్యైవ గత్యుపపత్తే: సహిశర్యగతం పరంబ్రహ్మసానీ

నానాం గతిరస్మితి కాదంతే-

విశేషితత్వాచ్చ- ౭.

అనుభవసమస్తాంతర్య బ్రహ్మకం గమయతి ప్రజానాం
తే స్వరాంవేశచ ప్రద్యోతితవిశేషితత్వాత్ హిరణ్యగర్భా
మేవ-

సామిప్యాత్మతద్వ్యపదేశః. ౮.

బ్రహ్మగమయతితి బ్రహ్మకదేశస్తత్సామిప్యాత్ - అశ్రయే
బ్రహ్మం విదధతి ఘోరమితి సామిప్యకస్మితి-

కార్యాత్యయేతదధ్యక్షేణసహతః పరమ

భిధానాత్. ౯.

హిరణ్యగర్భాప్రాప్తావపినానుసరావృత్తిక్రమితిరోధః-హి
రణ్యగర్భాత్వాత్మయే తదధ్యక్షేణసహతః పరంగచ్ఛతి-
తే బ్రహ్మకేతు పరాన్తరాలి పరాన్మతా త్పరిముచ్యంతి,
నర్వతిక్రమే:-

ప్రత్యే శ్చ. ౧౦.

బ్రహ్మణా సహతే సర్వసమప్రీప్సే త్వాతరళ్యచక్రివిశద్ధి
చరణ్మదితి స్మృతేశ్చ-

పరంజైమినిముఖ్యత్వాత్. ౧౧.

చరణాపానీనా నర్పరాజర్మయతీతిజైమినిః- బ్రహ్మగమయ
తితి బ్రహ్మశబ్దస్య తిలైవ ముఖ్యత్వాత్-

ద శ్చ నా చ్చ. ౧౨.

అసాచ్ఛరీరాత్పముక్తాయ పరంజ్యోతి రుపసమద్యోతి
క్రమేశ్చ.

సచకార్యేప్రత్యభిసంధిః- ౧౩.

ప్రజాపతే స్వరాంవేశేతి త్వాభిసంధిశ్చ సకార్య- ప్ర
జాపతీశబ్దస్య పరివిశ్వస్యేత్వాదితేఃపరిష్కృతే బ్రహ్మస్య
జ్ఞానముఖ్యత్వాత్- బ్రహ్మకేశబ్దకర్తృధారయవృత్తాంతై

జీర్ణధర్మప్రాయః-తేబ్రహ్మలోకఇతికు కృతిఃబ్రహ్మలోకఇతి
అకబ్రహ్మవిషయైవ-బ్రహ్మకాశక-తేశ్వర్యఇతి స్తుతిఃతదాకర్మ
సీతీస్యామీనకతుర్మఖలోకస్థో హాశకవిషయః.

అప్రతీకాలవృత్తాన్నయతీతిబాద

రాయణ ఉభయధాచ దోషాత్

తస్మాత్తుశ్చ - ౧౪.

అప్రతీకాలవృత్తానాహి నాకుప్రతీకశబ్దవిర్విప్రప్రకర్యగాత్
శ్వరూపశ్వర్యం శ్వర్యంవిదవిద్యస్మిన్వాతంబ్రహ్మద్యప్ర
శ్వరూపేణవాయదీహాశకే. అప్రతీకాలవృత్తా శ్వర్యగిరి
త్వాః-యేషజ్ఞాగ్నివిదః యేచపరంబ్రహ్మహాశకే-తాన్న
యిత్యర్పిరాదితి ధగవాక బాదరాయణాదున్యతే-కార్యమి
తిచక్షే పరమవెతి చక్షేచశకలోపనిషద్విరోధమాచక్షేః
ప్రసజ్యతే - కార్యచక్షే బ్రహ్మగమయతి పరంజ్యోతి రుచ
శ్చక్షుర్ద్యత్యావ్యాఃప్రకృత్యేయః - పరమవెతిచచక్షే యని
వమరద్విడు ర్యచెమెదరద్య శ్రీధాంశ్వర్యుపాశతేతేద్య
మమనిసంభవంతీతికృతిఃప్రకృత్యేయః - కార్యచక్షేకున్యాం
శ్వవిరుధ్యతే-అర్పిరాదినాగతానాం బ్రహ్మహాప్తి రపునరా
వృత్తిశ్చ కూంతతే-షజ్ఞాగ్నివిదస్మిన్ ప్రకృతివియత్తాత్
శ్వరూపం య అత్తనిత్యస్మిన్త్యావినావగరబ్రహ్మత్తక ము
హాశకఇత్యప్రతీకాలవృత్తసత్వంతత్క్రతున్యాంవిరోధశ్చ
ఉభయేఽపిహిపరిపూర్ణంబ్రహ్మహాశకే ముఖభేదేనస్వా
త్తకరీరకంబ్రహ్మ తేచన బ్రహ్మత్తకస్వాత్తానమితరఇతి.

విశేషంచ దశయతి - ౧౫.

కార్యముహాసీనానాం బ్రహ్మహాప్తివ్యతిరిక్తచతురదశ
కాలవిశేషంచ దర్శయతి - యావన్నామ్నాగరమిత్యాది.

ఇతిశ్రీభగవద్రామానుజవిరచితే వేదాంతసా
రే చతుర్థాస్యాధ్యాయస్యతృతీయఃపాదః.

సమృద్ధ్యావిర్భావస్సేవనశబ్దాత్ ౧.

వికమవైషణ్యసహాయోద్ధృతిరూపముగాయ తరం
త్యోతిరుపశువృద్ధ్యైవ రూపేణాభినిష్పద్యత ఇతిసేద్యవైవ
శ్రీత్యగత్త స్యరూపస్యాపాదికర్తృణామిహితి స్వరూపశ్రీ
పరంబోధిరుపశువృద్ధ్యావిర్భావశ్రీత్యైవరూపేణాభిని
షేధికానాత్.

ముక్తఃప్రతిజ్ఞానాత్. ౨.

ఆత్మస్వరూపమాతీస్య హ్నిగపసిద్ధత్యైవకమనశ్చవి
నియంతృపరిచ్ఛిన్న బ్జానాదిస్వరూపశ్రీ హ్యత్యావిర్భావ
శ్రీత్యై - ఏవం త్యైవతేయానామన్యభాస్యామితి జ్ఞానరా
ద్యవస్థాతిరోధాన వినియంతృశ్రీ వికృత్యైవ యా శ్రీతిబ్జా
నాత్.

ఆత్మాప్రకరణాత్. ౩.

భూయోనువ్యాభ్యాస్యామితి శ్రీకృతచహతపాతృత్వాదిగు
ణకలత్యైవీకరణాదవగమ్యతే - య ఆత్మాకహత పాతృత్వా
రశ్యసత్యకామస్వత్యసజ్జ్వస్సస్వేచ్ఛవ్య ఇతిప్రకృత్యవి
తం త్యైవతేయానామన్యభాస్యామితిబుద్ధిమే.

అవిభాగనదృష్టత్వాత్. ౪-

ఆవిర్భూత స్వరూపాయం ముక్తాత్మాస్వాత్మకరీరం శ
తం బ్రహ్మస్వాత్మనూస్వాత్మకయా అహం బ్రహ్మసీత్యవిభాగ
వైవానుభవతి ఆత్మైతిహావగచ్ఛన్తితి తథానూపాధిభావ
తథావిభాగస్వరూపశ్రీ దృష్టత్వాత్ - య ఆత్మసత్యకా
త్మాకరీరంసతఆత్మాతత్త్వమసీత్యాదికాశ్రీసేద్యమేవమన్యభా
వితమే.

బ్రాహ్మణజ్ఞేమినిరుపన్యాసాదిభ్యః- ౫-

అశ్రీశ్రీరూపావిర్భావో బ్రాహ్మణాశహతపాతృత్వాదిశ్రీ
రూపేణ-తేహినిర్దుగుణాః ప్రత్యగత్తనూ-శ్రీస్వాధావికగుణ
క్షితియతాత్మశహతపాతృత్వాదిత్యైవ ఉతన్యాసాదవగమ్య

తే . ౦౨ = జుమ్మి ద్రవ్యములు ఇత్యాది సూక్ష్మవైది జైమిని
మతమ్

చిత్తవ్యాత్రేణ తదాత్మకత్వాదిత్యో

దులూమిః - ౬.

విజ్ఞానఘనవివేకః సర్వకాల విజ్ఞానగతిః స్వరూప ఇ
త్యాదులూమిః.

ఏవమప్యపన్యాసాత్పుర్వభావాదవి

రోధంబాదరాయణః - ౭.

విజ్ఞానఘనవివేకః స్వ. సర్వకాల స్వరూపవిజ్ఞానగతిః పి
త్యాదులూమిః. తదాత్మకత్వాదిత్యో పూర్వభావాదవి
త్వాదీనామపి సర్వాకాలగూర్వేణ సర్వకాలగతిః
స్వరూపస్య పరస్పరవిరోధాభావాదుః పద్మయంతా సూక్ష్మ
స్య పరీక్షా ఇతి తిథియరూప సముద్భయం భగవాన్ సృష్టరా
యణా మేనె.

సంకల్పాదేవతచ్ఛ్రుతిః - ౮.

సంకల్పాదేవతచ్ఛ్రుతిః కామోభవతీత్యాది సామన్యకల్పాత్
సంకల్పాదేవతచ్ఛ్రుతి - యథా పరమపురుషస్య లీలాప్రవృ
త్తస్య దశరథవసుదేవాదయస్సంకల్పాదేవతచ్ఛ్రుతి ఏవ మేవ
పరమపురుషలీలాప్రవృత్తస్య ముక్తస్సాపితకుపకరణభూతాః
పిబ్యంతయస్సంకల్పాదేవతచ్ఛ్రుతిః.

అతఏవచాసన్యాధిపతిః - ౯.

అతఏవాపహతహస్తాసత్వకామస్వత్వసంకల్పాదిత్యాది
తే ర్మకనాచిదపి కర్తాధీనోఽయమ్.

అభావంబాదరిరాహహ్యేవమ్ - ౧౦.

రస్యతే హేన్ద్రియాద్యుపకరణభావంబాదరిత్వేన సహ
వైశ్వరీకస్య త్యాదిహితదధానభూతాః.

భావంజైమినిర్వికల్పమననాత్ - ౧౧.

సమకథాభవతిశ్యామి తేహేద్వియాదిగోవిధతాకురేః.

ద్వాదశాహవచుభయపిథంబాద

రాయనోఽతః - ౧౨.

ఉభయశ్చరేః సురీరత్వకుశరీరత్వంచేచ్ఛాకఃయథాభ్యా
వశాహః ఉభయశ్చుతే సురీకుహీనంభవతి.

తస్యభావేసంధ్యవచుపపత్తేః - ౧౩.

స్వేనైవసృష్టేరిస్వభావేస్సృష్టేఽథరథాఽథయోగాఽ
శతస్సృజితఇతి వరకుపురుషసృష్టేర్భృగవస్తుక్తోఽస్మితురకు
పురుషసృష్టేర్లీలారసంభుక్తే.

భావేజాగ్రద్వత్ - ౧౪.

స్వేనైవసృష్టేః శతగణభావేజాగ్రత్ పురుషవరే భుక్తే.

ప్రదీపవదావేశస్తథాహిదశకాయతి - ౧౫.

ఏకదేశశక్తితస్యాపిశ్చ్యుతభారూః జ్ఞానవ్యాప్త్యా సర్వాశత
వస్తిర్భృగి-వాలాగ్రీశతభాగస్యేత్యాగభ్యః సచానవ్యయశ
బృతఇతిహి వస్మియతి.

స్వాప్యయసంపత్త్యోగస్యతరాపే

క్షమావిమర్శతంహి - ౧౬.

చాగ్జ్ఞేనాత్మనా సంపరిష్యకోనబాహ్యం కించనవేదనా
స్తతయితి వేదనాభావవచనంసుషుప్తి ముగధయే తస్యతరాపే
మమితుక్తమ్-నాహుభ్యయమివం సంప్రీత్యాత్మాసంజానా
తీత్యాదినా సుషుప్త్యాదావకించిజ్ఞాత్యహువిమర్శతంహి.

జగద్వ్యాపారవజ్జమ్-

ప్రకరణాదసన్నిహితత్వాచ్చ. ౧౭-

అవహతచాత్మత్వసత్యసజ్జల్పత్వాదిగుణసామ్యంయః
కస్య జగజ్జన్మాదికారణత్వవజ్జమ్-యతోవాచిహునిభూతా

కలె

(౧౧౮)

కలె

నిర్మలకవి శివశంకరాచార్యులు.

ఇతిశ్రీభగవద్రామానుజవిరచితే వేదాంతసారే
చతుర్థస్వాధ్యాయస్య చతుర్థఃపాదోధ్యాయశ్చ
సమాప్తః- శాస్త్రించనమాప్తమ్ .

10224

